

**Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna
we Wrocławiu**

**STAN BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
W ROKU 2009**

WROCŁAW 2010

SPIS TREŚCI:

1	WPROWADZENIE	7
2	ANALIZA ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH	8
2.1	AIDS	8
2.2	BAKTERYJNE ZATRUCIA POKARMOWE	8
2.3	RÓŻYCZKA	8
2.4	KRZTUSIEC	8
2.5	NAGMINNE ZAPALENIE PRZYUSZNIC	8
2.6	WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A	9
2.7	WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU B	9
2.8	WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU C	10
2.9	CHOROBA MENINGOKOKOWA	10
2.10	BORELIOZA	10
2.11	GRYPA I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ	10
2.12	ODRA	11
2.13	SZCZEPIENIA OCHRONNE	11
2.14	OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH	12
3	OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI	12
3.1	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 10000 - 100000 M ³ /DOBĘ	13
3.2	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 1000 - 10000 M ³ /DOBĘ	13
3.3	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 100 - 1000 M ³ /DOBĘ	13
3.4	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI < 100 M ³ /DOBĘ	14
3.5	STUDNIE PUBLICZNE	19
3.6	STUDNIE PRYWATNE	20
3.7	STOPIEŃ ZWODOCIĄGOWANIA MIAST I TERENÓW WIEJSKICH	20
3.8	OCENA JAKOŚCI WODY UJMOWANEJ DO CELÓW WODOCIĄGOWYCH	21

3.9	POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY	21
3.10	OCENA JAKOŚCI WODY W KĄPIELISKACH	21
4	OCENA SKAŻENIA GLEBY	22
5	POMIARY NATEŻENIA HAŁASU WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	23
6	OCENA ZANIECZYSZCZENIA CHEMICZNEGO POWIETRZA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	24
7	STAN ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	25
8	STAN SANITARNY MIAST I TERENÓW WIEJSKICH	28
8.1	MIASTA I TERENY WIEJSKIE	28
8.2	TERENY REKREACYJNE	28
8.3	BASENY KĄPIELOWE KRYTE	28
8.4	BASENY KĄPIELOWE ODKRYTE	28
8.5	PARKI WODNE	29
8.6	KĄPIELISKA ZORGANIZOWANE	29
8.7	KĄPIELISKA NIEZORGANIZOWANE	29
8.8	DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	29
8.9	NOCLEGOWNIE	30
8.10	HOTELE, MOTELE I PENSJONATY	30
8.11	DOMY WYCIECZKOWE	31
8.12	KEMPINGI, SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE	31
8.13	INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE	31
8.14	ZAKŁADY FRYZJERSKIE	32
8.15	ZAKŁADY KOSMETYCZNE	32
8.16	ZAKŁADY TATUAŻU	33
8.17	ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ	33
8.18	ZAKŁADY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ ŁĄCZNIE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO	33

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

8.19	TARGOWISKA	34
8.20	USTĘPY PUBLICZNE	34
9	ZAKŁADY SŁUŻBY ZDROWIA	34
9.1	SZPITALE	34
9.2	SZPITALE UZDROWISKOWE	36
9.3	SANATORIA I PREWENTORIA	36
9.4	PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA	37
9.5	STACJE DIALIZ	37
9.6	PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH	38
9.7	ZAKŁADY OPIEKUŃCZO - LECZNICZE I PIEŁĘGNACYJNO - OPIEKUŃCZE	38
9.8	HOSPICJA	39
10	STAN SANITARNY OBIEKTÓW I ŚRODKÓW TRANSPORTU PASAŻERSKIEGO	40
10.1	PRZEJŚCIA GRANICZNE	40
10.2	DWORCE I STACJE KOLEJOWE	40
10.3	DWORCE AUTOBUSOWE	42
10.4	WIATY PRYZSTANKOWE	42
10.5	PORTY LOTNICZE	42
10.6	PRYZSTANIE JEDNOSTEK PŁYWAJĄCYCH, REKREACYJNYCH I SPORTOWYCH	43
10.7	ŚRODKI TRANSPORTU	43
11	OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM JONIZUJĄCYM I NIEJONIZUJĄCYM	43
11.1	PRACOWNIE RENTGENOWSKIE	43
11.2	ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE	43
11.3	PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH	44
11.4	PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE	44
12	OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU	44

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

12.1	ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOŚCI	45
12.2	WYTWÓRNIE LODÓW	46
12.3	PIEKARNIE	46
12.4	CIASTKARNIE	47
12.5	PRZETWÓRNIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE.	48
12.6	WYTWÓRNIE NAPOJÓW BEZALKOHOLOWYCH I ROZLEWNIE PIWA	49
12.7	ZAKŁADY GARMAŻERYJNE	49
12.8	OBIEKTY OBROTU ŻYWNOŚCIĄ	50
12.9	SKLEPY SPOŻYWCZE	50
12.10	MAGAZYNY HURTOWE	52
12.11	OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO	53
12.11.1	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	53
12.11.2	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego	54
12.11.3	Stołówki pracownicze	55
12.11.4	Bufety przy zakładach pracy	56
12.11.5	Stołówki w domach wczasowych	56
12.11.6	Bloki żywienia w szpitalach	57
12.11.7	Kuchnie niemowlęce	59
12.11.8	Bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach	60
12.11.9	Bloki żywienia w domach opieki społecznej	60
12.11.10	Stołówki w żłobkach i domach małego dziecka	61
12.11.11	Stołówki szkolne	62
12.11.12	Stołówki w bursach i internatach	64
12.11.13	Stołówki na koloniach, półkoloniach , obozach, zimowiskach	65
12.11.14	Stołówki w przedszkolach	66
12.11.15	Stołówki w domach dziecka i młodzieży	67
12.11.16	Stołówki studenckie	67
12.11.17	Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych	67
12.11.18	Zakłady usług cateringowych	68
12.11.19	Inne zakłady żywienia	68
13	ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH	69
13.1	OCENA ŚRODOWISKA PRACY	69
13.2	CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ	70
13.3	OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO	70
13.4	CHOROBY ZAWODOWE	73
14	STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA	77
14.1	SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE	77

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

14.2	OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA	78
14.3	NADZÓR NAD GOSPODARKĄ SUB. CHEMICZNYMI W SZKOŁACH	81
14.4	ŻŁOBKI I PRZEDSZKOLA	81
14.5	DOMY DZIECKA	81
14.6	INTERNATY I BURSY ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM	81
14.7	SZKOŁY WYŻSZE	82
15	WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA	83
16	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA	89
17	WNIOSKI	90

1 WPROWADZENIE

Zgodnie z delegacją zawartą w art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2006 r. Nr 122, poz. 851, ze zm.), Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor sanitarny we Wrocławiu przedstawia ocenę stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

Państwowa Inspekcja Sanitarna powołana jest do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, a w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny środowiska, higieny pracy w zakładach pracy, higieny radiacyjnej, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, higieniczno sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne – w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Uzyskane w poprzednich latach środki finansowe, m. in. z funduszy unijnych, umożliwiły uzupełnienie wyposażenia laboratoriów. Zakupiona aparatura badawcza i zestawy komputerowe oraz wdrożone procedury jakości badań pozwoliły na spełnienie wymagań jakościowych dla wielu wykonywanych badań i akredytację tych badań. Liczba akredytowanych przez Polskie Centrum Akredytacji badań w laboratoriach inspekcji sanitarnej systematycznie zwiększa się. W końcu 2009 r. laboratorium WSSE we Wrocławiu miało akredytację na 254 badania fizyczne, chemiczne i mikrobiologiczne wody, żywności i środowiska oraz na 11 badań z zakresu mikrobiologii klinicznej, wykonało też prace przygotowawcze do akredytacji 28 następných badań.

Pozyskany w poprzednich latach sprzęt komputerowy służy komórkom prowadzącym nadzór sanitarny do prowadzenia baz danych z zakresu monitoringu jakości żywności, wody oraz danych epidemiologicznych. Informacje zebrane w ramach badań monitoringowych wykorzystywane są przez organy administracji rządowej i samorządowej dla potrzeb zarządzania środowiskiem, w profilaktyce zdrowotnej, zapobieganiu powstawania chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiskowymi. Państwowa Inspekcja Sanitarna współpracowała z innymi organami i w ramach zawartych porozumień udostępniała potrzebne informacje.

Ciągle doskonalony jest system zarządzania w organach Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wdrożone systemy jakości i nowoczesna aparatura poszerzyły znacznie zakres możliwych do wykonania wiarygodnych badań laboratoryjnych. Umożliwiają one skuteczniejsze identyfikowanie zagrożeń sanitarnych i tym samym umożliwiają podjęcie właściwych działań zwiększając bezpieczeństwo sanitarne województwa.

Przekładana ocena stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego oparta jest na wynikach kontroli obiektów i wynikach badań laboratoryjnych dokonanych przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną we Wrocławiu i 26 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych na terenie województwa dolnośląskiego.

2 ANALIZA ZAGROZEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH

2.1 AIDS

W 2009 roku zgłoszono w woj. dolnośląskim 41 zachorowań na AIDS (wsp.zap.1,4/100tys.) - o 6 przypadków mniej niż w roku 2008 (47). W Polsce zanotowano 129 zachorowań na AIDS (wsp.zap.0,3/100tys.) o 50 mniej niż w 2008 roku. Prawie 31,8 % wszystkich przypadków zachorowań na AIDS w Polsce zarejestrowano w naszym województwie. Odnotowano 128 nowo wykrytych zakażeń wirusem HIV (wsk.zap.4,4) o 11 więcej niż w 2008 roku (117). W Polsce zarejestrowano 678 zakażeń HIV (wsp.zap.1,8/100 tys.) o 279 mniej niż rok wcześniej (957). Zakażenia wirusem HIV w województwie dolnośląskim stanowiły 18.9 % wszystkich przypadków odnotowanych w Polsce.

2.2 BAKTERYJNE ZATRUCIA POKARMOWE

W roku 2009 w województwie dolnośląskim obserwowano spadek (około 13%) liczby bakteryjnych zatruc pokarmowych w porównaniu z rokiem 2008. Zgłoszono 500 przypadków (wsp.zap. 17,3/100tys.), o 155 zachorowań mniej niż w roku 2008. Podobnie jak w latach poprzednich dominującym czynnikiem etiologicznym były pałeczki *Salmonella* – stanowiły one w naszym województwie 65,8% (329 zachorowań) ogółu bakteryjnych zatruc pokarmowych. Odnotowano wzrost liczby ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych. Zgłoszono 12 ognisk (w roku 2008 zanotowano 10 ognisk), w tym w mieszkaniach prywatnych 5 ognisk. Czynnikiem etiologicznymi w ogniskach były: *Salmonella enteritidis* – sześciokrotnie, po jednym razie: *Salmonella z gr.C*, rotawirus, adenowirus, mieszana flora. W dwóch przypadkach nie ustalono czynnika etiologicznego. W roku 2009 zanotowano ogółem w Polsce 12348 przypadków bakteryjnych zatruc pokarmowych (wsp.zap.32,4/100tys.) - o 133 mniej niż w roku 2008, w tym o etiologii salmonelozowej 9608 przypadków, co daje 77,8% ogółu zachorowań.

2.3 RÓŻYCZKA

W 2009 roku zgłoszono 311 zachorowań (wsp.zap.10,8/100tys.), o 141 przypadków mniej niż w 2008 roku , w którym odnotowano 452 zachorowania (wsp.zap.15,0/100tys.). W roku 2009 również w Polsce nastąpił spadek zachorowań, zarejestrowano 7514 przypadków (wsp.zap.19,71/100tys.), to jest o 5631 przypadków mniej niż w roku 2008 (wsp.zap.34,49/100tys.).

2.4 KRZTUSIEC

W roku 2009 w województwie dolnośląskim, podobnie jak w Polsce nastąpił dalszy wzrost zachorowań na krztusiec – 52 zachorowania (wsp. zap. 1,8 / 100 tys.). W roku 2008 zarejestrowano 33 przypadki (wsp.zap.1,1/100tys.). W roku 2009 w Polsce zarejestrowano 2391 przypadków (wsp. zap.6,2/100tys.), to jest o 224 przypadki więcej niż w roku 2008 (wsp.zap.5,6/100tys.).

2.5 NAGMINNE ZAPALENIE PRZYUSZNIC

W 2009 roku obserwowano na Dolnym Śląsku, podobnie jak w Polsce, dalszy spadek liczby zachorowań na świnkę – odnotowano 202 zachorowania (wsp.zap. 7,2/100tys.) o 22 mniej w porównaniu do 2008 roku (wsp.zap.7,8/100 tys.) W Polsce w roku 2009 zanotowano

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

2915 zachorowań na świnkę (wsp.zap.7,6/100 tys.). W roku 2008 zarejestrowano 3271 przypadków (wsp.zap.8,5/100tys.).

2.6 WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A

W 2009 roku na terenie województwa dolnośląskiego zarejestrowano ponad pięciokrotny wzrost zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A

rok	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	38	1,3 / 100.000
2008	7	0,2 /100.000

w tym po pobycie w :

kraj	Ilość przypadków
Czechy	3
Czechy i Tajwan	1
Hiszpania i Portugalia	3
Egipt	3
Węgry	1
Polanica Zdrój (pobyt w sanatorium)	2
Nowa Ruda i Kłodzko (okolice)	1
Powiat lubiński	6 (ognisko rodzinne)

Pozostałe przypadki to zachorowania pojedyncze nie mające powiązania epidemiologicznego.

Również w skali ogólnopolskiej zarejestrowano wzrost zachorowań (443 przypadki więcej) na WZW typ A :

rok	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	651	1,7 / 100.000
2008	208	0,5 / 100.000

2.7 WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU B

W województwie dolnośląskim w 2009 roku nastąpił wzrost zachorowań w porównaniu z rokiem 2008.

rok	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	164	5,7 / 100.000
2008	137	4,7 / 100.000

Z ogólnej liczby zachorowań na WZW B postać ostrą rozpoznano u 5 chorych, postać przewlekłą u 159 chorych. Wśród pacjentów, u których wystąpiła postać ostro WZW B, tylko jedna osoba w okresie 6 miesięcy poprzedzających zachorowanie podawała w wywiadach kontakt z jednostkami służby zdrowia.

W roku 2009 w Polsce zarejestrowano o 132 zachorowań więcej

rok	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	1.469	3,8 / 100.000
2008	1.337	3,5 / 100.000

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

2.8 WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU C

Wszystkie przypadki wirusowego zapalenia wątroby typu C od 2009 roku są w Polsce kwalifikowane równocześnie w oparciu o dwie definicje: definicja przypadku z 2009 i 2005 r.

W Polsce zarejestrowano w 2009 roku :

Definicja przypadku z roku	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	1.888	4,9 / 100.000
2005	1.913	5,0 / 100.000

Na terenie woj. dolnośląskiego zarejestrowano w 2009 roku :

Definicja przypadku z roku	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	235	8,2 / 100.000
2005	250	8,7 / 100.000

2.9 CHOROBA MENINGOKOKOWA

W roku 2009 zanotowano 19 przypadków zachorowań (wsp.zap.0,6/100tys.), nieznacznie więcej niż w roku 2008 – 16 zachorowań (wsp.zap.0,5/100 tys.). Wynika to przede wszystkim ze zdecydowanie wyższej niż w latach ubiegłych świadomości społeczeństwa i personelu ochrony zdrowia, a także coraz lepszej organizacji diagnostyki laboratoryjnej w województwie dolnośląskim i w Polsce oraz właściwego obiegu informacji pomiędzy instytucjami i urzędami sprawującymi istotne funkcje z punktu widzenia zdrowia publicznego.

Dominującymi typami serologicznymi w województwie dolnośląskim w roku 2009 - tak jak w latach poprzednich były *Neisseria meningitidis* z grupy serologicznej B i C. W roku 2009 w Polsce nastąpił spadek zachorowań 307 przypadków (wsp. zap.0,8/100 tys.), o 66 zachorowań mniej niż w roku 2008 (wsp.zap.0,9/100tys.).

2.10 BORELIOZA

Na terenie Dolnego Śląska zanotowano w 2009 roku dwukrotny wzrost zachorowań na chorobę z Lyme (Borelioza) :

rok	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	801	27,8 / 100.000
2008	401	13,9 / 100.000

Znaczny wzrost zachorowań (o 2.058 więcej) obserwujemy również w Polsce

rok	Ilość zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	10.313	27,0 / 100.000
2008	8.255	21,6 / 100.000

2.11 GRYPY I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ

Rok 2009 w Polsce oraz w woj. dolnośląskim był rokiem gwałtownego wzrostu liczby zachorowań na grypę. Ponadto w 2009 roku Światowa Organizacja Zdrowia, w związku z pojawieniem się przypadków zachorowań na grypę wywołaną nowym wirusem grypy A(H1N1)v oraz utrzymującą się transmisją wirusa w różnych regionach świata, ogłosiła pandemię grypy wywołaną wirusem grypy A(H1N1)v. W Polsce zachorowania na grypę podobnie jak inne jednostki chorobowe rejestruje się w oparciu o „Definicje przypadków chorób zakaźnych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego” opracowane przez NIZP-PZH

w Warszawie. W 2009 roku w naszym województwie zgłoszono 112 764 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę (przypadki możliwe rozpoznane na podstawie objawów klinicznych), było to ponad 5 – krotnie więcej niż w 2007 roku (19 289) i ponad 8 - krotnie więcej niż w 2008 roku (13 417 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 3919,4/100tys. Szczyt zachorowań wystąpił w styczniu i lutym, kiedy zanotowano łącznie 42 443 zachorowania (37,6% ogółu przypadków) oraz listopadzie i grudniu – zarejestrowano 50 809 zachorowań (45% ogółu przypadków). W 2009 roku laboratoryjnie potwierdzono 65 przypadków grypy (przypadki potwierdzone), a w 49 przypadkach ustalono powiązanie epidemiologiczne (przypadki prawdopodobne). Z ogółu 65 potwierdzonych laboratoryjnie przypadków grypy, 60 zachorowań dotyczyło grypy wywołanej nowym wirusem A(H1N1)v . Współczynnik zapadalności wyniósł 2,1/100tys. Hospitalizowano 36 chorych zakażonych wirusem A(H1N1)v, 4 osoby zmarły.

W Polsce w roku 2009 zanotowano 1 081 466 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę (wsp.zap.2837,3/100tys.), ponad 4 – krotnie więcej niż w 2008 roku (227 346 przypadków). Zarejestrowano 3271 przypadków grypy, w których uzyskano potwierdzenie laboratoryjne lub ustalono powiązanie epidemiologiczne.

W Polsce zarejestrowano 2561 zachorowań wywołanych nowym wirusem grypy A(H1N1) Współczynnik zapadalności wyniósł 6,7/100tys i był ponad 3 – krotnie wyższy niż w naszym województwie. Zanotowano 135 zgonów u osób zakażonych wirusem A(H1N1)v.

2.12 ODRA

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2009 roku nastąpił spadek liczby zachorowań na odrę, zarejestrowano 9 przypadków (wsp.zap.0,3/100tys.), w tym 5 przypadków potwierdzonych laboratoryjnie , 2 prawdopodobne (powiązanie epidemiologiczne) i 2 przypadki możliwe rozpoznane na podstawie objawów klinicznych. Zachorowania wystąpiły wśród nie szczepionych dzieci i młodych dorosłych (7 osób) i 2 osób szczepionych przeciwko odrze (przypadki możliwe, nie badane laboratoryjnie).

W roku 2008 zarejestrowano 14 przypadków – 13 potwierdzonych, 1 prawdopodobny (wsp.zap.0,5/100tys.).

W Polsce w roku 2009 zarejestrowano 114 zachorowań (wsp.zap.0,3/100tys.) o 14 więcej stosunku do roku 2008 – 100 zachorowań (wsp.zap.0,26/100tys.).

2.13 SZCZEPIENIA OCHRONNE

Na terenie województwa dolnośląskiego objętych jest opieką 555 665 dzieci i młodzieży do lat 19 (dane wg sprawozdania MZ-54 za rok 2009). Na terenie województwa działa 715 punktów szczepień, w tym 163 praktyk lekarzy rodzinnych, 285 NZOZ, 194 SPZOZ. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna we Wrocławiu posiada w magazynie szczepionek stały agregat prądotwórczy. Szafy chłodnicze w WSSE są podłączone do systemu monitorowania temperatury i wilgotności, oraz posiadają instrukcję na wypadek awarii zasilania, jak również system powiadamiania osób odpowiedzialnych (imienny wykaz osób z telefonami znajduje się na portierni i w pomieszczeniach magazynowych). Dział Epidemiologii Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej we Wrocławiu prowadzi nadzór nad gospodarką szczepionkami poprzez sporządzanie miesięcznych stanów szczepionek w magazynie WSSE i podległych PSSE oraz kwartalnych sprawozdań ze zużycia preparatów szczepionkowych. Przychód i rozchód szczepionek prowadzony jest na bieżąco po każdym wydaniu oraz przyjęciu szczepionek.

W roku 2009 nie stwierdzono pogorszenia wykonawstwa szczepień ochronnych. Wszystkie noworodki urodzone w 2009 roku, które nie miały przeciwwskazań do szczepień zostały zaszczepione przeciwko gruźlicy i wzw typu B. Na 27820 noworodków

nie zaszczepiono 83 noworodków z powodu przeciwwskazań, co stanowi 0,3% nieuodpornionych w stosunku do liczby urodzeń. Podobna sytuacja dotyczy szczepień przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i poliomyelitis. Rocznik 2008 uodporniony jest w 98,9%.

W roku 2009 szczepienia przeciwko:

- *Haemophilus influenzae* typu B u dzieci do 2 roku życia wykonano w 98,9 %,
- p/odrze, śwince i różyczce u dzieci w 13-14 miesiącu życia wykonano w 85,3%,
- p/odrze, śwince i różyczce u dzieci w 10 roku życia w 77,6%,
- p/odrze, śwince i różyczce u dzieci w 11 i 12 roku życia w 91,5%.

Przeciwko wzw typu B zaszczepiono:

- 98,9% młodzieży w 14 roku życia (gimnazjaliści);
- 100% uczniów szkół medycznych;
- 96,1% studentów uczelni medycznych
- pracowników służby zdrowia zaszczepieni są w 97,9%;

Poza szczepieniami obowiązkowymi wykonano szczepienia zalecane:

- p/wzw typu A u 2722 osób, w tym dzieci do lat 19 – 802;
- p/kleszczowemu zapaleniu mózgu u 3912 osób;
- p/żółtej gorączce zaszczepiono 708 osób;
- p/durowi brzuszemu zaszczepiono 845 osób;
- p/*Neisseria meningitidis* zaszczepiono 5620 osoby;
- p/*Streptococcus pneumoniae* zaszczepiono 12724 osób, w tym dzieci do lat 19 – 12064;
- p/biegunce rotawirusowej zaszczepiono 6534 dzieci;
- p/zakażeniu wirusem brodawczaka ludzkiego zaszczepiono 1911 osób;
- p/grypie zaszczepiono 149161 osób.

2.14 OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH

Na terenie działalności WSSE we Wrocławiu zgłoszono **8** ognisk epidemicznych (w roku 2008 zarejestrowano **13** ognisk epidemicznych). Przyczyną pojawienia się ognisk epidemicznych w szpitalach był/y w:

- 1 przypadku - *prawdopodobnie wirus grypy sezonowej*,
- 3 przypadkach - *Staphylococcus ureus*,
- 1 przypadku - *Klebsiella pneumoniae*,
- 1 przypadku - *Enterococcus faecium*,
- 2 przypadkach - *Acinetobacter Baumanie*,

Powyższe drobnoustroje chorobotwórcze stanowiły przyczynę pojawienia się ognisk epidemicznych w oddziale: anestezjologii i intensywnej terapii; neurologicznym z pododdziałem udarowym; noworodkowym; kardiologicznym.

3 OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI

Na obszarze województwa dolnośląskiego, według ewidencji powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, znajduje się 556 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, które dostarczają wodę 2 743 719 mieszkańcom Dolnego Śląska.

Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez prowadzenie monitoringu jakości wody, a także na podstawie informacji o dokonanych ocenach przydatności wody realizowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, w ramach kontroli wewnętrznej.

3.1 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 10000 - 100000 M³/DOBĘ

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 7 wodociągów sieciowych w przedziale produkcji wody od 10000 do 100000 m³/dobę. Zlokalizowane są one w większych miastach województwa, takich jak: Bolesławiec, Jelenia Góra, Legnica, Świdnica, Wałbrzych oraz Wrocław. Wszystkie wodociągi pod względem jakości wody produkowanej w 2009 roku oceniono pozytywnie.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę jakości wody dostarczanej mieszkańcom czterech wybranych miast.

W Jeleniej Górze pobrano 92 próbki wody do fizykochemicznych badań laboratoryjnych. W 23 próbkach (co stanowi 25%) stwierdzono przekroczenia norm sanitarnych głównie w zakresie odczynu pH. Spośród zbadanych pod względem mikrobiologicznym 93 próbek wody 4 próbki (co stanowi 4,3%) wykazały ponadnormatywną liczbę bakterii grupy coli, paciorkowców kałowych oraz bakterii *Escherichia coli*.

W Legnicy, na zbadane 64 próbki wody, w 5 stwierdzono przekroczenia parametrów fizykochemicznych (co stanowi 7,8%). Przekroczona została dopuszczalna ilość żelaza (4 próbki) i mętności (2 próbki). Przekroczenia były krótkotrwałe, kolejne badania wykazały odpowiednią jakość wody. Pod względem mikrobiologicznym jakość wody odpowiadała wymaganiom sanitarnym.

W Wałbrzychu pobrano 75 próbek wody do badań fizykochemicznych. Stwierdzono przekroczenia norm sanitarnych w 3 próbkach (co stanowi 4%). Przekroczenia dotyczyły zawartości żelaza (3 próbki), manganu (2 próbki) oraz podwyższonej mętności (3 próbki). Pod względem mikrobiologicznym przebadano 72 próbki wody, stwierdzając we wszystkich odpowiednią jakość wody.

We Wrocławiu zbadano 288 próbek wody pod względem fizykochemicznym. W 6 próbkach (co stanowi 2,1%) wystąpiły przekroczenia dopuszczalnego poziomu chloru wolnego, mętności i żelaza. Pod względem mikrobiologicznym zbadano 280 próbek wody. Ponadnormatywne wartości stwierdzono w 20 próbkach (co stanowi 7,1%), w tym:

- 4 próbki, w których stwierdzono obecność pojedynczych bakterii *Clostridium perfringens* (łącznie ze sporami),
- 8 próbek, w których stwierdzono przekroczenie wskaźnika ogólnej liczby bakterii w temperaturze 36±2°C po 48 h inkubacji,
- 10 próbek, ze stwierdzonymi równocześnie przekroczeniami ogólnej liczby bakterii w temperaturze 36±2°C po 48 h inkubacji i ogólnej liczby bakterii w temperaturze 22±2°C po 72 h inkubacji,
- 1 próbkę, w której stwierdzono pojedynczą kolonię bakterii grupy coli.

3.2 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 1000 - 10000 M³/DOBĘ

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 66 wodociągów sieciowych o produkcji wody mieszczącym się w ww. przedziale.

Jakość wody skontrolowana została we wszystkich wodociągach, spośród których 10 urządzeń (wymienionych w Tabeli 1) produkowało wodę nie spełniającą wymagań sanitarnych.

Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało 135 955 osób.

3.3 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 100 - 1000 M³/DOBĘ

W ewidencji PSSE znajdują się 234 wodociągi sieciowe o produkcji wody w przedziale od 100 do 1000 m³/dobę. W wyniku kontroli jakości wody z 233 wodociągów, stwierdzono, że 43 urządzenia (wymienione w Tabeli 2) dostarczały do konsumentów wodę odbiegającą

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

od wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało 93 962 osoby.

3.4 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI < 100 M³/DOBE

W 2009 r. zewidencjonowanych było 249 wodociągów sieciowych o ww. produkcji wody. Spośród skontrolowanych 246 wodociągów jakość wody nie odpowiadającą wymaganiom stwierdzono w 44 urządzeniach (wymienionych w Tabeli 3). Z wody o kwestionowanych parametrach korzystały 14 462 osoby. Na terenie województwa dolnośląskiego PPIS udzielili łącznie 3 zgody na odstępstwo od dopuszczalnych wartości parametrów określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417).

Odstępstwa dotyczyły parametru – azotanów, dla wodociągów o produkcji wody w ilości mniejszej niż 5000 m³/dobę. Były to:

- wodociąg sieciowy w Owczarach, w powiecie oławskim (decyzję wydano w 2008 r., termin udzielonego odstępstwa: do dnia 31.12.2009 r. – decyzję wykonano),
- wodociąg sieciowy w Cerekwicy, w powiecie trzebnickim (decyzję wydano w 2008 r., termin udzielonego odstępstwa: do dnia 30.06.2010 r.),
- wodociąg sieciowy w Korzeńsku, w powiecie trzebnickim (decyzję wydano w 2007 r., termin udzielonego odstępstwa - do dnia 30.06.2010 r.).

W ewidencji PSSE znajduje się 270 urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, które zarządzane są przez inne podmioty niż prowadzące działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Jakość wody skontrolowano w 107 obiektach, stwierdzając nieodpowiednią jakość wody w 22 urządzeniach. Z wody o kwestionowanych parametrach korzystało 1450 osób.

W poniższych tabelach zestawiono wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę (z podziałem na ich główną lokalizację – miasto, wieś), w poszczególnych przedziałach produkcji wody, w których stwierdzano jakość wody nie odpowiadającą wymaganiom, określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417).

Tabela 1.

- wodociągi w przedziale produkcji wody od 1000 do 10000 m³/dobę

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa wodociągu sieciowego	Wskaźniki dyskwalifikujące wodę				Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę o jakości nie spełniającej wymagań	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie spełniającej wymagań
				fizykochemiczne		mikrobiologiczne			
				miasto	wieś	miasto	wieś		
1	jeleniogórski	Kowary	Kowary	barwa, mętność, odczyn	-	<i>Clostridium perfringens</i> , bakterie grupy coli	-	1	9000
2		Szklarska Poręba	Szklarska Poręba	barwa, mętność, odczyn, żelazo, utlenialność	-	<i>Clostridium perfringens</i> , enterokoki, <i>Escherichia coli</i> , bakterie grupy coli, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h	-	1	6867
3		Piechowice	Piechowice	barwa, mętność,	-	-	-	1	5000

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

				odczyn, glin					
4	kłodzki	Lądek Zdrój	Lądek	odczyn	-	-	-	1	6500
5	lwówecki	Lwówek Śląski	Lwówek Śląski	mangan	-	-	-	3	9717
6		Gryfów Śląski	Gryfów Śląski	mangan, żelazo	-	-	-	3	7847
7	oleśnicki	Oleśnica	Oleśnica	mętność, żelazo, mangan	-	-	-	1	36929
8		Twardogóra	Twardogóra	mętność, żelazo	-	-	-	19	9887
9	ząbkowicki	Kamieniec Ząbkowicki, Bardo	Kamieniec	mętność, żelazo, mangan	mętność, żelazo, mangan	-	-	18	11721
10	zgorzelecki	Zgorzelec	Zgorzelec	mangan	-	-	-	7	32487

Tabela 2.

- wodociągi w przedziale produkcji wody od 100 do 1000 m³/dobę

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa wodociągu sieciowego	Wskaźniki dyskwalifikujące wodę				Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę o jakości nie spełniającej wymagań	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie spełniającej wymagań
				fizykochemiczne		mikrobiologiczne			
				miasto	wieś	miasto	wieś		
1	głogowski	Kotla	Chociemyśl	-	mangan	-	-	10	1917
2	górowski	Wąsosz	Kamień Górowski	-	mangan	-	-	17	4203
3	jeleniogórski	Kowary	Wojków	-	-	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>	-	1	1200
4		Podgórzyn	Sosnówka	-	barwa, mętność, odczyn	-	enterokoki, bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i> , <i>Clostridium perfringens</i>	1	800
5	kłodzki	Kłodzko	Krosnowice I	-	mangan, mętność	-	-	1	800
6	legnicki	Chojnów	Okmiany	-	mętność, żelazo	-	-	30	8338
7	lubański	Świeradów	Wrzos	glin	-	-	-	1	3500
8		Świeradów	Bronka Czecha	odczyn, glin	-	-	-	1	1200
9		Świeradów	Łużyca	glin	-	-	-	2	800
10		Platerówka	Zalipie	-	odczyn	-	-	5	1742
11	milicki	Milicz	Gądkowice	-	żelazo, mangan, amoniak, mętność	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h	9	1597
12		Milicz	Brzezina Sułowska	-	mangan	-	-	16	4050
13	oleśnicki	Oleśnica	Smolna	-	mętność, mangan	-	-	5	1359
14		Oleśnica	Krzeczyn	-	żelazo, mangan, mętność	-	-	7	2633
15		Dziadowa Kłoda	Dziadowa Kłoda	-	mangan	-	-	4	2567
16		Syców	Komorów	-	mangan	-	-	11	2959
17		Twardogóra	Grabowno Wielkie	-	mętność, odczyn, żelazo	-	-	8	1810
18	oławski	Oława	Bystrzyca Oławska	-	mangan	-	-	4	3037
19		Oława	Siedlce	-	żelazo, mangan	-	-	6	3314
20	połkowicki	Chocianów	Brunów	-	mangan	-	-	3	990

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

21		Gaworzycy	Kłobuczyn	-	mangan	-	-	4	2540
22		Chocianów	Chofum	mętność, żelazo, mangan	-	-	-	0	400
23		Radwanice	Radwanice	-	mętność, żelazo	-	-	8	2850
24	strzeliński	Borów	Jaksin	-	mangan	-	-	5	1410
25	średzki	Kostomłoty	Piotrowice	-	mętność, żelazo	-	enterokoki, bakterie grupy coli	4	1163
26		Kostomłoty	Wilków Średzki	-	-	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h	9	1165
27		Miękinia	Mrozów	-	mangan	-	-	7	2375
28		Miękinia	Brzezina	-	mętność, żelazo, mangan	-	-	7	3288
29		Malczyce	Mazurowice	-	mangan	-	-	3	838
30		Malczyce	Dębice	-	barwa, mętność, żelazo, mangan	-	-	6	973
31	trzebnicki	Oborniki Śląskie	Osolin	-	mangan	-	-	4	1071
32		Wisznia Mała	Krynicy	-	mangan	-	-	2	737
33		Wisznia Mała	Psary	-	mangan	-	-	3	2342
34		Żmigród	Korzeńsko	-	azotany	-	-	5	1470
35	wałbrzyski	Mieroszów	Sokołowsko	-	-	-	enterokoki, bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>	1	829
36	wołowski	Wołów	Lubiąż	-	mangan	-	enterokoki, bakterie grupy coli, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h	3	1795
37	wrocławski	Żórawina	Bratowice	-	mangan	-	-	12	938
38	ząbkowicki	Złoty Stok	Złoty Stok	żelazo	-	-	-	3	3389
39		Ząbkowice Śląskie	Braszowice	-	żelazo, mangan	-	-	3	1156
40		Bardo	Bardo	mangan	-	-	-	1	734
41	zgorzelecki	Węgliniec	Ruszów	-	mętność, żelazo, mangan	-	-	2	1833
42		Pieńsk	Pieńsk	odczyn, żelazo	-	-	-	10	9630
43	złotoryjski	Złotoryja	Podolany	-	żelazo	-	-	9	2220

Tabela 3.

- wodociągi o produkcji wody do 100 m³/dobę

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa wodociągu sieciowego	Wskaźniki dyskwalifikujące wodę				Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę o jakości nie spełniającej wymagań	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie spełniającej wymagań
				fizykochemiczne		mikrobiologiczne			
				miasto	wieś	miasto	wieś		
1	głogowski	Jerzmanowa	Potoczek	-	mangan	-	-	1	80
2	jaworski	Męcinka	Męcinka	-	azotany	-	-	1	204
3		Męcinka	Sichówek	-	azotany	-	-	1	86
4	jeleniogórski	Mysłakowice	Kostrzyca	-	barwa, mętność, odczyn, żelazo, mangan	-	-	1	75
5		Jezów Sudecki	Czernica 102a	-	-	-	bakterie grupy coli, enterokoki, <i>Escherichia coli</i>	1	67
6	kłodzki	Bystrzyca Kłodzka	Szklarka	-	mętność	-	-	1	65
7		Lądek Zdrój	Kąty Bystrzyckie	-	odczyn	-	-	1	65

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

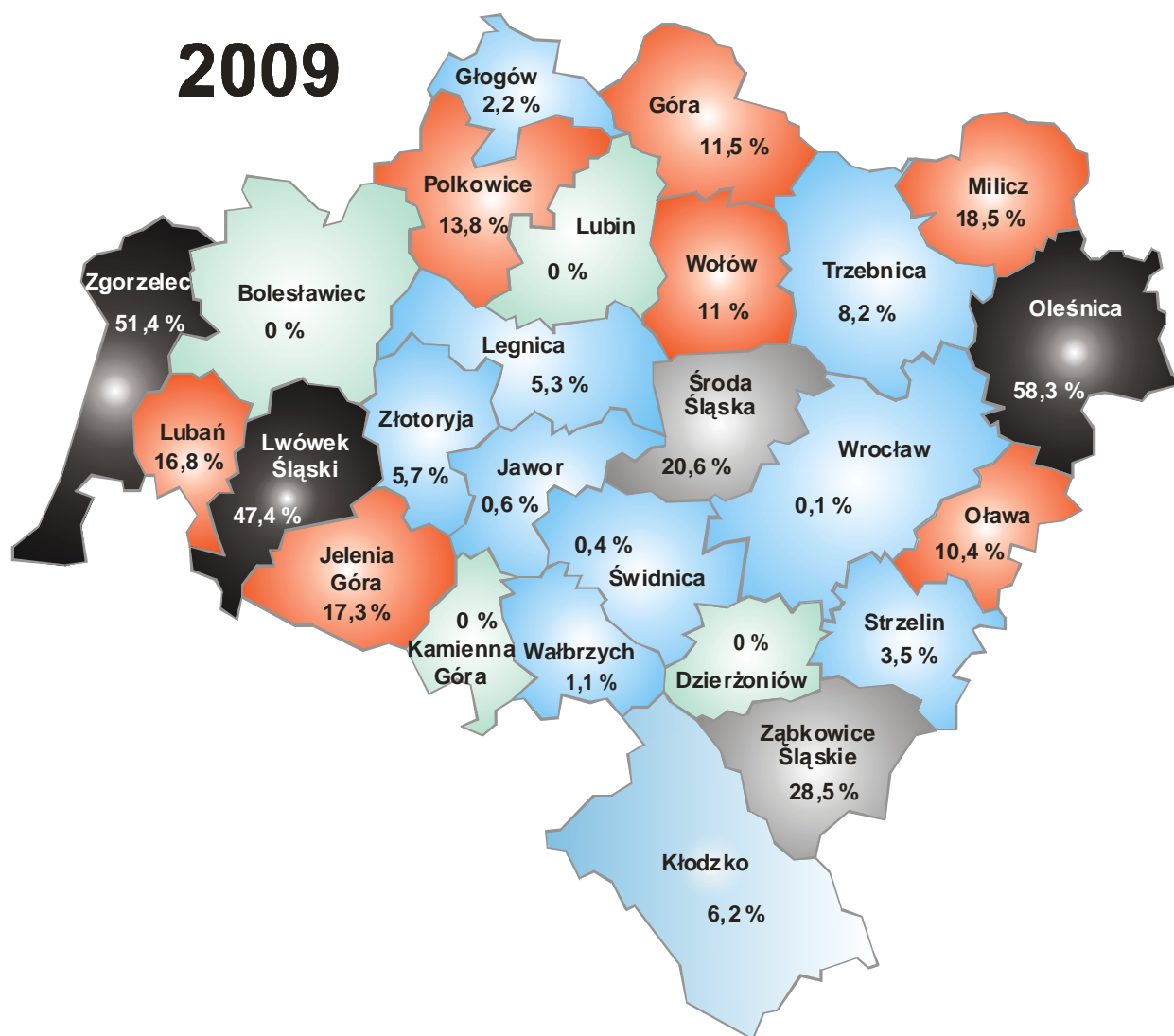
8	lubański	Leśna	Pobiedna	-	odczyn	-	-	1	250
9		Olszyna	Grodnica	-	odczyn	-	-	1	120
10		Świeradów	Dom Zdrojowy	odczyn	-	-	-	1	300
11		Świeradów	Czerwińska	odczyn	-	-	-	1	200
12	lubiński	Lubin	MCZ Lubin	mangan, żelazo	-	-	-	0	0
13	milicki	Cieszków	Pakosławsko	-	mangan	-	-	1	426
14		Krośnice	Dom Myśliwski „Kubryk” w Krzyszkowie	-	-	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h	0	5
15		Milicz	Bartniki	-	żelazo, mangan, amoniak, barwa	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h	1	406
16		Milicz	Henrykowi-ce	-	barwa, mętność, żelazo, mangan, amoniak	-	-	3	426
17	oleśnicki	Bierutów	Jemielna	-	mangan, żelazo, mętność	-	-	1	230
18		Bierutów	Wabienice	-	mętność, mangan	-	-	1	466
19		Bierutów	Stzałkowa	-	mangan	-	-	1	141
20		Oleśnica	Awaryjny Szpitala w Oleśnicy	mangan, żelazo, mętność	-	-	-	0	0
21		Bierutów	Paczków 8	-	mangan, mętność, żelazo, barwa, zapach	-	-	0	42
22		Oleśnica	OWT Relaks	-	żelazo, mangan, mętność	-	-	0	100
23		Syców	Awaryjny Szpitala w Sycowie	żelazo, mangan, mętność	-	-	-	0	0
24	oławski	Oława	Owczary	-	azotany	-	-	2	611
25		Oława	zakładowy Oleśnica Mała	-	żelazo, mangan	-	-	1	483
26	polkowicki	Gaworzyce	Dalków	-	mangan	-	-	1	271
27		Radwanice	Strogoborzycy	-	mangan	-	-	3	819
28		Radwanice	Buczyna	-	żelazo, mangan, mętność	-	-	1	370
29		Radwanice	Nowa Kuźnia	-	mętność, mangan	-	-	1	212
30	średzki	Malczyce	Malczyce-Stocznia	-	mętność, mangan	-	-	0	60
31		Kostomłoty	Ramułtowi-ce	-	mangan	-	-	3	606
32		Kostomłoty	Mieczków	-	mangan	-	-	1	329
33	świdnicki	Świdnica	Komorów	-	mętność, mangan	-	-	1	622
34	trzebnicki	Trzebnica	Cerekwica	-	azotany	-	-	1	300
35		Oborniki Śląskie	Osola	-	odczyn	-	-	1	431
36	wołowski	Wińsko	Białawy Wielkie	-	barwa, mętność, żelazo	-	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>	6	512
37		Wołów	Dębno	-	-	-	enterokoki, bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i> , ogólna liczba mikroorganizmów	5	707

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

							w 22°C po 72h, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h		
38		Wińsko	Moczydlnica Klasztorna	-	-	-	bakterie grupy coli, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h,	4	592
39		Wołów	Stary Wołów	-	-	-	bakterie grupy coli, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h	2	500
40		Wołów	Bychowo	-	-	-	enterokoki, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72h, ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48h	12	1107
41	wrocławski	Kąty Wrocławskie	Krobiełowi- ce	-	barwa zapach, mętność, amoniak, żelazo, mangan	-	-	0	0
42	ząbkowicki	Stoszowice	Srebrna Góra	-	żelazo	-	-	1	433
43	zgorzelecki	Węgliniec	Zielonka	-	mangan, żelazo, odczyn, mętność	-	-	1	360
44		Zgorzelec	Radomie- rzyce	-	mangan	-	-	6	1383

Rysunek 1.

Procent mieszkańców zaopatrywanych w wodę z wodociągów sieciowych, którzy korzystali z wody nie spełniającej wymagań sanitarnych - w rozbiciu na powiaty

3.5 STUDNIE PUBLICZNE

W roku 2009 zewidencjonowanych było 118 studni publicznych. Skontrolowano jakość wody w 20 studniach, stwierdzając w 15 urządzeniach jej nieodpowiednią jakość. Z wody o ponadnormatywnych parametrach korzystało 400 osób.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

3.6 STUDNIE PRYWATNE

Z uwagi na specyfikę terenu i jego ukształtowanie spora część rejonów górskich i podgórskich nie jest zwodociągowana, a mieszkańcy korzystają z wody pochodzącej z prywatnych studni przydomowych, której jakość nie jest monitorowana przez Państwową Inspekcję Sanitarną w ramach nadzoru sanitarnego. W miesiącu czerwcu i lipcu 2009 roku z uwagi na podtopienia spowodowane obfitymi opadami deszczu zalanych zostało ok. 550 studni prywatnych położonych na terenie powiatu kłodzkiego, a także pogorszyła się jakość wody w studniach prywatnych zaopatrujących w wodę mieszkańców przysiółka Marcinkowice w powiecie wrocławskim. Po stwierdzeniu niezgodnej z wymaganiami sanitarnymi jakości wody w studniach właściwy PPIS informował władze samorządowe oraz mieszkańców o ograniczonej przydatności wody - jedynie do celów sanitarnych.

3.7 STOPIEŃ ZWODOCIĄGOWANIA MIAST I TERENÓW WIEJSKICH

Na nadzorowanym przez PSSE terenie znajduje się 91 miast, które są w 100% zwodociągowane oraz 2352 wsie, z których 2093 jest zwodociągowanych (co stanowi 89%). Łączna liczba mieszkańców województwa dolnośląskiego zaopatrywanych w wodę z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia wynosi 2 743 719 (na 2 878 183 ogółu mieszkańców Dolnego Śląska), co stanowi ok. 95,3 %.

Stożenie zwodociągowania wsi położonych na obszarze województwa dolnośląskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Lp.	PSSE	Ogółem liczba wsi na nadzorowanym terenie	Liczba dotychczas zwodociągowanych wsi	Procent zwodociągowania
1	Lubin	79	79	100
2	Oława	68	68	100
3	Środa Śląska	109	109	100
4	Trzebnica	163	163	100
5	Wołów	97	97	100
6	Wrocław	222	222	100
7	Strzelin	124	123	99,2
8	Milicz	89	88	98,9
9	Głogów	62	61	98,4
10	Góra	108	105	97,2
11	Bolesławiec	74	71	95,9
12	Świdnica	116	111	95,7
13	Oleśnica	109	104	95,4
14	Legnica	107	99	92,5
15	Polkowice	80	74	92,5
16	Zgorzelec	66	61	92,4
17	Jawor	72	63	87,5
18	Dzierżoniów	36	31	86,1
19	Złotoryja	47	40	85,1
20	Wałbrzych	36	30	83,3
21	Ząbkowice Śląskie	100	83	83
22	Kamienna Góra	44	30	66,7
23	Lwówek Śląski	77	41	53,2
24	Kłodzko	174	91	52,3
25	Jelenia Góra	45	28	51,1
26	Lubań	48	21	43,8
	Razem:	2352	2093	

3.8 OCENA JAKOŚCI WODY UJMOWANEJ DO CELÓW WODOCIĄGOWYCH

Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2009 roku zewidencjonowano ogółem 733 ujęcia wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, z czego większość - 642 stanowią ujęcia podziemne, a 91 ujęcia powierzchniowe.

Ujęcia zasilane wodą powierzchniową występują na terenie 13 z 26 powiatów. Najwięcej tego rodzaju ujęć zlokalizowanych jest w powiatach: jeleniogórskim, kłodzkim, lubańskim i wałbrzyskim.

Nie odnotowano znaczących zmian jakości wody w skontrolowanych ujęciach w stosunku do lat poprzednich. Nadal dominuje ilość ujęć zakwalifikowanych do kategorii A2 (30 ujęć spośród ogółem 63 zbadanych), zaopatrujących prawie połowę ogólnej liczby odbiorców. Wodę spełniającą kryteria kategorii A1 odnotowano w 24 ujęciach. Jedno ujęcie położone w powiecie świdnickim charakteryzowało się jakością wody poza kategorią A3.

Przekroczenia granicznych wartości wskaźników jakości wody, kwalifikujących ją do odpowiednio niższej klasy, dotyczyły parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych. Wśród nich najczęściej występujące to bakterie grupy coli, *Escherichia coli*, enterokoki oraz mangan. W pojedynczych przypadkach występowały również przekroczenia takich parametrów jak barwa, azotany, chlorki, odczyn, fluor, rtęć, tlen rozpuszczony, a także BZT₅.

3.9 POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY

W wyniku działań podejmowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa dolnośląskiego w 2009 roku wydano 922 decyzje administracyjne, w tym 427 decyzji o opłacie za badania laboratoryjne oraz inne czynności wykonywane w ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego. Pozostałe decyzje to m.in.: nakazujące poprawę jakości wody do spożycia, o warunkowej przydatności wody do spożycia, przedłużające termin wykonania obowiązków.

3.10 OCENA JAKOŚCI WODY W KĄPIELISKACH

Według ewidencji powiatowych stacji sanitarno - epidemiologicznych na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 38 kąpielisk śródlądowych, w tym 24 kąpieliska zorganizowane i 14 kąpielisk prowizorycznych oraz miejsc tradycyjnie wykorzystywanych do kąpieli. Skontrolowano jakość wody w 20 kąpieliskach zorganizowanych i 10 kąpieliskach prowizorycznych. Jakość wody w większości przypadków spełniała wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (Dz. U. Nr 183, poz. 1530). W dwóch przypadkach, w związku z niewłaściwą jakością wody, stwierdzono brak przydatności wody do kąpieli i unieruchomiono następujące kąpieliska:

- kąpielisko prowizoryczne w Złotnikach w powiecie lwóweckim - z uwagi na duży zakwit glonów na powierzchni wody. Wydano komunikat o zakazie kąpieli w wodach Zalewu Złotnickiego w miejscowości Wieża (w okresie od 28.07. do 01.09.2009 r.),

- kąpielisko zorganizowane w Pęgowie w powiecie trzebnickim - z uwagi na niezgodną z wymaganiami sanitarnymi liczbę bakterii grupy coli, bakterii *Escherichia coli* oraz paciorkowców kałowych (w okresie od 07.07. do 29.07.2009 r.).

4 OCENA SKAŻENIA GLEBY

W 2009 roku przeprowadzono w sezonie wiosenno - letnim ocenę stanu sanitarnego piasku z 60 piaskownic usytuowanych na terenie województwa dolnośląskiego. Ponadto, zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego wzmożony został nadzór sanitarny nad piaskownicami. Badania piasku prowadzono głównie w kierunku oznaczenia bakterii z grupy coli i grupy coli typu fekalnego, Clostridium perfringens, Salmonella, a także na obecność jaj Toxocara sp. oraz jaj Trichuris sp. i Ascaris sp. Jako zły pod względem biologicznym oceniono piasek pobrany z 28 piaskownic. W wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych zarządcy terenów wymienili piasek w piaskownicach. Wyniki badań pozostałych próbek piasku były zgodne z wymaganiami sanitarnymi w zakresie wskaźników bakteriologicznych i parazytologicznych. Tylko część piaskownic zabezpieczona jest przed dostępem zwierząt. Zalecono zarządcom zabezpieczenie piaskownic przed dostępem zwierząt i możliwością zanieczyszczenia piasku ich odchodami.

5 POMIARY NATEŻENIA HAŁASU WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ

Pomiary hałasu w lokalach mieszkalnych przeprowadzono w związku z interwencjami mieszkańców. Zgłoszone interwencje dotyczyły hałasu:

- usługowo - handlowego (15 obiektów mieszkalnych),
- instalacyjnego (9 obiektów mieszkalnych).

Przebadano 24 obiekty zlokalizowane na terenie powiatów: jeleniogórskiego, wrocławskiego, kłodzkiego, wałbrzyskiego, świdnickiego i oleśnickiego. Przekroczenia poziomu dźwięku A wykazano w 10 obiektach zlokalizowanych w powiatach: jeleniogórskim, wrocławskim i oleśnickim (4 - hałas usługowo - handlowy; 6 - hałas instalacyjny). W celu usunięcia stwierdzonych uchybień właściwi miejscowo PPIS wydali decyzje administracyjne zobowiązujące osoby odpowiedzialne do obniżenia hałasu do dopuszczalnych wartości oraz przedłożenia wyników pomiarów kontrolnych.

6 OCENA ZANIECZYSZCZENIA CHEMICZNEGO POWIETRZA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ

W związku ze skargami ludności skierowanymi do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w sprawie zanieczyszczenia powietrza w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, przeprowadzono badania w kierunku oznaczeń stężeń tlenu węgla i stężeń lotnych substancji chemicznych szkodliwych dla zdrowia. Zbadano łącznie 17 lokali mieszkalnych znajdujących się na terenie powiatów: wrocławskiego, kłodzkiego, jeleniogórskiego i bolesławieckiego. Przeprowadzone serie badań chwilowych stężeń tlenu węgla oraz stężeń innych oznaczanych substancji chemicznych nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych wartości.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

7 STAN ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

W 2009 r. organy PIS województwa dolnośląskiego prowadziły monitoring powietrza atmosferycznego w zakresie pomiarów stężeń pyłu PM₁₀, niklu, ołowiu i kadmu.

Poniższe zestawienie przedstawia liczbę miejscowości objętych monitoringiem.

L.p.	Badane zanieczyszczenie	Liczba miejscowości województwa dolnośląskiego objętych monitoringiem		
		Obszar kraju	Obszar ochrony uzdrowiskowej	Razem
1.	Pył PM ₁₀	8	1	9
2.	Ołów	8	1	9
3.	Kadm	8	1	9
4.	Nikiel	8	1	9

W 2009 r. na większości stanowisk pomiarowych zarejestrowano wzrost stężenia pyłu PM₁₀, w stosunku do roku 2008. Przekroczenie stężenia średniorocznego (S_a) zarejestrowano w Nowej Rudzie. Wzrosła zawartość ołowiu w powietrzu atmosferycznym w rejonie Wrocławia, Wałbrzycha, Głogowa, Nowej Rudy i Jeleniej Góry. Wzrosło średnioroczne stężenie kadmu w Jeleniej Górze. W Lubinie odnotowano dwukrotne jego zmniejszenie. W pozostałych miejscowościach utrzymało się ono na poziomie z 2008 r. Znacznie wzrosło stężenie niklu w Nowej Rudzie, o czym niezwłocznie poinformowano Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu. W stosunku do roku 2008 spadek stężenia tego zanieczyszczenia zarejestrowano w Świdnicy, Wałbrzychu, Głogowie i Jeleniej Górze.

Pył PM10

L.p.	Adres stanowiska pomiarowego	Rok pomiarowy	Liczba pomiarów	Min S ₂₄ [µg/m ³]	Max S ₂₄ [µg/m ³]	Częstość występowania S ₂₄ w ciągu roku o wartości powyżej 50 µg/m ³	S _a [µg/m ³]
1.	Lubin, ul. 1 Maja	2008	299	6	113	32 x	29,8
		2009	300	2	125	29x	28,76
2.	Nowa Ruda, ul. Srebrna	2008	297	10	267	124 x	60,1
		2009	293	2	327	66x	60,0
3.	Świdnica Rynek	2008	300	2	129	35 x	28,9
		2009	304	2	180	53 x	32,38
4.	Wrocław, Wybrzeże Korzeniowskiego	2008	329	0	76	3 x	8,0
		2009	332	1	83	10 x	17,65
5.	Wrocław, ul. Orzechowa	2008	227	2	61	4 x	17,1
		2009	111	4	58	6 x	24,80
6.	Wałbrzych, ul. Wysockiego	2008	316	3	90	9 x	20,2
		2009	317	1	142	23 x	25,44
7.	Oleśnica ul. Brzozowa	2008	-	-	-	-	-
		2009	209	1	87	20 x	27,24
8.	Głogów ul. Norwida	2008	248	8	74	19 x	28,9
		2009	307	6	84	40 x	31,07
9.	Złotoryja ul. Staszica	2008	-	-	-	-	-
		2009	225	3	185	29 x	29,38
10.	Jelenia Góra ul. Grottgera	2008	252	3	51	1 x	17,2
		2009	279	3	108	37 x	25,98

(dopuszczalne S_a = 40 µg/m³)

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

Nikiel

L.p.	Adres stanowiska pomiarowego	Rok pomiarowy	Liczba pomiarów	Min S ₂₄ [ng/m ³]	Max S ₂₄ [ng/m ³]	S _a [ng/m ³]
1.	Lubin, ul. 1 Maja	2008	183	1	11	2,5
		2009	183	1	10	2,85
2.	Nowa Ruda ul. Srebrna	2008	159	3	700	43,9
		2009	176	2	5477	201,01
3.	Świdnica Rynek	2008	191	6	28	6,9
		2009	193	2	40	4,4
4.	Wrocław, Wybrzeże Korzeniowskiego	2008	289	4	14	4,2
		2009	236	4	81	6,55
5.	Wrocław, ul. Orzechowa	2008	209	4	22	4,5
		2009	111	4	26	5,59
6.	Wałbrzych, ul. Wysockiego	2008	193	7	85	8,4
		2009	192	7	37	7,48
7.	Oleśnica ul. Brzozowa	2008	-	-	-	-
		2009	154	0	1	0,01
8.	Głogów ul. Norwida	2008	183	4	38	5,6
		2009	183	4	51	5,37
9.	Złotoryja ul. Staszica	2008	-	-	-	-
		2009	111	0	9	2,69
10.	Jelenia Góra ul. Grottgera	2008	141	5	41	9,0
		2009	174	4	32	6,33

Kadm

L.p.	Adres stanowiska pomiarowego	Rok pomiarowy	Liczba pomiarów	Min S ₂₄ [ng/m ³]	Max S ₂₄ [ng/m ³]	S _a [ng/m ³]
1.	Lubin, ul. 1 Maja	2008	183	0	11	1,7
		2009	183	0	4	0,65
2.	Nowa Ruda ul. Srebrna	2008	183	1	4	1,0
		2009	191	1	24	1,23
3.	Świdnica Rynek	2008	191	1	8	1,4
		2009	193	1	12	1,62
4.	Wrocław, Wybrzeże Korzeniowskiego	2008	289	0	2	0,1
		2009	236	0	2	0,29
5.	Wrocław ul. Orzechowa	2008	209	0	3	0,2
		2009	111	0	5	0,33
6.	Wałbrzych ul. Wysockiego	2008	193	1	6	1,0
		2009	192	1	4	1,07
7.	Oleśnica ul. Brzozowa	2008	-	-	-	-
		2009	154	0	0	0
8.	Głogów ul. Norwida	2008	183	0	6	1,0
		2009	183	0	9	1,03
9.	Złotoryja ul. Staszica	2008	-	-	-	-
		2009	111	0	7	0,7
10.	Jelenia Góra ul. Grottgera	2008	141	1	2	1,0
		2009	174	1	12	1,72

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

Ołów

L.p.	Adres stanowiska pomiarowego	Rok pomiarowy	Liczba pomiarów	Min S ₂₄ [ng/m ³]	Max S ₂₄ [ng/m ³]	S _a [ng/m ³]
1.	Lubin ul. 1 Maja	2008	183	0	123	39,9
		2009	183	8	144	23,6
2.	Nowa Ruda ul. Srebrna	2008	183	5	256	23,6
		2009	183	4	330	27,4
3.	Świdnica Rynek	2008	191	0	355	43,9
		2009	193	11	171	37,75
4.	Wrocław, Wybrzeże Korzeniowskiego	2008	289	4	90	8,9
		2009	236	1	149	22,1
5.	Wrocław ul. Orzechowa	2008	209	3	55	10,0
		2009	111	3	42	14,86
6.	Wałbrzych ul. Wysockiego	2008	193	9	106	18,5
		2009	192	9	84	21,17
7.	Oleśnica ul. Brzozowa	2008	-	-	-	-
		2009	154	0	0	0
8.	Głogów ul. Norwida	2008	183	4	362	52,4
		2009	183	4	867	64,31
9.	Złotoryja ul. Staszica	2008	-	-	-	-
		2009	111	11	158	38,93
10.	Jelenia Góra ul. Grottgera	2008	141	7	82	25,4
		2009	174	7	311	44,44

(dopuszczalne S_a = 0,5μg/m³ = 500 ng/m³)

8 STAN SANITARNY MIAST I TERENÓW WIEJSKICH

8.1 MIASTA I TERENY WIEJSKIE

Stan sanitarno-porządkowy miast i terenów wiejskich nie odbiega w zasadniczy sposób od stanu z roku poprzedniego i oceniany jest ogólnie jako dobry. Place i ulice były sprzątane na bieżąco, a kosze na odpadki - systematycznie opróżniane. Gminy na terenie województwa dolnośląskiego posiadają regulaminy określające szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku, które wprowadzają również obowiązek selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Odpady komunalne z poszczególnych posesji gromadzone są w kubłach i kontenerach ustawionych w wydzielonych miejscach. Wywożeniem odpadów na składowiska zajmowały się wyspecjalizowane firmy, dysponujące odpowiednim sprzętem przeznaczonym do tego celu. Wywóz odpadów komunalnych odbywał się systematycznie. Nadal głównymi problemami pozostają: „dzikie” wysypiska śmieci, zanieczyszczone odchodami zwierząt chodniki i tereny zielone, zaśmiecone, zaniedbane tereny niezabudowane. W celu dalszej poprawy stanu sanitarnego terenów miejskich i wiejskich konieczna jest rozbudowa sieci kanalizacyjnych i podłączenie do niej wszystkich posesji.

8.2 TERENY REKREACYJNE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 469 obiektów z tej grupy. Są to m.in. place zabaw, piaskownice, parki. W roku 2009 skontrolowano 356 obiektów. W 56 obiektach stwierdzono zły stan sanitarny. Uchybienia dotyczyły złego stanu technicznego ławek, przepełnionych pojemników na odpady. W kilku przypadkach stwierdzono również zły stan techniczny urządzeń do zabaw dla dzieci (huśtawek, przepłotni oraz piaskownic). W celu usunięcia stwierdzonych uchybień prowadzone są postępowania administracyjne. Działania podjęte przez PPIS doprowadziły do poprawy sytuacji, np. zarządca kontrolowanego terenu w Bolesławcu zamontował nowe urządzenia zabawowe, poprawił stan techniczny ławek, wymienił piasek oraz obudował deskami piaskownice na wszystkich placach zabaw. W porównaniu z rokiem 2008 dbałość zarządców o czystość, porządek i estetykę tych terenów uległa dalszej poprawie.

8.3 BASENY KĄPIELOWE KRYTE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 93 baseny kąpielowe kryte - 87 obiektów w miastach (w tym 6 parków wodnych) i 6 obiektów na terenach wiejskich. W porównaniu do 2008 roku liczba basenów krytych zmniejszyła się, np. zamknięty został basen kryty na Oddziale Rehabilitacji Wielospecjalistycznego Szpitala SPZOZ ul. Konarskiego 5b w Zgorzelcu. W 2009 roku skontrolowano 87 basenów. Przeprowadzono łącznie 173 kontrole, w wyniku których nałożono 6 mandatów karnych i wszczęto postępowania administracyjne. Niezgodny z wymaganiami stan sanitarny stwierdzono w 17 obiektach, w tym w 15 pod względem technicznym. Stwierdzone uchybienia to: zniszczona stolarka drzwiowa, zniszczona armatura sanitarna, brudne ściany, sufity pomieszczeń basenowych i zaplecza, zniszczona glazura podłogowa, brak skutecznej wentylacji pomieszczeń pływalni oraz zaplecza sanitarnego, niewłaściwe warunki techniczne pomieszczeń magazynowania podchlorynu sodu. W związku ze stwierdzonym złym stanem technicznym wszczęto postępowania administracyjne w sprawie usunięcia nieprawidłowości.

8.4 BASENY KĄPIELOWE ODKRYTE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 66 basenów kąpielowych odkrytych, w tym 52 obiekty w miastach i 14 obiektów na terenach wiejskich. W 2009 r.

skontrolowano 53 obiekty. Łącznie przeprowadzono 112 kontroli, w wyniku których stwierdzono zły stan sanitarny w 7 obiektach. Są to baseny znajdujące się w powiatach bolesławieckim (we wsi Gromadka), strzelińskim (w Strzelinie), trzebnickim (w Zawoni i Żmigrodzie), zgorzeleckim (w Zgorzelcu) oraz złotoryjskim (w Wojcieszowie i Świerzawie). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły braku ogólnodostępnych sanitariatów na terenie basenów kąpielowych, braku umywalki do mycia rąk z bieżącą ciepłą i zimną wodą w pomieszczeniu chlorowni, braku urządzeń do dezynfekcji wody, a także braku równej, gładkiej, łatwej do utrzymania w czystości posadzki, oraz łatwozmywalnych sufitów i ścian w pomieszczeniach ratowników i udzielania pierwszej pomocy, utrudnia to utrzymanie wody i obiektu w dobrym stanie sanitarnym przez cały sezon.

8.5 PARKI WODNE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się ogółem 6 parków wodnych zlokalizowanych w miastach. W 2009 r. skontrolowano wszystkie obiekty. Łącznie przeprowadzono 17 kontroli sanitarnych, które wykazały nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny w 1 obiekcie, tj. Wrocławskim Parku Wodnym przy ul. Borowskiej 264 we Wrocławiu. Stan higieniczno-porządkowy obiektu nie budził zastrzeżeń. W czasie ostatniej kontroli stwierdzono brak wentylacji w boksie dla rodziców przy brodziku.

8.6 KĄPIELISKA ZORGANIZOWANE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowane są 24 kąpieliska zorganizowane. W 2009 r. skontrolowano 20 obiektów. Dokonano 51 kontroli sanitarnych. Wydano 5 decyzji administracyjnych. Stan sanitarny obiektów, urządzeń oraz plaż zlokalizowanych przy kąpieliskach był zadowalający. Przeprowadzona na terenie kąpieliska OSiR Milicz kontrola sanitarna z zakresu przygotowania obiektów OSiR do sezonu letniego wykazała, że zdemontowane siedziska ławek usytuowanych przy brodziku. Jednakże naprawę ławek zakończono przed otwarciem sezonu kąpielowego. Podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych plaż w sezonie letnim 2009 r. nie odnotowano rażących uchybień sanitarnych. Większość plaż przy kąpieliskach wyposażona była w pojemniki na odpady komunalne, wysypana świeżym piaskiem.

8.7 KĄPIELISKA NIEZORGANIZOWANE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowanych jest 14 kąpielisk niezorganizowanych. W 2009 r. skontrolowano 10 obiektów. Przeprowadzono 18 kontroli sanitarnych. W porównaniu do 2008 r. liczba kąpielisk niezorganizowanych zmniejszyła się o 2, m.in. zlikwidowane zostało kąpielisko w Starych Bogaczowicach w powiecie wałbrzyskim. Jakość wody w kąpielisku Złotniki w Wieży (powiat lwówecki) została zakwalifikowana jako nieprzydatna do kąpieli z uwagi na duży zakwit glonów na powierzchni wody. W trakcie kontroli nie stwierdzono zastrzeżeń co do stanu sanitarnego ww. obiektów.

8.8 DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się domów opieki społecznej. W większości obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie postępowania z bielizną brudną i czystą. W obiektach znajdowały się odpowiednie zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych, sprzęt porządkowy był w dobrym stanie technicznym. Pomieszczenia

sprzątano na bieżąco. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie odprowadzania ścieków i postępowania z odpadami. Otoczenie obiektów jest zadbane i uporządkowane. W kilku przypadkach stwierdzono występowanie

Jako niezadowolający oceniono stan sanitarno-techniczny kilku obiektów, m.in. stan sanitarno-techniczny domu pomocy społecznej w powiecie kamiennogórskim i strzelińskim. Stwierdzone uchybienia to: zniszczone ściany i sufity w pomieszczeniach, zły stan techniczny sprzętu meblowego, zniszczona stolarka okienna. W celu usunięcia stwierdzonych uchybień właściwy miejscowo i rzeczowo Państwowy Inspektor Sanitarny wydał decyzję administracyjną.

8.9 NOCLEGOWNIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 6 noclegowni. W 2009 r. skontrolowano 4 obiekty. Przeprowadzone kontrole nie wykazały istotnych zmian w zakresie stanu sanitarnohigienicznego w stosunku do ubiegłego roku. W większości skontrolowanych obiektów wydzielone zostały pokoje dla osób bezdomnych, sala telewizyjna, kuchnia, sanitariaty oraz pralnia. Wszystkie pomieszczenia wyposażono w niezbędny sprzęt oraz środki higieniczne i dezynfekcyjne. Postępowanie z bielizną (czystą i brudną) nie budziło zastrzeżeń. Odpady komunalne gromadzone są w pojemnikach i kontenerach ustawionych na zewnątrz przy budynkach. Odpady odbierają firmy posiadające zezwolenie na prowadzenie działalności w tym zakresie. Obiekty zaopatrzone są w wodę ciepłą i zimną z wodociągów sieciowych. Ścieki odprowadzane są do kanalizacji, a w pojedynczych przypadkach do zbiornika bezodpływowego. Uchybienia natury sanitarno-technicznej stwierdzono w noclegowni przy ul. Spokojnej w Polkowicach oraz w noclegowni we Wrocławiu.

W lipcu 2009 r. Noclegownia oraz Punkt Opieki nad Matką i Dzieckiem, należące do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Legnicy, zostały przeniesione do wyremontowanego budynku przy ul. Przemysłowej 5 w Legnicy.

8.10 HOTELE, MOTELE I PENSJONATY

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 221 hoteli, 11 moteli i 83 pensjonaty. Skontrolowano 180 hoteli, 63 pensjonatów i 6 moteli. W 38 obiektach stwierdzono zły stan sanitarny, w tym pod względem technicznym w 35 obiektach.

Negatywnie oceniono stan sanitarny 27 hoteli w tym pod względem technicznym 24 hoteli. Powodem złej oceny był najczęściej niewłaściwy stan ścian, sufitów i podłóg w pomieszczeniach mieszkalnych, sanitariatach i ciągach komunikacyjnych oraz niewłaściwa wentylacja w pomieszczeniach sanitarnych. W związku z powyższymi uchybieniami państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystawili 31 decyzji nakazując usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. Najwięcej hoteli oceniono negatywnie w powiecie wrocławskim i w powiecie jeleniogórskim). Negatywnie oceniono również pod względem technicznym 1 motel (w powiecie bolesławieckim), z powodu złego stanu ścian, sufitów w pomieszczeniach mieszkalnych i ciągach komunikacyjnych oraz niesprawnej wentylacji w pomieszczeniu sanitarnym. W związku z powyższymi uchybieniami została wydana decyzja nakazująca usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. Skontrolowane pensjonaty były w dobrym stanie technicznym i sanitarnym. Nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących zaopatrzenia w wodę i gospodarki odpadami. Bielizna była prana w pralniach zewnętrznych. Zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych były zapewnione. Tereny poszczególnych obiektów były zagospodarowane i uporządkowane. W 2009 r. powstało kilka nowych obiektów, m.in. na terenie powiatu jeleniogórskiego i wrocławskiego. Kontrole nie wykazały uchybień sanitarnych.

8.11 DOMY WYCIECZKOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 8 domów wycieczkowych. Działają one na terenie powiatu świdnickiego (1), lwóweckiego (1), kłodzkiego (3), jeleniogórskiego (1) i wrocławskiego (2). W 2009 r. skontrolowano 4 obiekty z tej grupy, przeprowadzono 6 kontroli. W czasie kontroli stwierdzono zły stan techniczny obiektu zlokalizowanego na terenie powiatu wrocławskiego: brudne ściany pomieszczeń mieszkalnych, zniszczone wykładziny dywanowe oraz zniszczona stolarka drzwiowa i okienna. W pozostałych skontrolowanych domach wycieczkowych nie stwierdzono uchybień sanitarno - technicznych.

8.12 KEMPINGI, SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 18 kempingów oraz 37 schroniska i pola biwakowe. W 2009 r. przeprowadzono 54 kontrole sanitarne. W 7 obiektach stwierdzono zły stan sanitarno - techniczny.

Stan sanitarny oraz techniczny skontrolowanych kempingów był dobry i od ubiegłego roku nie uległ zmianie. Obiekty zaopatrywane są w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości. Sposób postępowania z odpadami jest prawidłowy. Zaopatrzenie w sprzęt do utrzymania czystości i środki dezynfekcyjne było wystarczające. Tereny kempingów są ogrodzone i zagospodarowane. Obiekty posiadają domki drewniane oraz wyznaczone miejsca do obozowania w namiotach lub przyczepach kempingowych. W obiektach znajdują się węzły sanitarne właściwie dezynfekowane i utrzymane w należytym porządku. Stwierdzono uchybienia w Schronisku „Odrodzenie” w Przesiece pod względem stanu sanitarno - technicznego. Zastrzeżenia budził także stan techniczny dwóch schronisk górskich „Pod Muflonem” w Dusznikach Zdroju i „Zygmontówka” w Jugowie. Zarządców obiektów zobowiązano do usunięcia stwierdzonych uchybień. W styczniu 2009 roku powstał nowy obiekt: Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Krośnicach. Obiekt dysponuje 19 pokojami, w których mieści się 80 miejsc noclegowych.

8.13 INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 545 obiektów z tej grupy. Skontrolowano 372 obiekty (68,9%). Przeprowadzono 540 kontroli sanitarnych, w wyniku których zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono w 52 obiektach (9,6 skontrolowanych).

Zły stan techniczny stwierdzono m.in. w poniższych obiektach:

- Hotel Pracowniczy - Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy we Wrocławiu,
- Usługi Hotelarskie „Podróżnik” we Wrocławiu,
- Ośrodek Wypoczynkowy „BAWOROWA” w Leśnej,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Alicja” sp. z o.o. , usługi noclegowe w Prusicach.

Stwierdzone usterki techniczne to: zniszczone ściany i sufity pomieszczeń noclegowych, korytarzy komunikacyjnych oraz pomieszczeń gospodarczych, uszkodzone powierzchnie podłóg w pokojach i korytarzach.

Zły stan higieniczno-porządkowy stwierdzono m.in. w następujących obiektach:

- Usługi Hotelarskie „Relax” we Wrocławiu,
 - Usługi Hotelarskie „Podróżnik” we Wrocławiu,
 - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Alicja” sp. z o.o. , usługi noclegowe w Prusicach.
- Stwierdzone uchybienia to: brudne kratki wentylacyjne, brudne punkty świetlne, brudne wykładziny dywanowe i brudne podłogi.

W 2009 r. poprawił się stan sanitarno - techniczny pensjonatu „Luna” w Szczawnie Zdroju, gdzie zapewniono wentylację mechaniczną w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych. Przeprowadzono remont Domu Wypoczynkowego „Lubczyk” w Lubawce (wymiana

okien oraz remont pomieszczeń higienicznosanitarnych). W porównaniu do roku ubiegłego odnotowano poprawę stanu sanitarnego Ośrodka Wypoczynkowego „IzerMed” w Świeradowie Zdroju. W porównaniu do 2008 roku stan sanitarno-techniczny większości obiektów tej grupy nie uległ znaczącej poprawie.

8.14 ZAKŁADY FRYZJERSKIE

Na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 1724 zakłady fryzjerskie. W 2009 r. skontrolowano 1241 zakładów (72%), przeprowadzając 1593 kontrole sanitarne. W większości skontrolowanych obiektów pomieszczenia zakładów utrzymane były w należytym stanie porządkowym. Obiekty posiadały dostateczne zapasy środków czystościowych i były sprzątane na bieżąco. Postępowanie z bielizną czystą i brudną było prawidłowe. Bielizna czysta przechowywana była w zamkniętych, wydzielonych szafkach, natomiast bielizna brudna odkładana do pojemników plastikowych i na bieżąco zabierana do prania. W każdym przypadku bielizna prana była poza zakładem. Zaopatrzenie ilościowe i jakościowe w wodę nie budziło zastrzeżeń, zapewniono dopływ bieżącej ciepłej wody. Ścieki z zakładów są odprowadzane do sieci kanalizacyjnych, z wyjątkiem nielicznych zakładów odprowadzających nieczystości ciekłe do zbiornika bezodpływowego. W 145 obiektach (11,7%) stwierdzono zły stan sanitarny, w tym zły stan techniczny w 94 zakładach. Wydano 155 decyzji administracyjnych (podstawowych i przedłużających). Najczęściej występujące uchybienia techniczne to: brak umywalki do mycia rąk, brak zaplecza socjalnego dla pracowników, brak wydzielonego miejsca do przechowywania sprzętu porządkowego, meble o powierzchniach trudnych do utrzymania w czystości i bez możliwości wykonania dezynfekcji powierzchni, brak szafy na odzież osobistą i ochronną oraz brak punktu wodnego do mycia i dezynfekcji sprzętu porządkowego. Uchybienia sanitarne to: brak lub niewłaściwie wykonywane zabiegi dezynfekcyjne (najczęściej przez spryskiwanie) narzędzi i powierzchni sprzętów, brak oznakowania pojemników z roztworem dezynfekcyjnym, brudne narzędzia i przybory fryzjerskie, brak aktualnej dokumentacji zdrowotnej (książeczek zdrowia), ogólny bałagan oraz wykonywanie usług bez odzieży ochronnej. W uzasadnionych przypadkach PPIS wydali decyzje administracyjne.

8.15 ZAKŁADY KOSMETYCZNE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajdują się 653 zakłady kosmetyczne. W roku 2009 skontrolowano 446 zakładów (68,3%), przeprowadzono 575 kontroli sanitarnych. W większości obiektów stan sanitarny i techniczny nie budził zastrzeżeń, jednak w 46 obiektach (10,3%) stwierdzono nieprawidłowości. W związku ze stwierdzonymi uchybieniami wydano 32 decyzje administracyjne. Najczęściej występujące nieprawidłowości to: brak instrukcji postępowania z odpadami, instrukcji dotyczącej zapobieganiu chorobom zakaźnym i zakażeniom, brak umowy na odbiór odpadów, brak środka dezynfekcyjnego lub przeterminowane środki, brak segregacji odzieży ochronnej od osobistej oraz książeczek zdrowia, brak sterylizacji sprzętu, brudna odzież ochronna, brudne łóżka solaryjne. Najczęściej występujące usterki techniczne to: zanieczyszczone ściany i sufity, zniszczone meble, brak właściwej wentylacji pomieszczeń, brak umywalki do mycia rąk, brak zaplecza socjalnego dla pracowników, brak wydzielonego miejsca do przechowywania sprzętu porządkowego, meble o powierzchniach trudnych do utrzymania w czystości i bez możliwości wykonania dezynfekcji powierzchni, brak szafy na odzież osobistą i ochronną oraz brak punktu wodnego do mycia i dezynfekcji sprzętu porządkowego. W uzasadnionych przypadkach PPIS wydali decyzje administracyjne. W porównaniu do 2008 roku stan sanitarny obiektów nie zmienił się.

8.16 ZAKŁADY TATUAŻU

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 17 zakładów tatuażu. Zakłady działają na terenie powiatów wrocławskiego, wałbrzyskiego, legnickiego, zgorzeleckiego, świdnickiego, lubińskiego, kamiennogórskiego. W roku 2009 skontrolowano 13 zakładów. Przeprowadzono 20 kontroli sanitarnych. Nieprawidłowości stwierdzono w 4 zakładach. Stwierdzone uchybienia to:

- brak wydzielonego miejsca na odzież własną i ochronną,
- brak zapasu odzieży ochronnej,
- nie opisany pojemnik z roztworem dezynfekcyjnym,
- brak instrukcji postępowania z odpadami oraz procedury zapewniającej ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi,
- brudny sufit w pomieszczeniu WC.

Właściciele zakładów zobowiązano do usunięcia nieprawidłowości.

8.17 ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ

Ogółem w ewidencji PSSE znajduje się 524 zakłady odnowy biologicznej. W 2009 roku skontrolowano 363 zakłady (69,3%) pod względem sanitarnym i technicznym. Przeprowadzono 483 kontrole sanitarne. Wydano 59 decyzji administracyjnych. Stan sanitarny większości zakładów odnowy biologicznej był dobry i nie różnił się istotnie od stanu stwierdzanego w roku ubiegłym. W zakładach odnowy biologicznej pomieszczenia do ćwiczeń fizycznych wyposażone są w wentylację mechaniczną o odpowiedniej wydajności, co jest potwierdzone przeprowadzonymi pomiarami. Pomieszczenia z solariami posiadają wentylację mechaniczną nawiewno-wywiewną podciśnieniową. Łóżka lub kabiny do opalania wyposażone są w nawiew powietrza i regulację ich parametrów.

W 35 obiektach (9,1%) stwierdzono nieprawidłowości, m.in. brak: instrukcji postępowania z odpadami niebezpiecznymi, umowy na odbiór odpadów (lamp), informacji w języku polskim na kosmetykach, daty ważności na środkach dezynfekcyjnych, książeczek zdrowia, kontroli stanu technicznego wentylacji i jej skuteczności.

8.18 ZAKŁADY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ ŁĄCZNIE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 750 obiektów z tej grupy. W roku 2009 skontrolowano 523 zakłady (69,7%). Przeprowadzono 681 kontroli sanitarnych. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę zimną i ciepłą, odprowadzania ścieków czy funkcjonowania wentylacji. W większości zakładów nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie postępowania z narzędziami i przyborami, jak i utrzymania bieżącej czystości. Pomieszczenia oraz meble i sprzęty będące na wyposażeniu utrzymywane były w dobrym stanie sanitarnym. Obiekty posiadały sprzęt porządkowy w dobrym stanie technicznym, przechowywano go zgodnie z wymogami. Wystarczające były zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Bielizna czysta przechowywana była w zamykanych, wydzielonych szafkach, natomiast brudna - gromadzona w wydzielonych, zamykanych pojemnikach wyłożonych workami foliowymi. Nie budził zastrzeżeń sposób postępowania z odpadami.

W 77 zakładach (14,7% skontrolowanych) stwierdzono zły stan sanitarny. Najczęściej stwierdzane uchybienia techniczne to: brudne ściany i sufity, zniszczona stolarka drzwiowa i okienna, zniszczone meble, brak umywalk do mycia rąk, brak wydzielonego miejsca do przechowywania sprzętu porządkowego. Właściwi miejscowo PPIS wydali stosowne decyzje administracyjne.

8.19 TARGOWISKA

Przeprowadzono 38 kontroli sanitarnych targowisk. Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono we Wrocławiu w Hali Targowej przy ul. Widnej 6 oraz na targowisku przy ul. Rogowskiej 91, a także na targowiskach: w Leśnej (powiat lubański), w Złotorii przy ul. Staromiejskiej 1, w Dzierżoniowie przy ul. Wrocławskiej 2. Stwierdzone usterki to: popękana z ubytkami nawierzchnia ciągów komunikacyjnych oraz zanieczyszczone ściany w ubikacjach ogólnodostępnych. Zły stan higieniczno - porządkowy stwierdzono m.in. we Wrocławiu w Hali Targowej przy ul. Świeradowskiej 70 oraz na targowisku przy ul. Orzechowej 2 (brudna armatura sanitarna, brak dezynfekcji urządzeń sanitarnych i pojemników do gromadzenia odpadów stałych). W porównaniu do roku 2008 stan sanitarno - techniczny targowisk nie uległ poprawie.

8.20 USTĘPY PUBLICZNE

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego znajduje się 149 ustępów publicznych. W 2009 roku skontrolowano 124 obiekty (83,2%), przeprowadzając 176 kontroli sanitarnych obiektów. W okresie letnim 2009 r. wzmożono kontrole sanitarne ustępów publicznych i ogólnodostępnych na terenie województwa dolnośląskiego. W porównaniu do roku ubiegłego stan sanitarny tych grupy obiektów uległ poprawie. W roku 2009 oddano do eksploatacji między innymi ustępy publiczne w Lwówku Śląskim przy ul. Dworcowej 1, w Oleśnicy przy ul. Wojska Polskiego 59A, w Świdnicy przy ul. Kolejowej 1, w Pieńsku (powiat zgorzelecki) przy ul. O.M. Tomaszka. Zlikwidowano ustęp publiczny we Wrocławiu przy pl. Grunwaldzkim.

Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono w 6 ustępach (4,8%), w tym pod względem technicznym w 5 obiektach. Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono, m.in., w ustępach publicznych: we Wrocławiu przy ul. Wróblewskiego, w Świdnicy przy ul. Wrocławskiej, w Wałbrzychu przy ul. 1-go Maja, w Bolkowie Rynek 1 i przy ul. Zamkowej 1. Stwierdzone uchybienia sanitarno - techniczne to: brudne, zawilgocone ścian i sufity, brak skutecznej wentylacji pomieszczeń, brak wydzielonych miejsc lub pomieszczeń gospodarczych do przechowywania środków czystościowych i dezynfekcyjnych oraz odzieży ochronnej i osobistej pracowników, brak dezynfekcji urządzeń sanitarnych. W uzasadnionych przypadkach właściwy PPIS prowadzi postępowanie administracyjne.

9 ZAKŁADY SŁUŻBY ZDROWIA

9.1 SZPITALA

W 2009 r. kontrolę stanu sanitarnego przeprowadzono ogółem w 60 szpitalach spośród 66 wykazanych w ewidencji (90,9%). Nie zostało skontrolowanych 6 szpitali we Wrocławiu. Należy jednak zaznaczyć, że PPIS we Wrocławiu ma pod nadzorem 20 szpitali, z których kilka z nich stanowi kompleks kilku, a nawet kilkunastu budynków. W stosunku do lat ubiegłych liczba szpitali zmniejszyła się o 3; placówki te zostały przyłączone do innych szpitali.

Na terenie województwa dolnośląskiego 56 szpitali (na 60 skontrolowanych) zaopatrywanych było w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi z wodociągów sieciowych natomiast 4 korzystały w własnych ujęć. W przypadkach 6 szpitali woda nie spełniała okresowo wymogów sanitarnych pod względem fizyko - chemicznym i bakteriologicznym - w 5 szpitalach we Wrocławiu i w 1 szpitalu w powiecie lubińskim (ponadnormatywna zawartość żelaza i manganu - prowadzone jest postępowanie administracyjne). Awaryjne źródło zaopatrywania

w wodę do spożycia mają 32 skontrolowane szpitale. W przypadku 8 szpitali są to ujęcia awaryjne wody, 20 szpitali posiada przepływowe zbiorniki retencyjne z własnymi ujęciami, które mogą zapewnić zaopatrzenie w wodę na czas od jednej doby do trzech, natomiast 4 szpitale z własnymi ujęciami w razie awarii mogą być podłączone do wodociągów sieciowych. Woda w dwóch ujęciach awaryjnych nie spełniała norm sanitarnych. Powodem była ponadnormatywna zawartość manganu w jednym z nich oraz manganu, żelaza i mętności w drugim (prowadzone jest postępowanie administracyjne). Ponadto 12 szpitali posiada nieużytkowane ujęcia awaryjne wody, które zostały wyłączone z eksploatacji w związku z ich złym stanem technicznym lub złą jakością wody.

W roku 2009 r. pobrano i zbadano na obecności pałeczek *Legionelli* próbki ciepłej wody w 52 szpitalach.. W 34 przypadkach otrzymano wynik pozytywny. W związku z powyższym w ramach działań naprawczych przeprowadzono dezynfekcję termiczną sieci, a w przypadku szpitala w Głogowie zmodernizowano sieć. Ponowne badania wody wykazały w większości przypadków woda spełniała normy sanitarne. W kilku przypadkach prowadzone jest postępowanie administracyjne.

W zakresie postępowania z odpadami negatywnie oceniono 19 szpitali. W przypadku 17 szpitali ocena ta była spowodowana brakiem wentylacji zapewniającej podciśnienie, z zapewnieniem filtracji odprowadzanego powietrza w magazynie odpadów. Ponadto w pojedynczych przypadkach stwierdzono:

- brak zamykanych wózków do transportu odpadów;
- brak punktu wodnego w przedsionku magazynu;
- brak wydzielonych boksów w magazynie;
- zbyt długi czas przechowywania odpadów w magazynie.

We wszystkich skontrolowanych szpitalach (60) odpady były przekazywane do utylizacji za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm zewnętrznym. Jedynie w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Legnicy ok. 23% odpadów o kodzie 18 01 03* (inne odpady, które zawierają żywe drobnoustroje chorobotwórcze lub ich toksyny) unieszkodliwianych było we własnym zakresie w urzędzeniu ECODAS T 300 do autoklawowania niebezpiecznych odpadów medycznych, na co ww. szpital posiada stosowne pozwolenie.

W zakresie postępowania z bielizną źle oceniono 11 szpitali. Na ocenę tę rzutował:

- zły stan sanitarno - techniczny ścian, sufitów i podłóg w brudownikach oraz w magazynach bielizny czystej i brudnej;
- zły stan techniczny wyposażenia meblowego w magazynach bielizny.

Bielizna prana jest w własnych pralniach w 7 szpitalach, natomiast pozostałe szpitale (53) zlecają tę usługę wyspecjalizowanym firmom zewnętrznym. W przypadku pralni przyszpitalnych 4 z nich oceniono negatywnie ze względu na ich stan techniczny. Stan sanitarny 26 skontrolowanych szpitali uznano za nieodpowiedni, co stanowi 43,3% objętych kontrolą. Oznacza to zwiększenie się liczby takich placówek w porównaniu z latami ubiegłymi. Trudności w dostosowaniu szpitali do wymagań określonych w przepisach w dużej mierze wynikają z faktu, że większość szpitali mieści się w starych budynkach (nierzadko wpisanych do ewidencji zabytków), co wiąże się z brakiem funkcjonalności tych obiektów i brakiem możliwości technicznych do przeprowadzenia niezbędnej modernizacji.

Do najczęściej odnotowanych uchybień w tym zakresie należały:

- zły stan sanitarno-techniczny ścian, sufitów i podłóg;
- brak wentylacji lub klimatyzacji w pomieszczeniach, w których wymagana jest zwiększona wymiana powietrza;
- nieprawidłowo, niesfunkcjonalnie zorganizowane centralne sterylizatornie;
- niedostosowanie obiektów pod względem komunikacyjnym;
- brak śluz umywalkowo - fartuchowych i szatniowych;
- brak pomieszczeń porządkowych;

- brak myjni - dezynfektorów;
- zniszczony sprzęt meblowy;
- brak węzłów sanitarnych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych;
- brak zamykanych wózków transportowych.

W związku powyższym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystawili 134 decyzje merytoryczne w tym 74 decyzje przedłużające termin wykonania obowiązków.

Trudności w dostosowaniu szpitali do wymagań określonych w przepisach w dużej mierze wynikają z faktu, że większość szpitali mieści się w starych budynkach (nierzadko wpisanych do ewidencji zabytków), co wiąże się z brakiem funkcjonalności tych obiektów i brakiem możliwości technicznych do przeprowadzenia niezbędnej modernizacji.

Negatywna ocena tej grupy obiektów wynikała także z uchybień porządkowych, w związku z tym nałożono 5 mandatów karnych na kwotę 550,00 zł.

Na koniec 2009 r. 58 szpitali (z 66) posiadało zaopiniowane programy dostosowawcze.

9.2 SZPITALA UZDROWISKOWE

Wg ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego było w 2009 r. 48 szpitali uzdrowiskowych. W roku sprawozdawczym wszystkie szpitale zostały skontrolowane. Obiekty te zaopatrywane były w wodę przeznaczoną do spożycia z wodociągów sieciowych i nie posiadały awaryjnych źródeł zaopatrzenia w wodę. W przypadku 1 szpitala (2,1% skontrolowanych) woda okresowo nie spełniała wymogów sanitarnych pod względem mikrobiologicznym.

W roku 2009 r. pobrano i zbadano w kierunku obecności pałeczek *Legionelli* próbki ciepłej wody w 8 szpitalach uzdrowiskowych. W 4 przypadkach stwierdzono naruszenie wymagań sanitarnych. W związku z powyższym w ramach działań naprawczych przeprowadzono dezynfekcję termiczną sieci. Ponowne badania wody wykazały, że woda we wszystkich ww. przypadkach spełniała normy sanitarne

W zakresie postępowania z odpadami oraz bielizną szpitalną nie stwierdzono uchybień sanitarnych. We wszystkich obiektach odpady były przekazywane do unieszkodliwiania za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm zewnętrznych, pranie bielizny zlecane było także firmą zewnętrzną.

Ze względu na stan sanitarno - techniczny negatywnie oceniono 5 obiektów. Na ocenę tę wpłynął głównie zły stan powierzchni ścian, podłóg, sufitów. W uzasadnionych przypadkach właściwy miejscowo PPIS wszczął postępowanie administracyjne. Negatywna ocena tej grupy obiektów w dwóch przypadkach wynikała z uchybień porządkowych (zły stan sanitarny w pokojach, brudny sprzęt porządkowy).

9.3 SANATORIA I PREWENTORIA

Na terenie województwa dolnośląskiego PSSE nadzorują 23 sanatoria i prewentoria. W 2009 r. skontrolowano wszystkie obiekty, przeprowadzając 35 kontroli.

Sanatoria i prewentoria zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych. W wodę z własnego ujęcia zaopatrywane jest jedynie Uzdrowisko w Przerzeczynie Zdroju. Przepływowy zbiornik awaryjny posiada Sanatorium Uzdrowiskowe nr 7 w Jedlinie- Zdroju.

Zbiornik awaryjny Sanatorium Uzdrowiskowego „Azalia” w Szczawnie Zdroju w dalszym ciągu jest wyłączony z użytkowania. Pozostałe sanatoria nie posiadają awaryjnych ujęć wody. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie postępowania z niebezpiecznymi odpadami medycznymi. Opracowane zostały instrukcje postępowania z niebezpiecznymi odpadami medycznymi. Odpady odbierane są przez specjalistyczne firmy. Sposób postępowania z bielizną brudną i czystą w sanatoriach jest prawidłowy. Wydzielone są magazyny bielizny czystej i brudnej. Opracowane są procedury postępowania z bielizną czystą i brudną. Obiekty korzystają

z usług pralni ogólnodostępnych. Przewóz bielizny odbywa się w workach foliowych środkami transportu pralni.

Jako niezadowolające pod względem sanitarno - technicznym oceniono m.in.: Sanatorium „LUCAS” w Świeradowie Zdroju, Sanatorium Uzdrawiskowe nr 1 „Dom Zdrojowy” przy ul. Kolejowej 14 w Szczawnie Zdroju, Sanatorium Uzdrawiskowe nr 2/3 w Szczawnie Zdroju, Sanatorium Uzdrawiskowe nr 5 „Zacisze” przy ul. Okrężnej 1 w Szczawnie Zdroju. Wydano 7 decyzji administracyjnych.

9.4 PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA

W 2009 r. kontrolę stanu sanitarnego przeprowadzono ogółem w 1024 obiektach tej grupy spośród 1389 wykazanych w ewidencji (73,7%). Stan placówek w stosunku do roku ubiegłego poprawił się nieznacznie.

Większość obiektów zaopatrywana jest w wodę o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. Wszystkie skontrolowane placówki miały zawarte umowy ze specjalistycznymi firmami, uprawnionymi do odbioru i unieszkodliwiania odpadów medycznych. W wielu obiektach stosowana była bielizna jednorazowa, która po użyciu była traktowana jako odpad medyczny. W przypadku korzystania z bielizny wielorazowego użytku była ona oddawana do pralni zewnętrznych lub prana w pralniach własnych. W omawianym zakresie postępowanie było prawidłowe. Negatywnie ze względu na stan sanitarno – techniczny oceniono 131 obiektów (12,8%). Na ocenę tę wpłynął:

- zły stan powierzchni ścian, podłóg, sufitów;
- niedostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych;
- brak umywalek w gabinetach lekarskich;
- brak właściwie zorganizowanych punktów sterylizacji, zniszczony sprzęt meblowy;
- brak pomieszczeń porządkowych;
- brak armatury czerpalnej i zlewu w pomieszczeniach porządkowych;
- brak wentylacji grawitacyjnej,
- zbyt długi czas przechowywania odpadów w placówce.

W związku z powyższym wystawiono 110 decyzji merytorycznych, w tym 38 decyzje przedłużające termin wykonania obowiązków.

9.5 STACJE DIALIZ

Na terenie województwa dolnośląskiego działa 15 stacji dializ. Kontrole sanitarne wykazały, że stan sanitarny większości stacji był zadowolający. Postępowanie z odpadami medycznymi w stacjach dializ było zgodne z obowiązującymi zasadami i procedurami. Wytwarzane odpady medyczne zbierane były selektywnie w miejscach ich powstawania tj. w salach dializacyjnych i gabinecie zabiegowym. Pojemniki i worki z odpadami były właściwie oznakowane. W stacjach dializ używana była bielizna jednorazowego użytku, która po zakończeniu zabiegu traktowana była jak odpad medyczny. Zapasy bielizny były wystarczające, przechowywano ją w sposób prawidłowy, w wydzielonych i opisanych szafach w gabinetach oraz w magazynkach podręcznych. W stacjach dializ przestrzegane są procedury sprzątania i dezynfekcji pomieszczeń. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wentylacji pomieszczeń. Wszystkie obiekty wyposażone są w stacje uzdatniania wody. W procesie dializoterapii stosowany jest sprzęt jednorazowego użytku, traktowany po użyciu jako odpad medyczny. Stacje dializ mają opracowane procedury postępowania mające na celu zapobieganie zakażeniom przenoszonym przez krew. Bielizna pościelowa i koce wykorzystywane przez dializowanych pacjentów przydzielane są imiennie dla każdego z pacjentów. Bieliznę wielokrotnego użytku prano w pralniach przyszpitalnych lub pralniach ogólnodostępnych. Podczas kontroli sanitarnych uchybienia sanitarno - techniczne stwierdzono, m.in., w stacjach

dializ w: SPSK Nr 1 we Wrocławiu przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 58, Klinice Nefrologicznej przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 50, Akademickim Szpitalu Klinicznym im. J. Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu, Klinice Nefrologicznej przy ul. Traugutta 5/7 we Wrocławiu. Najczęściej występujące uchybienia to: zły stan sanitarno-techniczny ścian, podłóg i sufitów, niefunkcjonalność pomieszczeń, nie zachowane normy powierzchni sal do liczby stanowisk dializacyjnych, brak zaplecza sanitarnego, brak szatni dla pacjentów, brak toalet dla osób niepełnosprawnych, brak pomieszczeń socjalnych dla pracowników.

9.6 PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH

W województwie dolnośląskim w roku 2009 funkcjonowało (według ewidencji PSSE) łącznie 5828 praktyk lekarskich i pielęgniarskich, w tym:

- indywidualnych praktyk lekarskich - 509,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarskich - 2822,
- grupowych praktyk lekarskich - 17,
- indywidualnych praktyk lekarzy dentystów - 1213,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarzy dentystów - 1019,
- grupowych praktyk lekarzy dentystów - 20,
- indywidualnych praktyk pielęgniarek i położnych - 189,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk pielęgniarek i położnych - 18,
- grupowych praktyk pielęgniarek i położnych - 21.

Podczas przeprowadzania kontroli sanitarnych istotnych uchybień nie stwierdzono. We wszystkich prywatnych gabinetach lekarskich wzmocniony został nadzór nad gospodarką odpadami medycznymi. Podczas kontroli sanitarnych szczególną uwagę zwracano na procedury postępowania z odpadami niebezpiecznymi i ich zgodność z obowiązującymi przepisami prawnymi. W gabinetach prowadzona jest segregacja odpadów w miejscu ich powstawania. Odpady medyczne gromadzone są w workach foliowych. Odpady ostre wkładane są do jednorazowych, plastikowych pojemników, odpornych na przekłucie i przemoczenie. Odpady medyczne do czasu ich odbioru przechowywane są w wydzielonych chłodnych miejscach. Gabinety mają zawarte umowy na odbiór odpadów przez firmy posiadające odpowiednie zezwolenia. Przy wykonywaniu świadczeń medycznych używana jest bielizna jednorazowego użytku, przekazywana po użyciu do unieszkodliwiania. Odzież ochronną pracownicy piorą we własnym zakresie. Bielizna czysta przechowywana jest w wydzielonych szafkach w gabinetach. W grupie indywidualnych praktyk pielęgniarskich większość to gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej w szkołach oraz praktyki prowadzące działalność w zakresie pielęgniarstwa środowiskowo - rodzinnego (usługi świadczone są w domu pacjenta). W praktykach pielęgniarskich stosowana jest wyłącznie bielizna jednorazowego użytku, natomiast fartuchy pielęgniarek prane są we własnym zakresie.

9.7 ZAKŁADY OPIEKUŃCZO - LECZNICZE I PIEŁĘGNACYJNO - OPIEKUŃCZE

W 2009 r. na terenie województwa dolnośląskiego znajdowało się 28 zakładów opiekuńczo - leczniczych i 7 zakładów pielęgnacyjno - opiekuńczych. Ich liczba w stosunku do lat ubiegłych wzrosła o 2 zakłady opiekuńczo - lecznicze. W roku sprawozdawczym skontrolowano wszystkie obiekty.

W przypadku ww. obiektów 33 zakłady (25 zakładów opiekuńczo - leczniczych i 7 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych) zaopatrywane są w wodę przeznaczoną do spożycia z wodociągów sieciowych, zaś 3 (2 zakłady opiekuńczo - lecznicze i 1 pielęgnacyjno - opiekuńczy) z własnych ujęć. W przypadku jednego zakładu pielęgnacyjno - opiekuńczego położonego w powiecie złotoryjskim woda podawana jest naprzemiennie z wodociągu sieciowego i w własnego ujęcia. Woda dla 33 obiektów spełniała wymogi sanitarne, natomiast w 2 zakładach opiekuńczo -

leczniczych oceniono wodę jako złą. Możliwość korzystania z ujęcia awaryjnego ZOZ przy ul. Hożej 11 w Złotorzy posiada zakład opiekuńczo - leczniczy, który mieści się na jednej z kondygnacji ww. zoz - u.

W roku 2009 r. pobrano próbki ciepłej wody do badań w 12 zakładach (10 zakładów opiekuńczo - leczniczych i 2 zakłady pielęgnacyjno - opiekuńcze) i zbadano je w kierunku obecności pałeczek *Legionelli*. W 3 zakładach opiekuńczo - leczniczych stwierdzono naruszenie wymagań sanitarnych. W związku z powyższym w ramach działań naprawczych przeprowadzono dezynfekcję termiczną sieci. Ponowne badania wody wykazały, że woda we wszystkich ww. przypadkach spełniała normy sanitarne

W zakresie postępowania z odpadami nie stwierdzono uchybień. Wszystkie placówki przekazują odpady do utylizacji za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm.

Postępowanie z bielizną w tej grupie obiektów także nie budziło zastrzeżeń. 10 zakładów korzysta z własnych pralni, 22 z usług pralni zewnętrznych, a 3 zakłady korzystają z własnych pralni i z pralni zewnętrznych. Negatywnie ze względu na stan sanitarno - techniczny oceniono 5 obiektów (14,3%). Na ocenę tę wpłynął, tak jak w przypadku innych grup obiektów, zły stan powierzchni ścian, podłóg, sufitów. W związku z powyższym wystawiono 4 decyzje merytoryczne. Stan placówek w stosunku do roku ubiegłego poprawił się.

9.8 HOSPICJA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują 4 hospicja. Skontrolowano 3 obiekty. W roku 2009 w zakładzie Konwentu OO Bonifratrów - Hospicjum im. Św. Jana Bożego NZOZ przy ul. Poświęckiej 8a we Wrocławiu zakończono I etap rozbudowy istniejącego budynku. Stwierdzono poprawę stanu sanitarnego i technicznego, a w szczególności stanu funkcjonalnego zakładu. We wszystkich pozostałych hospicjach nie stwierdzono uchybień w zakresie stanu sanitarnohigienicznego i technicznego.

Placówki hospicyjne zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych. Prowadzony monitoring kontrolny i przeglądowy wykazywał, że woda odpowiada wymaganiom wody do spożycia przez ludzi. Żaden obiekt nie posiada awaryjnego ujęcia wody.

W zakładach ściśle przestrzega się instrukcji postępowania z odpadami, w tym z odpadami medycznymi. Obiekty mają wydzielone pomieszczenia do czasowego gromadzenia odpadów. Pojemniki i worki przeznaczone do usuwania odpadów były prawidłowo oznakowane. Postępowanie z bielizną czystą i brudną prowadzone jest zgodnie z procedurami. Pranie bielizny odbywała się na zlecenie w pralniach ogólnodostępnych. W trakcie kontroli sanitarnych wykonywanych w roku 2009 nie stwierdzono uchybień w zakresie postępowania z bielizną szpitalną. W celu poprawy jakości usług, hospicjum stacjonarne w Będkowie nr 1 w 2009 r. uzyskało certyfikat ISO 9001:2008 w zakresie paliatywno-hospicyjnym, opiekuńczo-leczniczym, rehabilitacyjnym, socjalno-psychologicznym oraz leczenia onkologicznego, przeciwbólowego i żywieniowego.

10 STAN SANITARNY OBIEKTÓW I ŚRODKÓW TRANSPORTU PASAŻERSKIEGO

10.1 PRZEJŚCIA GRANICZNE

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują 3 lotnicze przejścia graniczne - we Wrocławiu, Lubinie i Jeleniej Górze.

W 2009 roku nie stwierdzono uchybień sanitarno - technicznych na tych przejściach.

10.2 DWORCE I STACJE KOLEJOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajdują się 117 obiektów zaliczanych do tej grupy. Skontrolowano 86 obiektów (73,5%), przeprowadzając 157 kontroli. Ogólnie w 2009 r. stan sanitarno - techniczny obiektów PKP zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego nie zmienił się w sposób istotny. Poprawił się wprawdzie stan sanitarny

niektórych obiektów, ale towarzyszyło temu pogorszenie stanu sanitarnego innych obiektów.

W porównaniu z rokiem 2008 poprawie uległ stan techniczny Dworca PKP w Kamieńcu Żąbkowickim. Odnotowano także poprawę stanu sanitarnego stacji PKP w Gryfowie Śląskim - (oszkłono zadaszenie nad przejściem nad perony, wyposażono obiekt w kosze na śmieci) i stacji PKP we Wleniu. Uległ poprawie stan sanitarno - techniczny stacji Zgorzelec - Ujazd, zakończono tam prace modernizacyjne peronów, wiat i budynku stacji . Działania Inspekcji Sanitarnej doprowadziły do odmalowania elementów drewnianych i skorodowanych metalowych nad dworcem Kłodzko Główne, dworzec PKP jest w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Pomieszczenia dla podróżnych są czyste, zadbane jest teren wokół dworca, wystawione kosze na odpadki nie są przepełnione.

Poprawie uległ stan techniczny Dworca PKP w Głogowie (pomalowano ściany i wyłożono płytkami do 2m) wyremontowano toalety, co w znacznym stopniu poprawiło możliwości utrzymania ich w należyтым stanie sanitarnym. Podczas remontu poszerzono zakres prac m.in. o wymianę instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej, stolarki okiennej i drzwiowej oraz armatury sanitarnej.

W 32 obiektach (37,2%) stwierdzono zły stan techniczny. Stwierdzono uchybienia dotyczące stanu technicznego ścian, sufitów i okien poczekalni dla podróżnych na dworcach PKP w Węglińcu , Legnicy, stacji PKP w Jelczu Laskowicach, oraz elewacji budynku stacji w Pieńsku. 2 stacje na terenach wiejskich (stacja Biskupice Oławskie i Miłoszyce gm. Jelcz Laskowice) w złym stanie technicznym. Przy stacjach są ubikacje wolnostojące nieskanalizowane. Stwierdzono także zły stan techniczny Dworca PKP w Żarowie - brudne ściany w holu przed wejściem do poczekalni dla podróżnych. Dworzec ten jest wykazywany jako zły od 2007 r.

Ponadto jako złe pod względem technicznym oceniono również dworce kolejowe w Oleśnicy i Strzelinie. W bardzo złym stanie technicznym znajdują się także obiekty PKP na terenie powiatu lwóweckiego. Zastrzeżenia budził również zły stan techniczny i sanitarno-porządkowy przejść pod torami na Stacji PKP we Lwówku Śląskim. W porównaniu do roku ubiegłego pogorszeniu uległ stan sanitarny stacji PKP w Lubaniu. Stwierdzone uchybienia dotyczyły złego stanu sanitarno-technicznego powierzchni ścian, posadzek w ubikacjach dla podróżnych. Nadal niezadowolający jest również stan sanitarno-techniczny dworca PKP w Chojnowie. W obiekcie zły jest stan sanitarno-techniczny ścian w holu oraz w ogólnodostępnych toaletach i w pomieszczeniu obsługi. Ściany w tych pomieszczeniach są brudne, z odpryskami farby, zaciekami i częściowo zawilgocone. W holu dworca i toalecie męskiej stwierdzono również dziury w stropie. Zły stan techniczny obiektu wykazały także kontrole sanitarne przeprowadzone na przystanku PKP w Pilchowicach - Nielestnie, Pilchowicach - Zaporze, Marczowie oraz w Rębiszowie. W trakcie przeprowadzania czynności kontrolnych stwierdzono fatalny stan sanitarno-techniczny pomieszczeń WC m.in. odpryski farby, nieszczelne, zgniłe pokrycie dachowe, fetor, zacieki. Kontrole przeprowadzone na terenie stacji i przystanków PKP w 2009 roku wykazały ciągłą dewastację źle zabezpieczonych obiektów.

Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono również w obiektach usytuowanych na terenie powiatu wrocławskiego, m.in., na Dworze Głównym PKP Wrocław, Stacjach Kolejowych Wrocław – Brochów, Wrocław – Kuźniki, Wrocław – Leśnica, Wrocław – Pracze Odrzańskie, Smolec, gmina Kąty Wrocławskie, Wrocław – Mietków. Najczęściej występujące nieprawidłowości techniczne to: zaniedbane budynki stacji kolejowych, zły stan techniczny ustępów ogólnodostępnych, zniszczone ściany i sufity pomieszczeń stacji i przejść podziemnych, ubytki kafli podłogowych, zniszczone ogrodzenia, zniszczona instalacja elektryczna, skorodowane elementy metalowe wiat peronowych, zniszczone tablice informacyjne na peronach, zniszczone ławki na peronach oraz ubytki płyt chodnikowych.

Zły stan sanitarno-porządkowy stwierdzono m.in. w obiektach:

- Dworzec Główny PKP Wrocław,

- Stacja Kolejowa Smolec, gm. Kąty Wrocławskie,
- Przystanek Kolejowy Sadowice, gmina Kąty Wrocławskie.

Najczęściej występujące usterki sanitarno-porządkowe to: zaśmiecone otoczenie obiektów, brudne pomieszczenia służbowe i ogólnodostępne, brudne i niedezynfekowane ubikacje dla podróżnych oraz brudne osłony śmietnikowe. Za stwierdzone uchybienia osoby odpowiedzialne ukarano mandatami karnymi. Wydano 22 decyzje administracyjne nakazujące usunięcie nieprawidłowości.

10.3 DWORCE AUTOBUSOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 25 dworców PKS. Skontrolowano 23 obiekty (92%). Przeprowadzono 43 kontrole. . Ogólnie stan sanitarno - techniczny dworców PKS w województwie dolnośląskim ocenia się jako dobry. Większość skontrolowanych obiektów utrzymana były w dobrym stanie technicznym i sanitarnym. Uszkodzenia ławek i koszy na śmieci spowodowane przez użytkowników sukcesywnie były usuwane. W kilku dworcach autobusowych stwierdzono jednak zły stan sanitarno-techniczny:

- we Wrocławiu (brudna posadzka w holu i podłoga w ubikacji, brudne drzwi wejściowe, zniszczone z odpryskami farby pojemniki na odpady),
- w Zgorzelcu (zniszczone i brudne ściany w toaletach ogólnodostępnych),
- w Bogatyni (zniszczone i brudne ściany w poczekalni dla podróżnych, zniszczone drzwi w toalecie męskiej)
- w Złotoryi (zły stan sanitarno - techniczny pomieszczeń dworca),
- w Nowej Rudzie (zły stan ścian w pomieszczeniach dla kierowców, dyżurce ruchu i holu dla podróżnych).

Wydano 8 decyzji administracyjnych.

Z uwagi na zły stan sanitarno-techniczny Dworzec PKS w Wałbrzychu, został zlikwidowany w marcu 2009 r.

10.4 WIATY PRYZYSTANKOWE

W 2009 r. przeprowadzono 204 kontrole wiat przystankowych. Stan sanitarny większości tych obiektów, podobnie jak w roku ubiegłym, był dobry. Wnętrza wiat oraz ich otoczenie sprzątane było na bieżąco. Przystanki wyposażone były w kosze na odpadki, które systematycznie opróżniano. Okresowo dokonywano niezbędnych napraw i malowania. Stwierdzono zły stan sanitarno- techniczny kilku wiat przystankowych na terenie powiatu wrocławskiego, lwóweckiego.. Odnotowane uchybienia to: wybite szyby, zniszczone stelaże tablic informacyjnych, brudne automaty do sprzedaży biletów, zaśmiecone otoczenie przystanków. Kontrole sprawdzające wykazały poprawę stanu sanitarnego wiat.

10.5 PORTY LOTNICZE

Na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowane są 2 porty lotnicze - we Wrocławiu i w Lubinie. W roku 2009 ich stan sanitarno - techniczny nie budził zastrzeżeń. W obu obiektach wydzielono poczekalnie dla podróżnych, węzły sanitarne oddzielnie dla personelu i podróżnych, pomieszczenia dla funkcjonariuszy straży granicznej. Wydzielono także pomieszczenia sanitarne dla osób chorych lub podejrzanych o zachorowanie na chorobę zakaźną o znaczeniu epidemicznym. W obiektach przygotowane są schematy postępowania w sytuacjach kryzysowych, dotyczących podejrzenia lub wystąpienia ataku bioterrorystycznego lub choroby zakaźnej o znaczeniu epidemicznym.

10.6 PRZYSTANIE JEDNOSTEK PŁYWAJĄCYCH, REKREACYJNYCH I SPORTOWYCH

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 1 przystań jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Zlokalizowana ona jest we Wrocławiu. Stan sanitarny obiektu nie budził zastrzeżeń.

10.7 ŚRODKI TRANSPORTU

W 2009 roku na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 736 środków transportu osobowego, w tym:

- 361 autobusów komunikacji publicznej,
- 17 autobusów turystycznych,
- 22 tramwaje,
- 27 wagonów w pociągach (EURO CITY, INTERCITY, ekspresowe i pociągi pospieszne i inne),
- 4 statki i promy pasażerskie żeglugi śródlądowej,
- 73 samochody do przewozu chorych,
- 158 samochodów do przewożenia zwłok i szczątków ludzkich,
- 21 samochodów do przewozu bielizny.

Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono w 46 środkach transportu (6.3%), w tym pod względem technicznym w 11 (4,5%). Najwięcej nieprawidłowości pod względem sanitarno - technicznym odnotowano podczas kontroli sanitarnych w wagonach pociągów, w szczególności w wagonach pociągów ekspresowych i pociągów pospiesznych. Najczęściej stwierdzone usterki techniczne i uchybienia sanitarne to: wyeksploatowane sanitariaty (zniszczone muszle, deski sedesowe), brak w ubikacjach mydła w płynie, zabrudzone wykładziny i zabrudzone stoliki. Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono również w niektórych autobusach PKS. Występujące nieprawidłowości to: brudne, zaśmiecone podłogi i schody wejściowe do pojazdu, brudne zagłówki, zniszczona tapicerka siedzeń, zniszczone listwy mocujące siedziska, brudne zasłony, brudne szyby oraz brudna karoseria pojazdów.

Przeprowadzone kontrole sanitarne samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich nie wykazały zaniedbań. Wszystkie skontrolowane samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich były trwale oznakowane, posiadały zabezpieczenie przed przesuwaniem się trumny oraz podłogę wyłożoną materiałem łatwo zmywalnym. Na wyposażeniu samochodów znajdują się odpowiednie środki dezynfekcyjne, sprzęt myjący, worki na zwłoki, trumnę oraz rękawice jednorazowe. W roku 2009 nie kwestionowano stanu sanitarnego tych pojazdów.

11 OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM JONIZUJĄCYM I NIJONIZUJĄCYM

11.1 PRACOWNIE RENTGENOWSKIE

W roku 2009 odnotowano dalszy wzrost liczby aparatów rentgenodiagnostycznych, głównie w dziedzinie stomatologii.

Nawiązano ścisłą współpracę z Wojewódzkim Ośrodkiem Koordynującym Programy Profilaktyczne w dziedzinie mammografii, w celu zapewnienia nadzoru nad jakością badań i ułatwienia możliwości administracyjnego egzekwowania usunięcia wykrytych usterek aparatury.

11.2 ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE

Nie przeprowadzono wspólnych kontroli z przedstawicielami Państwowej Agencji Atomistyki. Protokoły pokontrolne Państwowej Agencji Atomistyki przesyłane do Inspekcji Sanitarnej zawierały usterki natury administracyjnej takie jak: brak właściwych badań lekarskich pracowników, brak kompletnej dokumentacji posiadanych źródeł promieniotwórczych, brak uprawnionych osób do sprawowania nadzoru w zakresie ochrony radiologicznej.

11.3 PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH

Oddział Higieny Radiacyjnej – jak w latach poprzednich – składał się z czterech placówek pomiarów skażeń na terenie Dolnego Śląska, które wchodziły w skład Krajowego Systemu Pomiarów Skażeń Promieniotwórczych. Prowadzone były pomiary radioaktywności produktów spożywczych, wody, całkowitego opadu atmosferycznego oraz mocy dawki promieniowania gamma. Wyniki pomiarów przekazywane były do Zakładu Skażeń Promieniotwórczych, który sporządzał zbiorcze coroczne raporty dla terenu Polski. Wyniki pomiarów w 2009 r. nie odbiegały od poziomu z roku poprzedniego i wskazywały, że średnia roczna dawka skuteczna, otrzymana przez mieszkańców w wyniku obecności sztucznych izotopów promieniotwórczych w środowisku i żywności nie przekroczyła rocznej dawki granicznej. Ponadto w Oddziale Higieny Radiacyjnej rozpoczęto systemowy monitoring stężenia radionuklidów w wodzie pitnej z terenu Dolnego Śląska. Działalność ta była prowadzona we współpracy w Działem Higieny Komunalnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej we Wrocławiu. Wyniki analiz nie wskazały na przekroczenie dopuszczalnych poziomów stężeń radionuklidów w wodzie pitnej.

11.4 PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE

Pomiary rozkładu natężenia pola elektromagnetycznego wokół różnych źródeł promieniowania, przeprowadzały głównie laboratoria akredytowane zewnętrzne oraz inne laboratoria prywatne.

Pomiary przeprowadzone przez oddział higieny radiacyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej, dotyczyły nielicznych przypadków, w szczególności dotyczących skarg ludności na uciążliwość oraz złe samopoczucie.

Wykonane pomiary potwierdzają brak zagrożeń dla ludności w rozumieniu obowiązujących przepisów. Nie stwierdzono również rażąco złych warunków pracy przy źródłach promieniowania elektromagnetycznego

12 OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU I MAGAZYNOWANIA ŻYWNOŚCI ORAZ ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

W 2009 r. nadzorem objęto 16896 zakładów, w których przeprowadzono 28417 kontroli. Poniżej przedstawiono dane dotyczące charakterystyki stanu sanitarnego zakładów żywności i żywienia:

	<u>2009 r.</u>	<u>2008 r.</u>
Liczba obiektów objęta nadzorem	16896	15347
Liczba obiektów wg ewidencji	26408	26140
Wskaźnik kontroli	1,68	1,91
Liczba przeprowadzonych kontroli	28417	29329
Wskaźnik nałożonych mandatów karnych	0,09	0,11

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

Średnia kwota nałożonych mandatów karnych	198,62	196,64 zł
Ilość/kwota nałożonych mandatów karnych	1596/317000 zł	1623/319150 zł
Ilość wydanych decyzji administracyjnych	8614	9064
W tym:		
- decyzji unieruchomienia/przerwania	40	43
- decyzji zakazu wprowadzania do obrotu	92	92
Liczba wniosków o ukaranie	13	10
Liczba próbek zbadanych	5235	5086
Liczba próbek zdyskwalifikowanych	254	197
Ocena stanu sanitarnego zakładów wg arkusza oceny	9771	8808
Liczba zakładów uznanych jako niezgodne	160	118
Liczba zakładów w których wdrożono:		
-zasady GHP/GMP	16327 tj. w 96,6%	14575 tj. w 95,0%
-system HACCP	11052 tj. w 65,4%	6555 tj. w 42,7%

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniono zgodnie z ustalonymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi obowiązujące przepisy prawne.

Na podstawie uzyskanych danych dotyczących stanu sanitarnego ocenianych grup obiektów odnotowano nieznaczne pogorszenie w stosunku do 2008 r.

Fakt pogorszenia stanu sanitarnego odnotowano w grupie zakładów:

- kioskach z 1,5% w 2008 r. do 2,3% w 2009 r.
- zakładach żywienia zbiorowego otwartego z 1,5% w 2008 r. do 1,7% w 2009 r.
- zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego z 0,60% w 2008 r. do 0,67% w 2009 r.

Natomiast poprawę uzyskano w zakładach:

- piekarnie z 1,6% w 2008 r. do 1,53% w 2009 r.
- ciastkarnie z 1,42% w 2008 r. do 0% w 2009 r.
- przetwórstwo owocowo – warzywne i grzybowe z 3,7% w 2008 r. do 0% w 2009 r.
- kiper-, super-marketach z 3,8% w 2008 r. do 2,3% w 2009 r.
- magazyny hurtowe z 0,61% w 2008 r. do 0,42% w 2009 r.

W analizowanym okresie ustalono, że w 96,6% zakładów wprowadzono zasady GHP/GMP, a system HACCP w 65,4% zakładów które objęto nadzorem.

Wprowadzenie liczby te w dalszym ciągu nie są zadawalające, to jednak należy stwierdzić, że nastąpiła zdecydowana poprawa w tym zakresie w stosunku do 2008 r.

Z przykrością stwierdza się dalsze pogorszenie jakości zdrowotnej badanej żywności z 4% w 2008 r. do 4,6% w 2009 r.

Najczęstsze przyczyny jej kwestionowania:

- niewłaściwe znakowanie - 62%
- zanieczyszczenia mikrobiologiczne - 33,7%
- nieprawidłowe cechy organoleptyczne - 1,6%

W działaniach represyjnych zmniejszyła się liczba nałożonych mandatów, natomiast zwiększyła się liczba wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez PWIS z 22,2% w 2008 r. do 46% w 2009 r.

12.1 ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOSCI

W 2009 r. wg rejestru zakładów działało 1178 zakładów produkcyjnych. Kontrolą objęto 1142 co stanowi 96,9%, obiektów w tym m.in.: 51 wytwórni lodów, 128 automatów do lodów,

476 piekarni, 225 ciastkarni, 31 przetwórní owocowo-warzywnych, 6 wytwórni napojów bezalkoholowych, 43 zakłady garmazeryjne, 8 wytwórni koncentratów spożywczych, 4 wytwórnie octu, majonezu i musztardy, 6 wytwórni chrupek chipsów i prażynek. W 1035 skontrolowanych zakładach produkcyjnych dokonano oceny sanitarnej w oparciu o arkusz oceny.

Stwierdzono 8 tj. 0,77 % obiektów niezgodnych z wymaganiami w tym: 7 piekarni (1,5 %), 1 zakład garmazeryjny (2,7 %).

Stwierdzone drastyczne zaniedbania stanu sanitarnego i porządkowego były przyczyną wydania decyzji unieruchomienia 5 zakładów, w tym m.in.: 2 piekarni, 1 ciastkarni.

Pobrano 622 próbki do badań laboratoryjnych, z których zdyskwalifikowano 65 tj. 10,4 %. Największy procent tj. 27,7% zdyskwalifikowanych próbek stwierdzono w automatach do lodów.

W czasie przeprowadzonych kontroli sanitarnych stwierdzono, że w 1117 zakładach produkcyjnych wdrożone są zasady dobrej praktyki higienicznej i dobrej praktyki produkcyjnej, a w 1044 - system HACCP.

12.2 WYTWÓRNIE LODÓW

W 2009 roku na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowały 52 wytwórni lodów. Są to zakłady prowadzące produkcję głównie sezonowo.

Pozytywnie ocenia się systemy GHP/GMP (100% zakładów) i HACCP (98% w tej grupie zakładów).

Nie mniej jednak w trakcie urzędowych kontroli stwierdzano następujące uchybienia:

- nieprawidłowa funkcjonalność pomieszczeń,
- nieprawidłowe lub źle usytuowane szatnie,
- nieprawidłowe znakowanie produkowanych lodów,
- brak wyników badań gotowego wyrobu.

Do badań laboratoryjnych pobrano 130 próbek lodów, zdyskwalifikowano 28 próbek. W zbadanych 5 próbkach stwierdzono niewłaściwe znakowanie produkowanych lodów a w 23 próbkach zwiększone zanieczyszczenie drobnoustrojami wskaźnikowymi: bakteriami z rodziny Enterobacteriaceae.

Nieprawidłowości w tym zakresie były podstawą do informacji pisemnych kierowanych do właścicieli wytwórni, w przypadkach błędów w znakowaniu wszczynane było postępowanie administracyjne.

12.3 PIEKARNIE

W 2009 r. nadzorem objęto 480 zakładów – o 5 mniej niż w 2008 r. Piekarnie to najliczniejsza grupa obiektów produkcji żywności. Są to w większości zakłady o niedużej produkcji, prowadzące sprzedaż na rynku lokalnym. Nawet przeprowadzane prace remontowe, a także modernizacja nie zapewniają właściwego ich stanu technicznego. Niektóre z tych obiektów wymagają w dalszym ciągu modernizacji. W wielu zakładach remonty ograniczają się wyłącznie do odnawiania ścian, sufitów i stolarki okiennie-drzwiowej.

Stan techniczny zakładów ulega systematycznej poprawie, nie mniej jednak istotny problem w tego typu zakładach stanowią uchybienia takie jak:

- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych, zaplecza socjalno-sanitarnego dla personelu,
- brak aktualnych badań pieczywa produkowanego w zakładach,
- brak pomieszczeń do ekspedycji gotowego wyrobu,
- pomieszczenia produkcyjne, magazynowe, socjalno-sanitarne o złym stanie technicznym,

- urządzenia produkcyjne częściowo zniszczone, wyeksploatowane,
- brak wdrożonej procedury określającej sposoby postępowania w celu zapewnienia skutecznej ochrony zakładu przed szkodnikami.

Wyróżniającymi się zakładami w tej grupie są:

- „Mamut” Sp. z o. o. we Wrocławiu, który posiada między innymi Wytwórnię Sucharów i Bułki Tartej, sprzedaż tych wyrobów odbywa się w krajach Unii Europejskiej i poza. Zakład ten posiada Certyfikat Zintegrowanego Systemu Zarządzania - Jakości, Bezpieczeństwo Żywności wydany przez PCBC S. A. w Warszawie. Jeden z produktów tj. bułka tarta uzyskał certyfikat uprawniający do oznaczania wyrobu Znakiem Q.

Podczas przeprowadzania kontroli kompleksowych zwracano uwagę na używane do produkcji surowce, ich przechowywanie i oznakowanie. Kontrolowano sposób opracowania i gromadzenia dokumentacji wymaganej zgodnie z rozporządzeniem 178/2002 odnośnie identyfikowalności produktów. W większości zakładów nie stwierdzono nieprawidłowości.

W wielu zakładach podczas cyklu technologicznego wypieku pieczywa używane są polepszacze do pieczywa pszennego produkcji polskiej lub z krajów Unii Europejskiej.

W toku kontroli zbierano dane o surowcach do produkcji zawierających GMO oraz odnośnie znakowania i sposobu przechowywania surowców pochodzenia zwierzęcego. Analizowano też znakowanie produktu gotowego, stwierdzając tylko niewielkie nieprawidłowości w tym zakresie. Większość zakładów posiada własne, dostosowane do przewozu pieczywa, środki transportu, posiadające decyzje o spełnieniu wymagań koniecznych do zapewnienia higieny wydane przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych.

Ustalono, że w 97% zakładów wdrożono zasady GHP/GMP. W porównaniu do roku ubiegłego zwiększyła się liczba zakładów, które wdrożyły i utrzymują zasady systemu HACCP, obecnie w 89,79% obiektów.

12.4 CIASTKARNIE

W roku sprawozdawczym 2009 w porównaniu do 2008 również odnotowano zmniejszenie liczby zakładów ciastkarskich. Skontrolowano ogółem 229 zakładów.

Stan sanitarno-techniczny kontrolowanych obiektów jest bardzo zróżnicowany: od zakładów typu rzemieślniczego zlokalizowanych w budynkach mieszkalnych o bardzo złym stanie technicznym, niefunkcjonalnych, bez możliwości rozbudowy, po obiekty zmodernizowane, dobrze wyposażone, których stan sanitarno-techniczny z roku na rok ulega dalszej poprawie np. Ciastkarnie „Fornetti”, „Mamut”, „Epi” we Wrocławiu.

Do najczęściej powtarzających się nieprawidłowości wykazanych w ocenach zakładów należy zaliczyć:

- brak możliwości zapewnienia funkcjonalności pomieszczeń - drogi surowców, gotowego wyrobu, personelu, odbiorców gotowego wyrobu krzyżują się,
- nieprawidłowy stan techniczny zakładów, między innymi zły stan sanitarny i techniczny ścian, sufitów, posadzek (z ubytkami, wykwitami pleśni, łuszczącą się farbą)
- nieprawidłowy stan techniczny maszyn, urządzeń i powierzchni do kontaktu z żywnością,
- brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych – surowce w opakowaniach transportowych, półprodukty, wyroby gotowe przechowywane razem narażone na powstawanie wtórnych zanieczyszczeń,
- brak wyników badań gotowych wyrobów.

W 2009 r. stwierdzono wzrost liczby ciastkarni, w których wdrożono system HACCP – obecnie wdrożono w 90,39% zakładów, a pozostałe zakłady zostały zobowiązane decyzjami administracyjnymi do opracowania systemu HACCP. Natomiast zasady GHP/GMP wprowadzono w 96,5% zakładów.

W trakcie przeprowadzanych kontroli szczególną uwagę objęto identyfikowalność produktów gotowych. W większości zakładów dokonano analizy wdrożonych procedur związanych

z identyfikowalnością produktów na etapie przyjęcia surowców, przebiegu procesu technologicznego oraz dystrybucji. Tworzona i przechowywana dokumentacja z tego zakresu umożliwi identyfikację surowców i wyrobu gotowego.

Na podstawie przeprowadzonych badań laboratoryjnych stwierdzono poprawę jakości wyrobów gotowych – procent kwestionowanych próbek uległ zmniejszeniu z 1.7% w 2008 r. do 0% w 2009 r. Poprawie ulegają warunki transportu wyrobów ciastkarskich z zakładów do punktów sprzedaży detalicznej – zmniejsza się liczba samochodów izoterm na rzecz samochodów – chłodni lub wyposażonych w agregaty chłodnicze.

12.5 PRZETWÓRNIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE.

W roku sprawozdawczym 2009 na terenie województwa dolnośląskiego nadzorem objęto 32 przetwórnice owocowo-warzywnych i grzybowych.

Do ww. grupy obiektów zaliczono m.in. kwaszarnie kapusty i ogórków, przetwórnice produkujące soki, dżemy, przeciery oraz marmolady, zakłady produkujące mrożonki owocowe i warzywne, zakład blanszowania pieczarek, przetwórnice grzybów, zakłady produkujące powidła i dżemy wysoko- i niskosłodzone, zakłady produkujące sterylizowane konserwy warzywne i warzywno-mięsne, obróbka wstępna warzyw i pakowanie. Produkcja w w/w obiektach prowadzona jest sezonowo lub przez cały rok, na rynek krajowy i na eksport.

Powtarzające się uchybienia w tej grupie obiektów to:

- zły stan techniczny pomieszczeń,
- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych,
- brak prawidłowego zaplecza socjalno-sanitarnego.

Zasady GHP/GMP i systemu HACCP wdrożono w 90,6% obiektów, w pozostałych zakładach prowadzone jest postępowanie administracyjne.

Na podstawie ocenionej dokumentacji pokontrolnej stwierdzono m.in.:

- Zakład przetwórczy "Runoland" w Górze prowadzi oprócz przetwórstwa owocowo-warzywnego przetwórstwo grzybów. Właściciel jest grzyboznawcą.

Zakład produkuje grzyby suszone i marynowane opierając się na grzybach solonych pochodzących z importu oraz na grzybach świeżych skupowanych przez firmę. Przetwórstwo grzybów dotyczy: borowików, opieńki miodowej, podgrzybka brunatnego i maślaka zwyczajnego. Ponadto w zakładzie skupowane są produkty runa leśnego: żurawina, borówka.

Zakład produkuje również powidła i dżemy wysoko i niskosłodzone oraz warzywa w zalewach. Jako opakowania jednostkowe do swoich produktów w zakładzie używane jest szkło.

Wszystkie produkty poddawane są pasteryzacji. Zakład wyposażony jest w niewielkie laboratorium, badające podstawowe parametry produktów. W zakładzie wdrożono GHP i GMP oraz system HACCP. W zakładzie jest prowadzona produkcja ekologiczna, potwierdzona certyfikatem przez firmę zatwierdzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Certyfikat dotyczy 9 rodzajów produktów. Dla produktów ekologicznych jest prowadzona odrębna dokumentacja, potwierdzająca pochodzenie i identyfikację surowców.

- Zakład DECOPOL Sp. z o.o. w powiecie strzelińskim zajmuje się obróbką wstępną kapusty brukselki.

Praca w firmie ma charakter sezonowy, brukselka do produkcji w miesiącach wrzesień-grudzień pochodzi z własnych upraw prowadzonych przez firmę DECOPOL, natomiast używana do produkcji w miesiącach od grudnia do kwietnia pochodzi z Holandii – producent: Loonbedrijf Demijba BV, Mariapolder 11, 3292 LC Strijensas.

Produkt poddawany jest losowemu badaniu chemicznemu na obecność pozostałości pestycydów w Holandii i 3 razy w sezonie w Polsce, pod kątem zanieczyszczeń mikrobiologicznych. Głównym odbiorcą brukselki jest firma Freshwell B.V. Kloosterweg 2 3232 LC Brielle w Holandii.

- Zakład HOPOFARM Sp. z o.o. w powiecie strzelińskim prowadzi działalność związaną z produkcją wstępną szparag – mycie, sortowanie, kalibrowanie, paczkowanie. Zbiór szparagów z pola odbywa się sezonowo w okresie od 15 kwietnia – do 20 czerwca (2 miesiące). Cała produkcja sprzedawana jest do Niemiec i Szwajcarii. Transport odbywa się pojazdami – chłodniami, temperatura podczas transportu jest monitorowana.

Zakład posiada certyfikat systemu GLOBAL.A.P.(EURPGAP) W ramach systemu wykonywane jest badanie wody.

W zakładzie został opracowany, wdrożony i jest utrzymywany system HACCP.

W roku 2009 dwa zakłady przetwórstwa owocowo - warzywnego rozpoczęły działalność produkcyjną bez decyzji PPIS o zatwierdzeniu. W związku z powyższym skierowano wnioski o nałożenie kary pieniężnej.

12.6 WYTWÓRNIE NAPOJÓW BEZALKOHOLOWYCH I ROZLEWNIE PIWA

W analizowanym okresie na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 6 obiektów należących do tej grupy. Wszystkie zakłady otrzymały ocenę zgodną z wymaganiami. Działalność produkcyjna w części zakładów prowadzona jest sezonowo lub zależnie od potrzeb rynku.

Najczęściej występującymi uchybieniami w tej grupie obiektów były:

- zły stan techniczny pomieszczeń,
- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych,
- brak aktualnych wyników wody i wyrobu gotowego,

Do tej grupy obiektów należy m.in. zakład w powiecie złotoryjskim produkujący lizaki lodowe „PINI”. Napoje smakowe rozlewane są do woreczków foliowych w kształcie lizaków – pałeczek, przeznaczone do spożycia po zamrożeniu. Lizaki pakowane są w czterowarstwową folię z napisami i nadrukami umieszczonymi na jej wewnętrznych warstwach, co stanowi zabezpieczenie przed przedostaniem się farby do płynu lizakowego lub przed zlizywaniem podczas konsumpcji. Lizaki produkowane są bez konserwantów, a ich trwałość zapewnia pasteryzacja. Dla każdej partii wyrobu gotowego prowadzone są badania organoleptyczne. Zakład posiada opracowane i wdrożone instrukcje Dobrej Praktyki Higienicznej i Produkcyjnej oraz system HACCP. W tej grupie zakładów produkcyjnych zasady GHP/GMP i systemu HACCP wdrożono w 100%.

12.7 ZAKŁADY GARMAŻERYJNE

W analizowanym okresie na terenie województwa dolnośląskiego kontrolą objęto 43 zakłady.

Stan techniczny i sanitarny tej grupy obiektów jest zróżnicowany. Zakłady w większości są niefunkcjonalne ze względu na ich lokalizację. Działalność produkcyjna prowadzona jest w pomieszczeniach po byłych stołówkach pracowniczych i szkolnych, bez możliwości rozbudowy i modernizacji.

Do punktów sprzedaży detalicznej transport wyrobów garmażeryjnych odbywa się w większości zakładów środkami transportu przystosowanymi do tego celu, tj. stan techniczny pozwala na utrzymanie właściwej temperatury środków spożywczych, umożliwia także stały monitoring temperatury w części komory załadunkowej.

Zakłady garmażeryjne, w których do produkcji stosuje się surowe mięso objęte są wspólnym nadzorem z Inspekcją Weterynaryjną. W 95% zakładów wdrożono zasady GHP/GMP, a w 90,70% system HACCP.

W 2009 r. najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów to:

- brak funkcjonalności pomieszczeń,
- zły stan techniczny pomieszczeń,
- szatnie personelu nieprawidłowe lub źle usytuowane,
- brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych,
- nieprawidłowe znakowanie wyrobu gotowego,
- brak wyników badań wyrobu gotowego,
- nieprawidłowe magazynowanie surowców i składników.

Do zakładów wyróżniających się w tej grupie należą: "Malma" Pasta Sp. z o. o. we Wrocławiu, zakład posiada nowoczesne urządzenia produkcyjne oraz w pełni zautomatyzowaną linię produkcyjną. Nadzór nad tym zakładem jest wspólny z inspekcją weterynaryjną. Sprzedaż produkowanych wyrobów odbywa się na terenie całego kraju.

Pobrano 33 próbki do badań laboratoryjnych, 4 zdyskwalifikowano za niewłaściwe znakowanie, tj. określenia terminu przydatności do spożycia, braku oznaczenia partii produkcyjnej, wykazu składników w kolejności malejącej, braku sposobu przygotowania.

12.8 OBIEKTY OBROTU ŻYWNOŚCIĄ

W 2009 r. wg rejestru zakładów działało 14505 obiektów obrotu żywnością. Kontrolą objęto 8910 z nich tj. 61,4 %, w tym m.in.: 7363 sklepów, 555 kiosków, 634 magazynów hurtowych, 120 obiektów ruchomych i tymczasowych.

W 5184 (58 %) skontrolowanych obiektach obrotu żywnością dokonano ocenę sanitarną w oparciu o arkusz oceny. Stwierdzono 110 tj. 2,1 % obiektów niezgodnych z wymaganiami w tym m.in.: 101 sklepów spożywczych (2,3 %), 7 kiosków (2,3 %), 2 magazyny hurtowe (0,4 %).

Szczególnym nadzorem objęto:

- super i hipermarkety - skontrolowano 249, tj. 94,3 % zarejestrowanych;

W obiektach obrotu żywnością pobrano 4371 próbek do badań laboratoryjnych, z których zdyskwalifikowano 180, tj. 4,1 %. Na 3962 próbek, które zostały pobrane w sklepach spożywczych zdyskwalifikowanych zostało 157, tj. 3,9% (na 1664 próbek pobranych zostało w super i hipermarketach – 83, tj. 4,9% zdyskwalifikowano). Na 345 próbki pobrane w magazynach hurtowych zdyskwalifikowano 21, tj. 6 %.

W czasie przeprowadzonych kontroli sanitarnych stwierdzono, że w 9542 obiektach obrotu żywnością wdrożone są zasady dobrej praktyki higienicznej i dobrej praktyki produkcyjnej (65,7%), a w 5720 (39,4 %) - system HACCP.

12.9 SKLEPY SPOŻYWCZE

W 2009 r. na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 7363 sklepów, w tym 249 super- i hipermarketów. W okresie tym przeprowadzono 1498 kontroli interwencyjnych oraz tematycznych w związku z powiadomieniami w systemie RASFF i RAPEX. Przeprowadzano również kontrole na wnioski stron w związku ze zmianą właścicieli, rozszerzeniem działalności lub zmianą asortymentu żywności. Prowadzono kontrole odbiorowe w zakładach, które jeszcze nie posiadały decyzji zatwierdzających PPIS.

W dalszym ciągu obserwuje się tendencje w kierunku poprawy ogólnych warunków wprowadzania do obrotu środków spożywczych. Wzrosła liczba placówek lepiej wyposażonych w nowoczesne urządzenia sklepowe, w tym chłodnicze.

Niemniej jednak stwierdzono zły stan sanitarno-porządkowy, który był podstawą do wydania 19 decyzji o unieruchomieniu zakładu. W stosunku do osób winnych nałożono 802 mandatów karnych na kwotę 152130 zł.

Podczas kontroli sanitarnych przeprowadzonych w sklepach, w oparciu o arkusz stanu sanitarnego, zwracano szczególną uwagę na:

- stan techniczny i sanitarny sklepów,
- higienę i stan zdrowia personelu,
- warunki przechowywania żywności łatwo psującej się z uwzględnieniem możliwości śledzenia łańcucha chłodniczego,
- prawidłową segregację żywności,
- warunki ekspozycji i sprzedaży żywności nieopakowanej,
- dokumentację i stopień wdrażania GHP i GMP,
- stopień wdrażania systemu HACCP.

W protokołach kontroli sanitarnej wpisano również informacje dotyczące:

- wprowadzania do obrotu suplementów diety i środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego,
- ocenę oznakowania żywności pochodzącej z organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- identyfikację i śledzenie (traceability) żywności znajdującej się w obrocie,
- znakowanie kosmetyków znajdujących się w sprzedaży,
- znakowanie żywności poddanej napromienianiu,
- sposoby pełnienia kontroli w ramach systemu badań własnych.

Przeprowadzone kontrole w większości sklepów wykazały poprawę w zakresie:

- przechowywania żywności łatwo psującej się,
- sposobu prowadzenia identyfikacji,
- opracowania dokumentacji Dobrej Praktyki Higienicznej i Produkcyjnej,
- stanu sanitarnego i technicznego.

Do powtarzających się nieprawidłowości należy zaliczyć:

- nieprawidłowe eksponowanie żywności na ladach sprzedaży bądź na górnych częściach urządzeń chłodniczych – praktyki te stosuje się szczególnie przy sprzedaży przetworów mlecznych w opakowaniach jednostkowych producentów, w piątki i dni wolne od pracy,
- trudności w ocenie funkcjonowania „traceability” – brak możliwości ustalenia na podstawie dokumentacji: numeru partii, serii oraz daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia,
- problemy z wprowadzeniem do obrotu pieczywa luzem w systemie samoobsługowym (brak zapewnienia prawidłowych warunków sprzedaży).

W stosunku do właścicieli sklepów nieprzestrzegających przepisów sanitarnych nałożono 802 mandaty karne na kwotę 152130.

Nadzorem objęto żywność wprowadzaną do obrotu - zbadano 3962 próbek żywności, z których zdyskwalifikowano 157.

a) Super- i hipermarkety

W super- i hipermarketach nałożono mandaty karne w związku z:

- wprowadzaniem do obrotu żywności po upływie terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości, w tym zepsutej,
- brakiem lub nieprzestrzeganiem procedury postępowania z żywnością nie spełniającą wymagań zdrowotnych,
- oferowaniem konsumentom żywności oznakowanej nieczytelnie (poprawianie lub zamazanie daty, naklejanie dodatkowej etykiety z terminem ważności innym niż podany przez producenta),
- przechowywaniem żywności łatwo psującej się w niewłaściwej temperaturze, niezgodnej z deklaracją producenta,
- brakiem zabezpieczenia przed dostępem szkodników, obecnością owadów i ptaków w obiekcie,

- brakiem rozdziału asortymentowego żywności gotowej do spożycia od mięsa surowego (podczas przechowywania, porcjowania, ważenia),
- brakiem etykiet dla żywności dzielonej dostarczonej w opakowaniu zbiorczym,
- przetrzymywaniem żywności, zwłaszcza napojów na zewnątrz marketu z narażeniem na działanie warunków atmosferycznych,
- niewłaściwym przechowywaniem odpadów (kontenery zbyt blisko rampy rozładowniczej, w innym miejscu, bez szczelnego przykrycia),
- brakiem czystości i porządku na zapleczu oraz nieuporządkowanym otoczeniem.

Usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości higieniczno-sanitarnych egzekwowano w drodze postępowania administracyjnego i mandatowego.

Dzięki instruktażom i konsekwentnym działaniom inspekcji w 2009 r. wyegzekwowano:

- wzrost opracowanych i wdrożonych instrukcji GHP oraz procedur zabezpieczania i wycofania z obrotu partii żywności nie odpowiadających wymaganiom zdrowotnym,
- poprawę przestrzegania przepisów w zakresie usuwania ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego.

12.10 MAGAZYNY HURTOWE

W analizowanym okresie ewidencją objęto 839 obiekty, natomiast kontrolę przeprowadzono w 75,5% hurtowni. Prawie połowa z nich znajduje się pod nadzorem PSSE we Wrocławiu. Za stwierdzony zły stan sanitarno-techniczny w stosunku do osób winnych stosowano sankcje karne w postaci mandatów karnych.

Istotne nieprawidłowości sanitarne w tej grupie obiektów to:

- zły stan sanitarno-porządkowy,
- nieprawidłowa funkcjonalność,
- brak zabezpieczenia przed dostępem szkodników,
- nieodpowiednia odzież robocza personelu,
- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po upływie daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia,
- niewłaściwie przechowywane środki spożywcze, bez wymaganej segregacji,
- niewłaściwe znakowanie (głównie mięsa),
- brak opracowanych procedur zabezpieczania i wycofywania z obrotu partii żywności nie odpowiadającej wymaganiom jakości zdrowotnej,
- brak monitoringu temperatury,
- brak systemu HACCP.

W 2009 roku w pełni rozwinęło działalność nowoczesne Centrum Logistyczne Pro Logis 3 we Wrocławiu przy ul. Granicznej 8 oraz Centrum Dystrybucyjne Lidl w powiecie Legnickim. Są to nowoczesne powierzchnie magazynowe, o dobrych funkcjonalnych rozwiązaniach technicznych, mające doki załadowniczo – rozładownicze odpowiadające obowiązującym przepisom sanitarnym i współczesnym potrzebom obrotu hurtowego. Ww. zakłady posiadają rozbudowany system komputerowy zapewniający funkcjonowanie zasady Fi-Fo oraz umożliwiający sprawne wycofywanie produktu niezgodnego.

W kilku hurtowniach przeprowadzono kontrole wspólnie z przedstawicielami Wojskowej Inspekcji Weterynaryjnej. Kontrole odbyły się na wniosek Inspekcji Wojskowej i wiązały się z kwalifikacją obiektów w zakresie dostawy żywności dla wojska. Dotyczyło to hurtowni wprowadzających do obrotu jaja, mięso i jego przetwory, mleko i przetwory mleczne.

Szczególnym nadzorem w 2009 r. objęto zakłady wprowadzające hurtowo do obrotu suplementy diety. Największe z nich we Wrocławiu to: Natura Vitalis, K-Link, Pafoscan Farm i Pafoscan Sport. Nadzór nad suplementami diety w 2009 r. dotyczył oceny ich znakowania – zapisów na etykietach opakowań jednostkowych oraz obecności w produktach składników nie posiadających potwierdzenia bezpieczeństwa ich stosowania. Przedsiębiorcy nie mają informacji

o bezpieczeństwie składników wchodzących w skład produktów, nie korzystają w pełni z wykazów surowców roślinnych, które mogą być stosowane jako produkty lecznicze z zaznaczeniem możliwości stosowania w suplementach diety. Mała jest też wśród przedsiębiorców znajomość przepisów dotyczących znakowania środków spożywczych. W czasie nadzoru prowadzonego w tym zakresie napotymano trudności w wyegzekwowaniu od przedsiębiorców stosowania dokumentacji dotyczącej suplementów diety.

W ramach urzędowej kontroli sprawdzano realizację art. 18 Rozporządzenia (WE) nr 178/2002 PE i R z dn. 28.01.2002 r. dotyczącego identyfikacji podmiotów, od których otrzymali produkt. Nie stwierdzono uchybień w tym zakresie.

12.11 OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

W 2009 r. wg rejestru zakładów działało 8551 obiektów żywienia zbiorowego, w tym 5976 zakładów żywienia zbiorowego otwartego i 2575 żywienia zbiorowego zamkniętego.

Kontrolą objęto 5690 zakładów tj. 66,5 %, w tym:

- 3775 - żywienia zbiorowego otwartego,
- 1915 - żywienia zbiorowego zamkniętego.

W 3410 zakładach żywienia zbiorowego dokonano oceny sanitarnej w oparciu o arkusz oceny. Stwierdzono 42, tj. 1,2 % obiektów niezgodnych z wymaganiami, tj. :

- 32 (0,93 %) zakładów żywienia zbiorowego otwartego, w tym 12 (0,35 %) zakładów małej gastronomii,
- 10 (0,29 %) zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego (4 stołówki szkolne, 2 bloki żywienia w szpitalach, 4 stołówki w przedszkolach).

W czasie przeprowadzonych kontroli sanitarnych stwierdzono, że w 5220 (91,7 %) obiektach wdrożone są zasady dobrej praktyki higienicznej i dobrej praktyki produkcyjnej a w 4267 (75 %) - system HACCP.

12.11.1 Zakłady żywienia zbiorowego otwartego

W 2009 roku liczba zakładów żywienia zbiorowego otwartego w porównaniu do 2008 roku. zwiększyła się o się 190 i wg rejestru zakładów wynosiła 5976. Kontrolą objęto 63,2% zakładów (w 2008 r. – 55,67%). Na podstawie arkuszy oceny stanu sanitarnego oceniono 51,3 % skontrolowanych zakładów (w 2008 r. – 53,55%). Niezgodnych z wymaganiami było 32 tj. 1,6 % ocenianych zakładów (w 2008 r. – 26, tj. 1,51%). Przeprowadzone kontrole wykazały, że zasady GHP/GMP wdrożone zostały w 53,8% zakładów w stosunku do zarejestrowanych obiektów (w 2008 r. – w 47,6%), natomiast wdrożenie systemu HACCP stwierdzono w 43,5% zakładów (w 2008 r. – w 23,8%).

Nieprawidłowości stwierdzane podczas kontroli w zakładach żywienia zbiorowego otwartego to m.in.:

- nieprzestrzeżenie wykorzystywania pomieszczeń i stanowisk pracy zgodnie z ich przeznaczeniem - brak rozdziału czynności „czystych” i „brudnych”,
- przechowywanie gotowych potraw razem z surowcami lub półproduktami, brak segregacji środków spożywczych w urządzeniach chłodniczych,
- zamrażanie żywności kupionej jako chłodzona, wbrew zaleceniu producenta (np. wędliny, elementy drobiowe schłodzone, mięso),
- środki spożywcze po upływie daty minimalnej trwałości lub terminie przydatności do spożycia,
- brak prowadzenia i przechowywania dokumentacji umożliwiającej zidentyfikowanie dostawców żywności,

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

- brak opracowania i wdrożenia procedur zabezpieczenia i wycofywania z obrotu partii żywności nie odpowiadającej wymaganiom jakości zdrowotnej żywności,
- pomieszczenia i sprzęt brudno utrzymane,
- rozdrabnianie warzyw w przygotowalni wstępnej,
- niewłaściwe wychładzanie potraw,
- nieprawidłowe mycie naczyń kuchennych (naczynia brudne, niedomyte),
- nie przestrzegania opracowanych procedur GHP/GMP i HACCP, np. brak monitorowania temperatur w urządzeniach chłodniczych i zamrażalniczych
- nieprawidłowo wyposażone stanowisko mycia i dezynfekcji jaj,
- brak dezynfekcji naczyń stołowych,
- nieprawidłowe mycie i przechowywanie naczyń stołowych i kuchennych,
- brak środków do mycia i osuszania rąk przy umywalkach,
- rozszerzanie zakresu produkcji o obróbkę wstępną warzyw (sałatki)
- obecność szkodników,
- brak prawidłowego WC i szatni dla personelu.

W 2009 r. wydano 13 decyzji unieruchomienia zakładu (w 2008 r. – 12) i 9 decyzji zakazu wprowadzenia do obrotu (w 2008 r. – 1). Razem wydano 2277 decyzji administracyjnych w stosunku do 3775 skontrolowanych zakładów – wskaźnik wynosił 0,60 (w 2008 r. -2389 w stosunku do 3221, wskaźnik – 0,74)

Zakłady małej gastronomii

W 2009 roku liczba zakładów małej gastronomii w porównaniu do 2008 roku zmniejszyła się o 181 i wg rejestru zakładów wynosiła 3184. Kontrolą objęto 55,5% zakładów (w 2008 r. – 44,46%). Na podstawie arkuszy oceny stanu sanitarnego oceniono 46,7% skontrolowanych zakładów (w 2008 r. – 38,6%). Niezgodnych z wymogami było 12, tj. 1,4 % ocenianych zakładów (w 2008 r. – 11, tj. 1,9%). Przeprowadzone w zakładach małej gastronomii kontrole wykazały, że zasady GHP/GMP wdrożone zostały w 50,6% zakładów w stosunku do zarejestrowanych obiektów (w 2008 r. – w 38,78%), natomiast wdrożenie systemu HACCP stwierdzono w 34,5% zakładów (w 2008 r. – w 16,9%).

W zakładach małej gastronomii, np. typu fast-food - produkcja oparta jest głównie na półproduktach gotowych mrożonych, podgrzewanych w kuchenkach mikrofalowych. Potrawy podawane są na naczyniach jednorazowego użytku. W zakładach prowadzona jest również sprzedaż niewielkiej ilości artykułów spożywczych w opakowaniach jednostkowych.

Do stwierdzanych uchybień w tej grupie obiektów należały:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń,
- brak segregacji artykułów spożywczych w urządzeniach chłodniczych,
- przechowywanie żywności łatwo psującej się poza urządzeniami chłodniczymi,
- brak bieżącej czystości i porządku w pomieszczeniach,
- brak odzieży ochronnej,
- brak prawidłowego wyposażenia przy umywalkach do mycia rąk,
- brak środków myjąco dezynfekcyjnych,
- brak bieżących zapisów wynikających z opracowanych instrukcji i procedur GHP/GMP, HACCP.

W 2009 r. wydano 3 decyzje unieruchomienia zakładu (w 2008 r. - 7). Razem wydano 926 decyzji administracyjnych w stosunku do 1776 skontrolowanych zakładów – wskaźnik wynosił 0,52 (w 2008 r. - 979 w stosunku do 1496, wskaźnik - 0,65).

12.11.2 Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

W 2009 roku liczba zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego w porównaniu do roku 2008 zwiększyła się o 74 i wg rejestru zakładów wynosiła 2575.

Kontrolą objęto 74,4% zakładów (w 2008 r. – 70,1%).

74,4% skontrolowanych zakładów ocenionych zostało w oparciu o arkusze oceny stanu sanitarnego (w 2008 r. – 74,8%). Niezgodnych z wymogami było 10, tj. 0,68 % ocenianych zakładów (w 2008 r. – 8 tj. 0,61%).

Przeprowadzone kontrole wykazały, że zasady GHP/GMP wdrożone zostały w 77,9% zakładów w stosunku do zarejestrowanych obiektów (w 2008 r. – w 72,8%), natomiast wdrożenie systemu HACCP stwierdzono w 64,7% zakładów (w 2008 r. – w 46,9%).

W skontrolowanych zakładach żywienia zamkniętego zbiorowego zamkniętego najmniejszy stopień wdrożenia zasad GHP/GMP stwierdzono w następujących grupach zakładów:

- stołówki na koloniach/półkoloniach/obozach/zimowiskach – 81,82%,
- stołówki w przedszkolach - żywienie w systemie cateringowym – 86,67%
- bloki żywienia w sanitariach i prewentoriach - żywienie w systemie cateringowym – 87,50%
- stołówki w żłobkach i domach małego dziecka – 97,30%

Najmniejszy stopień wdrożenia systemu HACCP w skontrolowanych zakładach stwierdzono w następujących grupach zakładów:

- bloki żywienia w domach opieki społecznej - żywienie w systemie cateringowym – 40,00%,
- stołówki na koloniach/półkoloniach/obozach/zimowiskach – 45,45%,
- bufety przy zakładach pracy – 50,00%,
- stołówki w przedszkolach - żywienie w systemie cateringowym - 58,67%
- stołówki szkolne - żywienie w systemie cateringowym - 66,02%
- bloki żywienia w szpitalach - żywienie w systemie cateringowym - 68,52%

W 2009 r. przeprowadzono 3022 kontrole i rekontrole (w 2008 r. – 2887). Wskaźnik kontroli w stosunku do obiektów skontrolowanych wynosił 1,6. (w 2008 r. również – 1,65).

Stwierdzane uchybienia w skontrolowanych obiektach to m.in.:

- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń,
- niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń np. dot. wentylacji, stolarki okiennej, posadzek, ścian, sufitów,
- zły stan techniczny wyposażenia pomieszczeń dot. urządzeń, sprzętów, mebli,
- brak prawidłowych warunków do mycia i dezynfekcji naczyń stołowych, a także naczyń i sprzętu kuchennego,
- zapisy w dokumentacji GHP/GMP, HACCP nie były prowadzone na bieżąco,
- brak lub nieprawidłowe przechowywanie próbek żywności.

W 2009 r. wydano 1052 decyzje administracyjne (w 2008 r. – 1102). Wskaźnik wydanych decyzji w stosunku do 1915 skontrolowanych zakładów wynosił 0,55. (w 2008 r. – 0,63)

Stan techniczny tej grupy zakładów uległ poprawie. W niektórych zakładach przeprowadzone zostały remonty i modernizacje, a także wymieniono urządzenia i sprzęt na nowy.

12.11.3 Stołówki pracownicze

W 2009 r. liczba stołówek pracowniczych zwiększyła się o 1 w stosunku do 2008 r. i wynosiła 121. Nadzorem sanitarnym objęto 73,6% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 82,5%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 66,3% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami

Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości należały:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych, urządzeń itp.,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi,
- brak zachowanego łańcucha chłodniczego dla potraw wymagających chłodzenia
- nieprzestrzeganie zasad GHP, GMP i HACCP pomimo opracowanej dokumentacji.

Przykładem zakładu w którym nastąpiła poprawa stanu sanitarno-technicznego jest stołówka pracownicza zakładu GKN Driveline Polska Sp. z o.o. w Oleśnicy, w której przeprowadzono modernizację i rozbudowę. Podczas rozbudowy wydzielono pomieszczenie obieralni wstępnej, w związku z tym zrezygnowano z zakupu obieranych warzyw stosowanych do przygotowania potraw, co zdecydowanie obniżyło koszty produkcji w zakładzie. Zakres działania stołówki to produkcja wyrobów garmażeryjnych mięsnych, niemięsnych, drobiowych, rybnych sałatek i kanapek, zup oraz sprzedaż napojów bezalkoholowych zimnych i gorących.

12.11.4 Bufety przy zakładach pracy

W 2009 r. liczba stołówek pracowniczych zwiększyła się o 1 w stosunku do 2008 r. i wynosiła 121. Nadzorem sanitarnym objęto 73,6% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 82,5%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 66,3% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami

Działalność większości bufetów oparta jest na podgrzewaniu i wydawaniu do konsumpcji gotowych wyrobów garmażeryjnych, dań przygotowanych na bazie półproduktów i z mrożonek oraz sprzedaży artykułów spożywczych i napojów w opakowaniach jednostkowych.

Wiele bufetów zorganizowanych jest w adoptowanych, prowizorycznie przystosowanych do działalności pomieszczeniach, w części z nich posiłki wydawane są w naczyniach jednorazowego użytku. Osoby prowadzące bufety często posiadają małą wiedzę z zakresu podstawowych zasad higieny i bezpieczeństwa żywności. Stwierdza się, w tych zakładach wiele usterek sanitarno – higienicznych, m. in.:

- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, utrudniający zabezpieczenie żywności przed wystąpieniem zanieczyszczeń krzyżowych,
- brak pełnej dostosowanej do rodzaju prowadzonej działalności w zakładzie dokumentacji dotyczącej opracowanych i wdrożonych procedur i instrukcji dobrej praktyki higienicznej i zasad dobrej praktyki produkcyjnej GHP/GMP,
- brak działań podejmowanych w celu opracowania i wdrożenia systemu HACCP,
- nieprawidłowy, niezadowalający stan higieniczny pomieszczeń bufetu, rażące błędy technologiczne.

W bufetach bardzo często następują zmiany osób prowadzących, w wielu przypadkach są to osoby przypadkowe. W bufetach prowadzonych w placówkach oświatowych oprócz niewłaściwego stanu technicznego, problemem jest asortyment wprowadzanych do sprzedaży środków spożywczych. Są wśród nich m.in. produkty typu fast-food oraz słodycze. Wymieniony rodzaj żywności jest najchętniej spożywany przez dzieci i młodzież. Te poważne błędy dietetyczne są sukcesywnie weryfikowane przez program „Trzymaj formę”. Z zebranych materiałów wynika, że dzieci i młodzież czynnie uczestniczyły w spotkaniach promujących racjonalne żywienie,

12.11.5 Stołówki w domach wczasowych

W 2009 r. liczba stołówek w domach wczasowych w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 19 i wynosiła 358, Nadzorem sanitarnym objęto 65,9% zewidencjonowanych zakładów

(w 2008 r. – 50,1%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 76,7% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami,

Stwierdzane w czasie kontroli nieprawidłowości to m.in.,:

- brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych, za mała ilość urządzeń chłodniczych,
- w pomieszczeniu kuchni obecność nieoczyszczonych warzyw i jaj w wyciśniętych,
- brak prawidłowego zabezpieczenia otwieranych części okien przed dostępem owadów,
- brak pełnego wyposażenia przy umywalce,
- brak wydzielonego i odpowiednio wyposażonego stanowiska dezynfekcji jaj,
- brak prawidłowo pobieranych i przechowywanych próbek żywnościowych,
- brak siatek w otwieranych częściach okien, zabezpieczających przed dostępem owadów,
- urządzenia chłodnicze oraz zamrażalnicze utrzymane brudno,
- pomieszczenia brudno utrzymane,
- powierzchnie robocze, szafki służące do przechowywania środków spożywczych, sprzętu, naczyń kuchennych, naczyń stołowych – utrzymane brudno,
- środki spożywcze po upływie daty minimalnej trwałości.

Stwierdzono poprawę stanu sanitarnego jak i technicznego, m.in. poprzez wyposażanie bloków żywienia w nowe urządzenia i sprzęt.

W 2009 roku uruchomiono oddział w istniejącym dotychczas Domu Wczasów Dziecięcych w Przemkowie. W oddziale tym funkcjonuje blok żywienia, w którym przewiduje się odgrzewanie i wydawanie gotowych posiłków – dań obiadowych dowożonych z w/w zakładu. Istnieje też możliwość przygotowywania posiłków na bazie gotowych półproduktów (bez przeprowadzania obróbki wstępnej żywności). Kuchnia nowopowstałego oddziału jest nowoczesnie wyposażona, posiłki podawane są na naczyniach wielokrotnego użytku. W dotychczas istniejącym budynku DWD poprawiono funkcjonalność pomieszczeń kuchennych. Wygospodarowano pomieszczenie do obróbki wstępnej mięsa wyposażone w zlewozmywak i umywalkę do rąk. W pomieszczeniu kuchni właściwej zorganizowano miejsce do mycia sprzętu kuchennego, wyposażone w zlewozmywak dwukomorowy i powierzchnię ociekową. Odmalowano ściany i sufity we wszystkich pomieszczeniach, wymieniono okna na nowe.

12.11.6 Bloki żywienia w szpitalach

W 2009 r. liczba bloków żywienia w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 3 i wynosiła 121. Nadzorem sanitarnym objęto 95,9% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 90,7%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 76,7% ww. skontrolowanych zakładów – 2 bloki żywienia (w tym 1 w systemie cateringowym) były niezgodne z wymaganiami.

Najczęściej stwierdzane w trakcie kontroli bloków żywienia szpitali nieprawidłowości to:

- niefunkcjonalny układ pomieszczeń, np. brak prawidłowego połączenia kuchni centralnej z pomieszczeniami magazynowymi, socjalno-sanitarnymi lub brak bezpośredniego, funkcjonalnego połączenia kuchni z kuchenkami oddziałowymi,
- transport posiłków z kuchni na oddziały odbywa się ogólnodostępnymi ciągami komunikacyjnymi - windami ogólnymi, korytarzami, a nawet przez podwórze szpitalne,
- brak myjni naczyń transportowych, a istniejące nie spełniają wymogów sanitarno-technicznych.

W kuchenkach oddziałowych najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- mycie naczyń stołowych od pacjenta razem z naczyniami transportowymi, pomocniczymi,
- brak dezynfekcji termicznej naczyń stołowych w części kuchenek.

W grupie tych zakładów funkcjonują szpitalne kuchnie centralne przygotowujące posiłki od surowca do gotowego wyrobu. W wielu szpitalnych blokach żywienia działalność prowadzona jest przez firmy cateringowe. W wielu przypadkach żywieniem pacjentów zajmują się firmy cateringowe, które przygotowują posiłki do wydawania pacjentom na miejscu, a także do innych szpitali jak również do różnych firm i zakładów. Bloki żywienia działające na zasadach cateringu posiadają własne środki transportu służące do przewozu gotowych posiłków.

W przypadku kuchni typu zależnego zlokalizowanych w odrębnych budynkach posiłki przewożone są w termosach lub w termoportach wydzielonym środkiem transportu. Zmywalnie naczyń transportowych zlokalizowane są przy kuchniach produkujących posiłki.

Dostawy surowców do zakładów samodzielnych dokonywane są środkami transportu dostawców: producentów i hurtowników. Żywność jest identyfikowalna. Zakłady posiadają rejestry dostawców i odbiorców.

W Szpitalu w Bukowcu po zmianie właściciela w spółkę zmieniono formę wyżywienia korzystając z dowożenia obiadów w formie cateringu w termosach gastronomicznych z Restauracji „Pod kasztanami” w Mysłakowicach przy ul. Wojska Polskiego 71 .

Od dnia 1 grudnia 2009r. Kuchnię Centralną Szpitala ZOZ w Lubinie oddano w dzierżawę firmie Handlowej „SABAT” Catering Serwis w Pszczynie przy ul. Ziemowita 7/2 (wł. Barbara Łysko).

Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Bolesławcu jest w trakcie realizacji projektu pn. Termomodernizacja Obiektów, Modernizacja Systemu Grzewczego z Wykorzystaniem Energii Odnawialnej, w ramach którego przeprowadzana jest całkowita modernizacja bloku żywienia. Prace remontowe i budowlane prowadzone są sukcesywnie w miarę posiadanych środków finansowych. Planowane jest zakończenie realizacji ww. projektu w roku 2012.

W Szpitalu Wojewódzkim w Jeleniej Górze przy wydawaniu posiłków prowadzony jest system tacowy. Zakład wykonał zalecenia dotyczące odnowienia ścian, podłóg w pomieszczeniach kuchennych i magazynie spożywczym. W 2009 roku objęto decyzją zniszczone zawilgocone posadzki oraz nieskuteczną wentylację w pomieszczeniu zmywalni naczyń stołowych.

W Szpitalu w Świebodzicach zlikwidowano kuchnię główną. Posiłki dla szpitala przygotowywane są w barze „Smakosz” w Świebodzicach i dostarczane w systemie cateringowym. Do transportu posiłków dla chorych zapewniono wózki ze szczelnym zamknięciem przestrzeni ładunkowej.

W 2009 roku nastąpiła zmiana lokalizacji Oddziału Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży - oddział został przeniesiony z Niemczy do Pieszyc. W związku z powyższym prowadzone postępowanie administracyjne w odniesieniu do szpitala w Niemczy zostało zakończone poprzez wydanie decyzji wygaszającej. W wyniku odbioru sanitarnego Szpitala w Pieszycach wydano decyzję warunkowo zatwierdzającą zakład ze względu na brak opracowanego i wdrożonego systemu HACCP.

W 2009 roku przeprowadzono modernizację bloku żywienia Szpitala w Sycowie. W trakcie modernizacji wyłączono część pomieszczeń z użytkowania (wcześniej blok żywienia wykorzystywał wszystkie pomieszczenia piwniczne). Wydzielono nowe, mniejsze pomieszczenia magazynowe, zmniejszono kuchnię, wykonano nowe systemy wentylacyjne, wymieniono wyposażenie na nowe. Zorganizowano zmywalnię naczyń transportowych, zapewniono funkcjonalność pomieszczeń.

W bloku żywienia przy Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Stroniu Śląskim przy ul. Morawka 1 planowany jest remont (opracowano projekt)

w czasie którego mają być wykonane obowiązki nałożone decyzją PPIS, w tym:

- doprowadzenie do prawidłowego stanu sanitarno-technicznego podłóg, ścian i sufitów w pomieszczeniach magazynowych, przygotowalni wstępnej, zmywalni naczyń kuchennych,

- wydzielenie i prawidłowe zorganizowanie zmywalni termosów

12.11.7 Kuchnie niemowlęce

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zmniejszyła się o 6 i wynosiła 18. Nadzorem sanitarnym objęto 94,4% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 95,87%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 52,9% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W szpitalach dąży się do karmienia naturalnego noworodków. Sprzyja temu zastosowany na oddziałach położniczych system „rooming in” – „matka z dzieckiem”. Tylko w uzasadnionych medycznie lub losowo przypadkach noworodki dokarmiane są sztucznie. Dożywianie sztuczne oparte jest na gotowych mieszankach – płynne hipoalergiczne mleko początkowe dla niemowląt NAN HA i mleka początkowe NESTLE NAN 1., BEBIKO. Produkty te bezpośrednio przed podaniem podgrzewane są w gorącej kąpieli wodnej. Dokarmianie przeprowadzane jest przy użyciu kieliszków i smoczków. Kieliszki i smoczki po użyciu są myte i płukane, a następnie sterylizowane: kieliszki za pomocą gorącego powietrza, a smoczki w centralnej sterylizatorni szpitala. Na oddziałach stosowane są również szklane butelki, służące do dzielenia 90 mililitrowych porcji mleka (dzieci jednorazowo spożywają ok. 30 ml mleka). Butelki myte i sterylizowane są tak samo jak kieliszki.

Noworodki żywione są również gotowymi mieszankami, które pakowane są przez producenta w jednorazowe butelki ze smoczkami. Po zużyciu puste opakowania smoczki są palone.

W żywieniu niemowląt na oddziałach szpitalnych stosowane są również produkowane w kuchniach mlecznych mieszanki mleczne, warzywne i warzywno-mięsne lub gotowe produkty spożywcze przeznaczone dla niemowląt i małych dzieci, które zaliczane są do środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego. Dostarczaniem na oddziały tych produktów zajmują się apteki szpitalne.

Na oddziałach dziecięcych (dzieci do 1-go roku życia) stosuje się gotowe produkty, np. Bebiko 1 Nutricia RTF-modyfikowane mleko początkowe, Babilon Pepti, hipoalergiczny preparat mlekozastępczy, dietetyczno-leczniczy specjalnego przeznaczenia dietetycznego oraz gotowe kleiki i obiady w słoikach. Są to jednorazowe porcje po 100 ml. Używane smoczki i łyżeczki do karmienia dzieci po umyciu w bieżącej, ciepłej wodzie są gotowane przez 30 min. Pomieszczenia i urządzenia kuchenne spełniają niezbędne wymagania sanitarne.

W kuchni niemowlęcej w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym we Wrocławiu, ul. Kamieńskiego 73 w 2009 roku przeprowadzono remont i modernizację pomieszczeń oraz doposażono kuchnię w autoklaw do sterylizacji butelek i urządzenie do szybkiego schładzania mieszanek.

W Placówce Wielofunkcyjnej „Dziecięcy Dom” we Wrocławiu ul. Parkowa 2, gdzie kuchnię niemowlęcą stanowi wydzielona część kuchni centralnej - przeprowadzono remont i modernizację. Warunki do przygotowywania mieszanek są obecnie prawidłowe. Przygotowywane są tu różnego rodzaju mieszanki mleczne, warzywne i warzywno-mięsne dla niemowląt i małych dzieci przebywających w placówce.

Kuchnia niemowlęca funkcjonująca w Domu Małego Dziecka w Jaworze jest funkcjonalna, odpowiednio wyposażony w sprzęt, który umożliwia przeprowadzanie pasteryzacji mieszanek i sterylizacji butelek oraz smoczków. Stan sanitarno-techniczny nie budzi zastrzeżeń.

W 2009 roku w Szpitalu w Bielawie na oddziale dziecięcym rozpoczęła funkcjonowanie kuchnia mleczna - wydano decyzję zatwierdzającą zakład. System HACCP w zakładzie wdrożono poprzez spełnienie wymagań wstępnych.

W 2009 roku w związku z przeprowadzonym remontem bloku żywienia w Szpitalu w Sycowie, zlikwidowano kuchnię mleczną, która była funkcjonalnie połączona z kuchnią centralną w zakresie przekazywania umytych warzyw do kucharki mlecznej do przygotowywania posiłków dla niemowląt. Kuchenka mleczna została przeniesiona na

oddział dziecięcy, gdzie posiłki dla niemowląt przygotowywane są z gotowych mieszanek i półproduktów.

12.11.8 Bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zmniejszyła się o 1 i wynosiła 47. Nadzorem sanitarnym objęto 95,7% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 85,3%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 93,3% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Stan sanitarno-higieniczny tej grupy obiektów z roku na rok ulega zdecydowanej poprawie.

Przykładem jest Szpital Uzdrawiskowy „ZAMECZEK” w Kudowie Zdrój, należący do Zespołu Uzdrawisk Kłodzkich S.A. w Polanicy Zdrój, gdzie zakończono modernizację i oddano do użytku pomieszczenia bloku żywienia, dostosowując go do wymogów prawa żywnościowego. Posiłki dostarczane są z sąsiadującego Szpitala Uzdrawiskowego „POLONIA” w Kudowie Zdrój (catering)

Po kapitalnym remoncie i modernizacji jest blok żywienia w Domu Zdrojowym w Świeradowie Zdroju. Poprawiono funkcjonalność zakładu. Pomieszczenia kuchni są przestronne, wyposażone we wszystkie niezbędne urządzenia i sprzęt, zapewniający prawidłowe warunki do produkcji posiłków. Zakład zaopatruje w posiłki cztery inne obiekty należące do uzdrowiska. Zapewnione zostały właściwe warunki do wydawania posiłków, mycia i przechowywania naczyń.

W Centrum Pulmonologii i Alergologii „Świetlana Góra” w Karpaczu wyremontowane zostało pomieszczenie służące do przyjęcia posiłków dowożonych w termosach i przekładanie ich do opakowań termoizolacyjnych, które utrzymują temperaturę. Wdrożone są zasady systemu HACCP. Prowadzone jest postępowanie administracyjne dotyczące doprowadzenia podłóg i stolarki drzwiowej do właściwego stanu sanitarno- higienicznego oraz wykonanie podestu do odstawiania termosów.

Zakończono kapitalny remont pomieszczeń produkcyjnych w Pawilonie „Edward” w Cieplicach. Do wykonania pozostały szatnie dla personelu oraz zapewnienie właściwych warunków do przechowywania sprzętu kuchennego.

Stwierdzane nieprawidłowości, to m.in.:

- stan techniczny pomieszczeń, np. posadzek nieprawidłowy,
- produkty łatwopsujące przechowywane w urządzeniach chłodniczych w niewłaściwej temperaturze,
- nieprawidłowe pobieranie i przechowywanie próbek żywnościowych,
- brak prawidłowego wyposażenia umywalk do mycia rąk – brak ręczników jednorazowego użytku,
- nieprawidłowo pobierane i przechowywane próbki pokarmowe

12.11.9 Bloki żywienia w domach opieki społecznej

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 1 i wynosiła 99. Nadzorem sanitarnym objęto 91,9% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 86,7,3%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 91,2% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w blokach żywienia domów opieki społecznej to:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych oraz urządzeń,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi,

- brak prawidłowych warunków do mycia lub dezynfekcji naczyń i sprzętów przy stanowiskach mycia naczyń stołowych i kuchennych,

W 2009 roku w Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Karmelkowa 25/27 zakończony został remont i modernizacja. Obecnie kuchnia tego domu przygotowuje posiłki dla pensjonariuszy mieszkających w DPS przy ul. Karmelkowej oraz dla innych Domów Pomocy Społecznej znajdujących się na terenie miasta Wrocławia, tj.:

- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Żeromskiego 40,
- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Skwierzyńskiej 23,
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kaletniczej 8,
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Rędzińskiej 66-68,
- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kościuszki 68,
- Domu Dziennego Pobytu we Wrocławiu przy ul. Rydygiera 22-28.

W Domu Pomocy Społecznej „Samarytanin” we Wrocławiu ul. Świątnicka 25 blok żywienia prowadzony jest przez firmę cateringową P.H.U. WIG Wojciech Malinowski we Wrocławiu ul. Rogowska 70/3. Firma ta prowadzi żywienie pensjonariuszy na miejscu oraz w ramach cateringu dostarcza posiłki do innych zakładów żywienia zbiorowego. Firma posiada środki transportu spełniające wymagania sanitarne. Żywność i surowce do zakładów dostarczane są środkami transportu dostawców oraz w sporadycznych przypadkach własnymi. Ww. środki transportu spełniają wymagania określone w przepisach sanitarnych. Jadłospisy posiłków układane są z uwzględnieniem zasad racjonalnego żywienia.

Blok żywienia Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego dla Dorosłych w Mrozowie prowadzonym przez Zgromadzenie Sióstr Albertynek w 2009 roku został zgłoszony do odbioru po generalnym remoncie. Sprzęt w pełni wykonany ze stali nierdzewnej, zachowano ciąg komunikacyjny bez krzyżowania się wewnętrznych dróg.

Nowym i funkcjonalnym obiektem jest Dom Opieki w Malczycach podlega „Caritas” Archidiecezji Wrocławskiej. Przebywa w nim trzydziestu trzech pensjonariuszy.

12.11.10 Stołówki w żłobkach i domach małego dziecka

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 2 i wynosiła 37. Nadzorem sanitarnym objęto 100,00% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 94,2%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 97,3% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W 2009 r. otwarte zostały 2 nowe żłobki, tj. Żłobek Fundacji „Promyk Słońca” we Wrocławiu przy ul. Manganowej 10, należący do Oddziału Fundacji „Promyk Słońca” Centrum Diagnostyczno- Rehabilitacyjnego NZOZ we Wrocławiu przy ul. Swobodnej 8a i Żłobek Nr 14 we Wrocławiu przy ul. Milickiej 4 c, należący do Wrocławskiego Centrum Zdrowia SP ZOZ we Wrocławiu ul. Podróżnicza 26-28 - z funkcjonalnie i nowoczesnie urządzonymi blokami żywienia dostosowanym do samodzielnej i zależnej produkcji.

Do części żłobków posiłki dostarczane z innych zakładów, np. do Żłobka Nr 9 we Wrocławiu przy ul. Wrońskiego 13 - ze Żłobka Nr 6 we Wrocławiu przy ul. Krowiej 1 środkiem transportu spełniającym wymagania sanitarne. Do stołówki w Integracyjnym Żłobku „Promyk Słońca” gotowe posiłki obiadowe oraz półprodukty do przygotowywania pozostałych potraw dostarcza firma „Pan Krzyś” Krzysztof Koguciuk Pogotowie Gastronomiczne we Wrocławiu przy ul. Nyskiej 66.

Stan sanitarno – techniczny bloków żywienia w żłobkach jest zadowalający.

Jadłospisy dla dzieci układane są w oparciu o zasady racjonalnego żywienia oraz praktykuje się udokumentowaną kontrolę jakości żywności, co stwierdzane było w trakcie kontroli sanitarnych.

12.11.11 Stołówki szkolne

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 1 i wynosiła 504. Nadzorem sanitarnym objęto 78,4% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 74,3%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 82,5% ww. skontrolowanych zakładów – 4 stołówki były niezgodne z wymaganiami.

W stołówkach szkolnych przygotowywane były obiady (produkcja od surowca do gotowej potrawy), lub wydawane gotowe posiłki, dostarczane z innych zakładów, spełniających wymagania w zakresie produkcji posiłków, dystrybucji i transportu do innych zakładów, tj. z zakładów usług cateringowych.

Dzieci spożywają posiłki obiadowe jedno lub dwu daniowe oraz drugie śniadanie. Zakłady świadczące usługi cateringowe posiadają warunki do mycia naczyń transportowych oraz środki transportu do przewozu posiłków.

W niektórych przypadkach prowadzenie działalności w stołówkach szkolnych przekazywane była innym podmiotom gospodarczym, które w wielu przypadkach rozszerzyły działalność o produkcję posiłków dla innych grup konsumentów.

Szkolne bloki żywienia stanowiące kuchnie centralne firm cateringowych, to m.in.:

- stołówka w Szkole Podstawowej Nr 10 we Wrocławiu przy ul. Sarbinowskiej,
- stołówka w Zespole Szkolno- Przedszkolnym nr 1 we Wrocławiu przy ul. Zemskiej 16,
- stołówka w Szkole Podstawowej Nr 44 we Wrocławiu przy ul. Wilanowskiej 31,
- stołówka w VII LO we Wrocławiu przy ul. ul. Kruczej 45,
- stołówka w Gimnazjum Nr 21 we Wrocławiu przy ul. Św. Jerzego 21,
- stołówka w Gimnazjum Nr 20 we Wrocławiu przy ul. Fryderyka Pautscha 21.

W szkołach tych znajdują się stołówki zależne, w których wydawane są dzieciom do konsumpcji gotowe posiłki, a zakłady te traktowane są jako zakłady produkcji cateringowej.

Posiłki dla dzieci przygotowywane są w oparciu o jadłospisy dekadowe, układane najczęściej przez intendentki i kucharki. Jadłospisy oceniane były w trakcie kontroli sanitarnych. Stwierdzano, że układane były w oparciu o zasady racjonalnego żywienia.

W stołówkach szkolnych najczęściej występujące usterki to:

- zły stan techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia, w tym ścian, sufitów, posadzek, stolarki okiennej, sprzętów meblowych,
- zniszczony, wyeksploatowany sprzęt i urządzenia,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi,
- niesprawna wentylacja,
- brak powierzchni odstawczych przy stanowiskach mycia naczyń i sprzętu kuchennego,
- brak prawidłowo wyposażonej przygotowalni wstępnej.

W związku z tym w wielu przypadkach prowadzone jest postępowanie administracyjne mające na celu poprawę istniejącego stanu. Wydane zostały decyzje administracyjne. W niektórych przypadkach, na wniosek dyrektorów szkół zmieniono termin wykonania obowiązków.

Brak dostatecznych środków finansowych na remonty i modernizacje stołówek szkolnych powoduje, że przeprowadza się tylko częściowe remonty, a często przystosowuje pomieszczenia do ograniczonego zakresu działania, tj. jedynie do wydawania gotowych posiłków.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono remonty i modernizacje, m.in. w:

- stołówce w Publicznej Szkole Podstawowej w Mietkowie przy ul. Kolejowej 28,
- stołówce w Szkole Podstawowej Nr 99 we Wrocławiu, przy ul. Głębczyckiej 3,
- stołówce w Szkole Podstawowej nr 96 we Wrocławiu przy ul. Krakowskiej 2,
- stołówce w Szkole Podstawowej Nr 17 we Wrocławiu przy Wieczystej 105.

Powstały również nowe zakłady, m.in. stołówka w Zespole Szkolno - Przedszkolnym Nr 12 we Wrocławiu przy ul. Suwalskiej 5. Reaktywowano działalność stołówki szkolnej w Szkole Podstawowej w Kiełczowie przy ul. Szkolnej 3 oraz stołówki w Zespole Szkół w Łozinie przy ul. Milickiej 10.

W stołówkach szkolnych prowadzona jest dokumentacja dotycząca identyfikacji producentów i dostawców środków spożywczych oraz odbiorców gotowych wyrobów.

Wzorem lat ubiegłych w części szkół zorganizowane były wydawalnie posiłków, utworzone w ramach rządowego programu dożywiania dzieci, do których dostarczane są gotowe posiłki jednodaniowe z firm cateringowych lub innych zakładów żywienia zbiorowego. Koszty posiłków dla dzieci z rodzin ubogich w całości pokrywane były przez Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. W części szkół wydawane były dzieciom jedynie kanapki i napój. Z takiej formy żywienia korzystają również dzieci uczęszczające do szkół, które nie mają stołówek. Gotowe posiłki wyporcjowane w naczyniach jednorazowego użytku dostarczane były dzieciom z zakładów posiadających warunki do produkcji posiłków i ich dystrybucji do innych zakładów.

W niektórych szkołach prowadzone były uzupełniające formy żywienia, np.: bułka słodka lub bułka zwykła, posiłki jednodaniowe, tzn. zupa lub zamiennie raz zupa, raz drugie danie, szklanka mleka lub herbaty. Posiłki jednodaniowe dowożone były do szkół w termosach. Wydawanie i spożywanie posiłków odbywało się w wydzielonych do tego celu pomieszczeniach na naczyniach jednorazowego lub wielokrotnego użytku. Szkoły, w których posiłki wydawane są w naczyniach wielokrotnego użytku mają zapewnione warunki do mycia i dezynfekcji termicznej naczyń. Posiłki jednodaniowe dla szkół produkowane były w zakładach będących pod nadzorem tutejszej stacji. W nadzorze bieżącym kontrolowane były surowce, sposób przyrządzania oraz przechowywanie próbek pokarmowych. Posiłki dostarczane były środkami transportu przystosowanymi do ich przewozu.

W roku 2009 kontynuowano akcję „Szklanka mleka”. Akcja ta swoim zasięgiem obejmuje szkoły podstawowe, również te, w których nie ma stołówek. W wyniku podjętych działań, szkoły uczestniczące w akcji zostały wyposażone w urządzenia chłodnicze do przechowywania mleka. Szczególnym nadzorem objęto firmy rozprowadzające mleko na terenie miasta i powiatu Wrocławskiego. Skontrolowano warunki przechowywania mleka w hurtowni, środki transportu, służące do przewożenia mleka oraz czas transportu. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

Ponadto rozpoczęto wdrażanie programu „owoce w szkole”. Nawiązana została współpraca

z Agencją Rynku Rolnego, z której uzyskano informacje o zakładach, które zgłosiły się i zostały zatwierdzone jako dostawcy owoców i warzyw do szkół. Ponadto nadzorem objęto firmę dostarczającą przygotowane owoce i warzywa do szkół.

Stan techniczny i sanitarny kiosków szkolnych nie ulega zmianie od wielu lat. Są to najczęściej obiekty zlokalizowane w małych, ciasnych pomieszczeniach, nie skanalizowanych, bez doprowadzenia bieżącej ciepłej i zimnej wody. Personel ma możliwość korzystania z umywalk do mycia rąk w węzłach sanitarnych dla personelu pedagogicznego szkół.

Asortyment wprowadzanych do obrotu środków spożywczych jest bardzo ograniczony. Prowadzona jest sprzedaż przede wszystkim wyrobów cukierniczych trwałych w opakowaniach jednostkowych, pieczywa pszennego półcukierniczego, chipsów, soków owocowych i napoi bezalkoholowych, sporadycznie gotowych kanapek oraz podstawowych artykułów szkolnych. Właściciele kiosków niechętnie wprowadzają do obrotu mleko i przetwory mleczne oraz kanapki, tłumacząc to brakiem popytu. Owoców nie oferuje się do sprzedaży z powodu braku warunków do ich mycia lub braku dostawców czystych owoców.

Dzieci nie znają zasad racjonalnego żywienia i nie wiedzą, jakie środki spożywcze wybierać. Nieprawidłowe żywienie, niezgodne z zasadami racjonalnego żywienia

i nieprawidłowy asortyment oferowanych do sprzedaży w kioskach i bufetach szkolnych środków spożywczych może mieć ujemny wpływ na zdrowie dzieci szczególnie małych.

W związku z tym prowadzone są szkolenia oraz rozmowy z pracownikami szkół mające na celu propagowanie zasad racjonalnego żywienia wśród dzieci i rodziców. W 2009r. kontynuowano program pt. „Trzymaj Formę!”, dotyczący promocji zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, skierowanego do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów.

W roku sprawozdawczym we współpracy z Oddziałem Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia PSSE zorganizowano szkolenia dla dyrektorów szkół podstawowych i gimnazjalnych oraz intendentów, którzy w szkołach prowadzących stołówki odpowiadają za organizację żywienia dzieci i młodzieży. W ramach szkoleń przedstawiono zagadnienia dotyczące zasad racjonalnego żywienia oraz wdrażania procedur i instrukcji GHP/GMP i zasad systemu HACCP.

12.11.12 Stołówki w bursach i internatach

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 1 i wynosiła 38. Nadzorem sanitarnym objęto 84,2% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 89,2%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 87,5 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Stołówki w internatach zlokalizowane są najczęściej w starych, nie remontowanych budynkach.

W trakcie przeprowadzanych kontroli sanitarnych stwierdzano m.in.:

- zły stan sanitarno – techniczny pomieszczeń, w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych, urządzeń, itp.,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, utrudniający zapewnienie bezpieczeństwa produkowanej żywności.

W celu poprawy istniejącego stanu prowadzone jest postępowanie administracyjne.

W bloku żywienia w internacie w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach przy ul. Głównej 2, który jest jednym z budynków zabytkowego kompleksu, przeprowadzono remont i modernizację. Poprawiło to znacznie warunki przygotowywania posiłków dla młodzieży.

Niektóre bloki żywienia internatów stanowią jednocześnie kuchnie centralne firm cateringowych. Są to m.in.:

- blok żywienia w internacie Bursy Stowarzyszenia Wspierania Burs i Internatów „ADEPT” ul. Jemiołowa 46/48 we Wrocławiu, w której działalność prowadzi firma Bar – Kawiarnia Barbara Puchalska we Wrocławiu, ul. Jantarowa 10/10,
- blok żywienia w Internacie Zespołu Szkół Nr 14 we Wrocławiu, ul. Brucknera 10.

gdzie działalność prowadzi firma KANZEON Grzegorz Ciężkał we Wrocławiu, ul. Brucknera 10. Produkowany jest w nich pełny asortyment wyrobów garmazeryjnych, które w formie zestawów posiłków podawane są do konsumpcji młodzieży mieszkającej w internacie oraz w ramach działalności cateringowej, w opakowaniach jednostkowych i zbiorczych w naczyniach transportowych izotermicznych dostarczane są do innych zakładów (stołówek szkolnych, zakładów pracy, bufetów pracowniczych). Firmy te posiadają prawidłowe środki transportu, spełniające wymagania sanitarne.

W niektórych zakładach zorganizowane są stołówki zależne, w których wydawane są młodzieży zamieszkującej w internatach gotowe posiłki. Są to m.in.:

- stołówka zależna w Internacie Zespołu Szkół Nr 14 we Wrocławiu, ul. Brucknera 10, do której dostarczane są gotowe posiłki z kuchni centralnej zlokalizowanej w tym samym budynku, prowadzonej przez firmę KANZEON Grzegorz Ciężkał we Wrocławiu przy ul. Brucknera 10,
- stołówka zależna w Bursie Szkolnej „GOGA” we Wrocławiu przy ul. Kamiennej 86, do której gotowe posiłki dostarczane są ze stołówki w Gimnazjum Nr 23 we Wrocławiu

przy ul. Św. Jerzego 4, prowadzonej przez firmę „Halina” s.c. Halina Siewierska, Joanna Siewierską we Wrocławiu przy ul. Św. Jerzego 4.

Z samych obiadów w stołówkach korzystają również uczniowie szkół nie mieszkający w internatach oraz personel szkoły.

Posiłki produkowane są na podstawie jadłospisów dekadowych układanych przez intendentki w oparciu o zasady racjonalnego żywienia. W trakcie kontroli sanitarnych kontrolowane były jadłospisy dekadowe i nie stwierdzano nieprawidłowości.

12.11.13 Stołówki na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 2 i wynosiła 113. Nadzorem sanitarnym objęto 87,6% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 98,2%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 44,3% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W czasie ferii zimowych i wakacji letnich organizowane były różne formy wypoczynku dzieci, w trakcie których dzieci korzystały z wyżywienia.

W wielu obozach i koloniach zapewnione było całodzienne wyżywienie. W pozostałych zakładach prowadzone było dożywianie dzieci przebywających na półkoloniach zorganizowanych w miejscu zamieszkania. Żywnienie dzieci prowadzone było na bazie zakładów żywienia zbiorowego działających przez cały rok. Najczęściej były to stołówki w szkołach, zakładach specjalnych, internatach. Zakłady te są przygotowane do żywienia dzieci. Do części placówek organizujących półkolonie, gotowe posiłki, wyporcjonowane w naczyniach jednorazowego użytku dostarczane były z zakładów gastronomicznych lub firm cateringowych. Organizowane były również półkolonie, na których nie przewidziano dożywiania dzieci. Dzieci przynosiły własne II śniadania lub otrzymywały „suchy prowiant”, który najczęściej składał się z kanapki lub pieczywa półcukierniczego oraz soków owocowych. Stwierdzane w czasie kontroli nieprawidłowości, to m.in.:

- brak aktualnej książeczki zdrowia,
- brak zachowania segregacji w urządzeniach chłodniczych,
- nieprawidłowy stan techniczno-sanitarny w pomieszczeniach bloku żywienia,
- brak zapisów z przeprowadzanych czynności w zakresie: przyjęcia środków spożywczych, monitoringu temperatur i wilgotności w urządzeniach chłodniczych i pomieszczeniach magazynowych, mycia i dezynfekcji w pomieszczeniach zakładu,
- brak opracowanego i wdrożonego systemu HACCP,
- obecność artykułów spożywczych po terminie przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości,
- nieprawidłowe przechowywane próbek żywnościowych,
- brak bieżącej czystości i porządku w zakładzie,
- brak segregacji odzieży roboczej i osobistej w szafkach odzieżowych.

W Centrum Szkolenia Wolontariatu CARITAS Archidiecezji Wrocławskiej w Sulistrowiczkach, ul. Świdnicka 18, w trakcie trwania kolonii letnich dla dzieci, w lipcu 2009 r. wystąpił brak wody zdatnej do picia, w związku z zanieczyszczeniem wody w wodociągu sieciowym w Sulistrowiczkach. Sytuacja ta miała miejsce w terminie 06.07.2009 r. do 20.07.2009 r.,

W tym okresie w zakładzie zostały podjęte następujące działania:

- woda zdatna do spożycia dostarczana była beczkowitzem na każde żądanie telefoniczne,
- zaprzestano produkcji posiłków na miejscu, w bloku żywienia - posiłki dostarczane były w naczyniach transportowych z baru „Złota Kurka” we Wrocławiu, ul. Piłsudskiego 20,
- posiłki podawane były do konsumpcji wyłącznie w naczyniach jednorazowego użytku,
- do celów spożywczych, w tym do przygotowywania, napojów kupowana była woda źródłana.

12.11.14 Stołówki w przedszkolach

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. wzrosła o 49 i wynosiła 514. Nadzorem sanitarnym objęto 90,3% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 83,0%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 78,7 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W większości zakładów posiłki produkowane były na miejscu. Natomiast w części przedszkolach zorganizowane były stołówki zależne, do których posiłki dostarczały firmy cateringowe.

Do tzw. „punktów przedszkolnych” gotowe posiłki, wyporcjowane dla każdego dziecka, dostarczane były w opakowaniach jednostkowych przez firmy cateringowe lub zakłady gastronomiczne. W związku z brakiem wydzielonych i wyposażonych zmywalni naczyń stołowych, posiłki dla dzieci wydawano na naczyniach jednorazowego użytku.

Posiłki przygotowywane są na podstawie jadłospisów dekadowych układanych przez personel bloków żywienia, tj. intendenci i kucharki oraz przez pracowników firm cateringowych dostarczających posiłki. W trakcie przeprowadzanych kontroli sanitarnych jadłospisy były kontrolowane i stwierdzano, że układane są w oparciu o zasady racjonalnego żywienia.

W czasie kontroli najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami, były:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych, urządzeń, naczyń itp.,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi,
- brak prawidłowych warunków do mycia i dezynfekcji naczyń i sprzętu w tym zmywalni naczyń stołowych oraz brak zabezpieczenia naczyń przed zanieczyszczeniem,
- brak warunków (lub nieprawidłowe) do mycia żywności, w tym brak wydzielonych przygotowalni wstępnych.

Wiele stołówek znajdujących się w złym stanie sanitarno-technicznym wymaga przeprowadzenia remontów.

W zakładach, w których stwierdzano usterki sanitarno-techniczne prowadzone jest postępowanie administracyjne. W części decyzji administracyjnych wydanych w latach ubiegłych terminy wykonania obowiązków były na wniosek dyrektorów prolongowane.

W 2009 roku wydzielono przygotowalnię wstępną w Przedszkolu w Dobroszycach.

Stan techniczny bloków żywienia w przedszkolach systematycznie poprawia się w wyniku przeprowadzonych przez Urząd Miasta Wrocławia oraz Urzędy Gmin remontów i modernizacji. W 2009 r. przeprowadzono modernizacje i remonty w kilku blokach żywienia, m.in. w:

- Przedszkolu nr 136 we Wrocławiu przy ul. Glinianej 85, gdzie przeprowadzono remont kapitalny całego budynku z przebudową bloku żywienia,
- Przedszkolu nr 102 we Wrocławiu przy ul. Litomskiej 10, gdzie przeprowadzono remont i modernizację pomieszczeń bloku żywienia,
- w bloku żywienia w Przedszkolu Samorządowym w Kobierzycach przy ul. Robotniczej 19, gdzie poprawiono układ funkcjonalny pomieszczeń i zmodernizowano ciągi technologiczne.

Wybudowane zostały również nowe przedszkola ze stołówkami zależnymi, np:

- Przedszkole „Promyk Słońca” w budynku B we Wrocławiu, przy ul. Swobodnej 8a,
- Przedszkole Nr 58 we Wrocławiu, przy ul. Szkockiej 48,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 12 we Wrocławiu przy ul. Suwalskiej 5.

W 2009 r., we współpracy z Oddziałem Oświaty Zdrowotnej zorganizowano szkolenie dla dyrektorów przedszkoli. W ramach szkolenia omówiono zagadnienia dotyczące wdrażania

zasad GHP/GMP oraz systemu HACCP w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego oraz żywienia dzieci w przedszkolach. W szkoleniu uczestniczyło 90 osób - dyrektorzy i intendenci z 76 przedszkoli z miasta Wrocławia i powiatu wrocławskiego.

12.11.15 Stołówki w domach dziecka i młodzieży

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zmniejszyła się o 1 i wynosiła 38. Nadzorem sanitarnym objęto 84,2% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 97,4%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 97,3 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Stan higieniczny tych zakładów jest zadowalający. Najczęściej stwierdzaną nieprawidłowością jest niefunkcyjny układ pomieszczeń, utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi.

Jadłospisy dla dzieci układane są w oparciu o zasady racjonalnego żywienia oraz praktykuje się udokumentowaną kontrolę jakości żywności, co stwierdzane było w trakcie kontroli sanitarnych.

W domach dziecka, gdzie przebywają dzieci starsze, w ramach usamodzielnienia i przystosowania do życia w rodzinie, coraz częściej dzieci uczestniczą w przygotowywaniu sobie posiłków, np. śniadań i kolacji.

12.11.16 Stołówki studenckie

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. nie zmieniła się i wynosiła 13. Nadzorem sanitarnym objęto 61,5% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 92,3%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 87,5 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W zakładach tych prowadzona jest samodzielna i zależna produkcja wyrobów garmazeryjnych, kanapek, napojów i wydawanie ich do konsumpcji w zestawach posiłków.

W czasie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, m.in.:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych, urządzeń, itp.,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi.

Prowadzone jest postępowanie administracyjne.

Stołówka studencka Politechniki Wrocławskiej przy ul. Smoluchowskiego 29 we Wrocławiu zawiesiła działalność ze względu na prowadzoną modernizację całego bloku żywienia wraz z pomieszczeniami dla konsumentów.

12.11.17 Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zmniejszyła się o 1 i wynosiła 63. Nadzorem sanitarnym objęto 87,3% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 81,2%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 90,9 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W większości zakładów prowadzona jest produkcja posiłków na miejscu.

Do zakładu w Centrum Kształcenia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych we Wrocławiu przy ul. Wejherowskiej 28 gotowe posiłki dostarcza firma cateringowa P.H.U. WIG Wojciech Malinowski we Wrocławiu przy ul. Rogowskiej 75, która produkuje je w kuchni centralnej firmy mieszczącej się w Domu Pomocy Społecznej „Samarytanin” we Wrocławiu przy ul. Świątnickiej 25.

Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości należały:

- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, utrudniający zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniami krzyżowymi,
- zły stan sanitarno-techniczny stolarki drzwiowej, okiennej, okafelkowania ściennego, sufitów w całym bloku żywienia,
- zły stan techniczny pomieszczeń zakładu,
- używanie do produkcji wyeksploatowanego sprzętu pomocniczego i urządzeń.

Dostawy żywności do zakładów odbywały się środkami transportu producentów i hurtowników. Jadłospisy posiłków układane były z uwzględnieniem zasad racjonalnego żywienia.

W roku 2009 przeprowadzono modernizację, m.in. w następujących blokach żywienia:

- w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym we Wrocławiu przy Nr 5 ul. Kieleckiej 51,
- w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 11 we Wrocławiu przy ul. Kamiennej 99/10,
- w Młodzieżowym Ośrodku we Wrocławiu przy ul. Borowskiej 101.

W czasie remontów poprawiono funkcjonalność pomieszczeń, wymieniono na nowe urządzenia i sprzęt.

Jadłospisy dla dzieci układane są w oparciu o zasady racjonalnego żywienia.

12.11.18 Zakłady usług cateringowych

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 4 i wynosiła 30. Nadzorem sanitarnym objęto 96,7% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 92,3%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 79,3 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami. Wdrożone systemy HACCP stwierdzono we wszystkich 55 skontrolowanych zakładach

W zakładach usług cateringowych produkowane były posiłki i inne wyroby garmażeryjne na potrzeby różnych zakładów żywienia zbiorowego, tj. bloków żywienia w szpitalach oraz stołówek w przedszkolach, szkołach i innych zakładów dziecięco-młodzieżowych, a także stołówek i bufetów w zakładach pracy.

Posiłki przewożono środkami transportu (zatwierdzonymi decyzją PIS) w termosach, termoportach, w tym wyporcjowane w naczyniach jednorazowego użytku.

Stan sanitarno-techniczny tej grupy obiektów jest zadowalający. W zakładach są zapewnione warunki do mycia naczyń transportowych.

12.11.19 Inne zakłady żywienia

W 2009 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 4 i wynosiła 139. Nadzorem sanitarnym objęto 52,5% zewidencjonowanych zakładów (w 2008 r. – 60,7%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 60,3 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W grupie tej ujęte są, m.in: bloki żywienia w zakładach karnych, jadłodajnie dla bezdomnych i ubogich, stołówki w ośrodkach szkoleniowych, gotownie napojów, wydawalnie posiłków profilaktycznych. Do grupy tych obiektów należą również kuchnie charytatywne i jadłodajnie dla ubogich, które prowadzą dożywianie dla ludzi biednych i ubogich.

Stan sanitarno-techniczny tych zakładów ulega systematycznej poprawie.

W Zakładzie Karnym w Kłodzku przy ul. Bohaterów Getta 16 w 2009 r. zakończono modernizację i remont kapitalny budynku kuchni. Ściany, posadzki we wszystkich pomieszczeniach bloku żywienia wyłożono glazurą w jasnym kolorze, zorganizowano węzeł sanitarno-socjalny dla personelu kuchennego oraz osobny dla osób odpowiedzialnych za magazyny żywnościowe, urządzenia oraz sprzęt kuchenny wymieniono na nowy, wykonany

ze stali nierdzewnej (dot. stołów produkcyjnych, stanowisk mycia rąk i żywności, kotłów warzelniczych, ociekaczy do sprzętu, termosów służących do transportu posiłków na poszczególne oddziały). Zainstalowano elektryczną zmywarkę do sprzętu kuchennego oraz szafy chłodnicze do składowania artykułów spożywczych z zachowaniem ich segregacji asortymentowej, z elektronicznym wyświetlaczem poziomu temperatury. Zainstalowano skuteczny system wentylacyjny sterowany komputerowo. Stolarkę okienną wymieniono na nową w całym bloku żywienia. Zmieniono tradycyjne ogrzewanie na gazowe.

W zakładzie tym z trzech podstawowych posiłków dziennie (tj. śniadanie, obiad i kolacja), korzysta 650 osadzonych płci męskiej. Dzienna stawka żywieniowa wynosi 4,50zł. Posiłki przygotowywane są przez osadzonych (ok. 14 osób). Podczas bieżących kontroli nie stwierdzono braku higieny osobistej (odzież ochronna, czyste ręce) u w/w osób. Osoby mające kontakt z czynnościami produkcyjnymi posiadają aktualne książeczki zdrowia wraz z zaświadczeniami i trzykrotnymi wymazami na nosicielstwo schorzeń jelitowych.

Transport posiłków na poszczególne oddziały odbywa się w naczyniach z pokrywami, wykonanych ze stali nierdzewnej i termosach.

W 2009 roku w tej grupie obiektów przeprowadzono kontrolę punktu wydawania posiłków Caritas Diecezji Świdnickiej w Wałbrzychu w związku z zatwierdzeniem zakładu do prowadzenia działalności zakładu w zakresie wydawania posiłków dla osób ubogich i bezdomnych.

13 ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH

13.1 OCENA ŚRODOWISKA PRACY

W 2009 roku pion higieny pracy obejmował nadzorem bieżącym 6836 zakładów zatrudniających łącznie 351336 pracowników, z czego 48,7 % zatrudnionych było w zakładach przetwórstwa przemysłowego (obejmujących rodzaje działalności ujęte w działach od 10 do 33 według Polskiej Klasyfikacji Działalności - PKD). W górnictwie (działy PKD od 05 do 09) zatrudnionych było 5,9 %, a w opiece zdrowotnej 8,5 % ogółu zatrudnionych. Przeważającą część (89,7 %) nadzorowanych przez pion higieny pracy obiektów stanowiły zakłady małe - zatrudniające do 100 osób.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

W roku 2009 przeprowadzono 3883 kontrole w 2583 zakładach. Przeciętna częstotliwość kontroli obiektu wynosiła 1,5.

Kontrole prowadzone w nadzorowanych zakładach wykazały szereg uchybień higieniczno-sanitarnych w zakresie warunków higieny pracy oraz w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i preparatów chemicznych oraz produktów biobójczych.

Szkodliwe warunki pracy, tzn. takie, gdzie pomiarami stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych w środowisku pracy przekraczające wartości ustalonych normatywów higienicznych, wystąpiły w 11,6 % nadzorowanych zakładów (792 zakłady).

Do innych ważnych nieprawidłowości należały:

- brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – w 24,8 % skontrolowanych zakładów (642 zakłady),
- brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – 8,5 % (221 zakładów),
- brak oceny ryzyka zawodowego – 13,5 % (350 zakładów),
- niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń - 14,4 % (371 zakładów),
- uchybienia w zakresie czynników biologicznych w środowisku pracy – 3,2 % (84 zakłady),
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy - 2,7 % (63 zakłady),
- brak aktualnych badań lekarskich pracowników – 3,2 % (78 zakładów).

W związku z powyższym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 1588 decyzji administracyjnych (w tym 1003 dotyczących poprawy warunków pracy – 63,2 %) zawierających 4533 nakazy dotyczące likwidacji uchybień.

13.2 CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ

W ramach nadzoru nad chemikaliami przeprowadzono:

- 555 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu substancji i preparatów chemicznych,
- 952 kontrole w ramach nadzoru nad stosowaniem w działalności zawodowej substancji i preparatów chemicznych,
- 291 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej produktów biobójczych,
- 61 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej chemicznych prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3,
- 70 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej detergentów.

Kontrole wykazały nieprawidłowości w 11,5 % skontrolowanych podmiotów (298 zakładów).

Do najważniejszych uchybień należały: brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych oraz nieprawidłowe oznakowanie opakowań.

13.3 OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO

Kontrolowano poziom narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, mogące powodować u pracowników następstwa zdrowotne w postaci chorób zawodowych.

Z danych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego wynika, że w szkodliwych warunkach pracy, tj. takich, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy pracowało łącznie 23969 osób, co stanowiło 6,8 % wszystkich osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem. Są to osoby liczone 1 raz – niezależnie od liczby czynników szkodliwych, w przekroczeniu

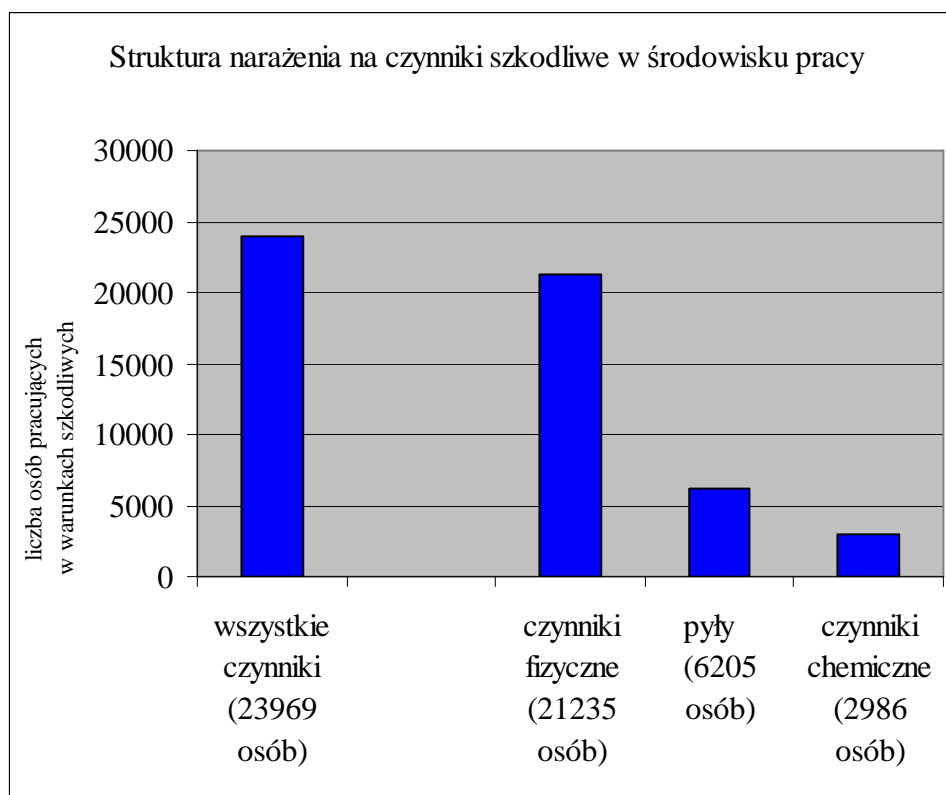
Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

których pracowała dana osoba.

Występowanie przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych w środowisku pracy stwierdzono w 792 zakładach pracy.

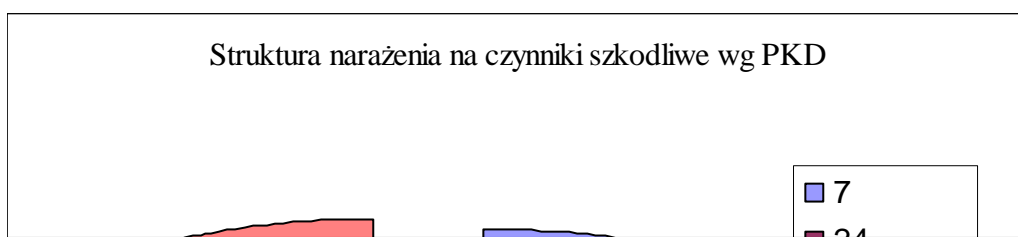
Narażenie na poszczególne grupy czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, dla których stwierdzono stężenia i natężenia przekraczające normatywy higieniczne, przedstawiało się następująco:

- czynniki chemiczne – 2986 osób, w tym głównie metale i ich związki (ołów, arsen, miedź),
- pyły (w przeważającej większości pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc) – 6205 osób,
- czynniki fizyczne – 21235 osób, w tym:
 - o hałas – 19476 osób,
 - o drgania – 3717 osób,
 - o mikroklimat gorący – 3099 osób,
 - o promieniowanie optyczne – 170 osób.

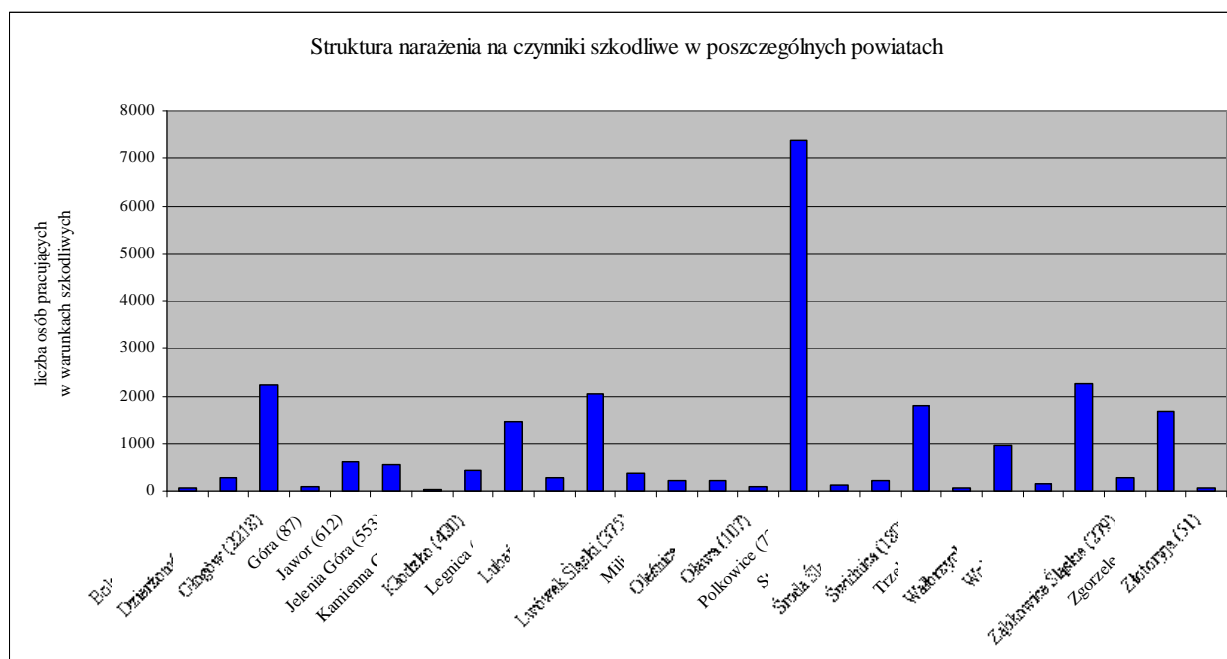

Podobnie jak w latach ubiegłych największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy występowały w zakładach pracy zajmujących się:

- górnictwem rud metali (PKD 07), narażenie na hałas, pyły, drgania, mikroklimat gorący – łącznie 7419 osób,
- produkcją metali (PKD 24), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne, promieniowanie optyczne, mikroklimat gorący (ołów, arsen, miedź, nikiel) – łącznie 2624 osoby,
- produkcją metalowych wyrobów gotowych (PKD 25), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne – łącznie 2164 osoby,
- produkcją maszyn i urządzeń (PKD 28), narażenie na hałas i pyły – 955 osób,
- produkcją wyrobów z drewna (PKD 16), narażenie na hałas, pyły drewna – 936 osób.

Największą liczbę pracowników pracujących w warunkach szkodliwych odnotowano w powiecie polkowickim.

Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostaje, podobnie jak w latach ubiegłych, ponadnormatywny hałas. Czynnikiem ten był jednym z czynników szkodliwych na stanowiskach pracy 81,3% osób, które w roku 2009 pracowały w warunkach przekroczenia NDS i NDN.

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami wydano 208 decyzji administracyjnych zawierających 380 nakazów dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych. Poprawę warunków pracy w tym zakresie uzyskano dla 2667 osób.

Do głównych działań podejmowanych przez pracodawców w celu zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy należały:

- zmiana organizacji pracy, poprzez wprowadzenie dodatkowych przerw w pracy i rotacji pracowników,
- remonty maszyn i urządzeń, wymiana starych, zużytych maszyn i urządzeń na nowe,
- wydzielenie stanowisk pracy związanych z występowaniem przekroczeń,

- konserwacja lub wykonanie nowej instalacji wentylacji odciągowej miejscowej na stanowiskach pracy.

Prowadzone postępowanie w związku z narażeniem na ponadnormatywny hałas dotyczyło:

- opracowania i wdrożenia programów działań organizacyjno – technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas,
- obniżenia przekroczeń natężenia hałasu,
- zapewnienia pracownikom dobranych do wielkości charakteryzujących hałas środków ochrony indywidualnej słuchu,
- oznakowania stref zagrożenia hałasem.

Ponadto, w wyniku postępowania prowadzonego przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych ulega poprawie stan higieniczny środowiska pracy pracowników (zwłaszcza w zakresie gospodarki substancjami i preparatami chemicznymi).

13.4 CHOROBY ZAWODOWE

Następstwem pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia są choroby zawodowe.

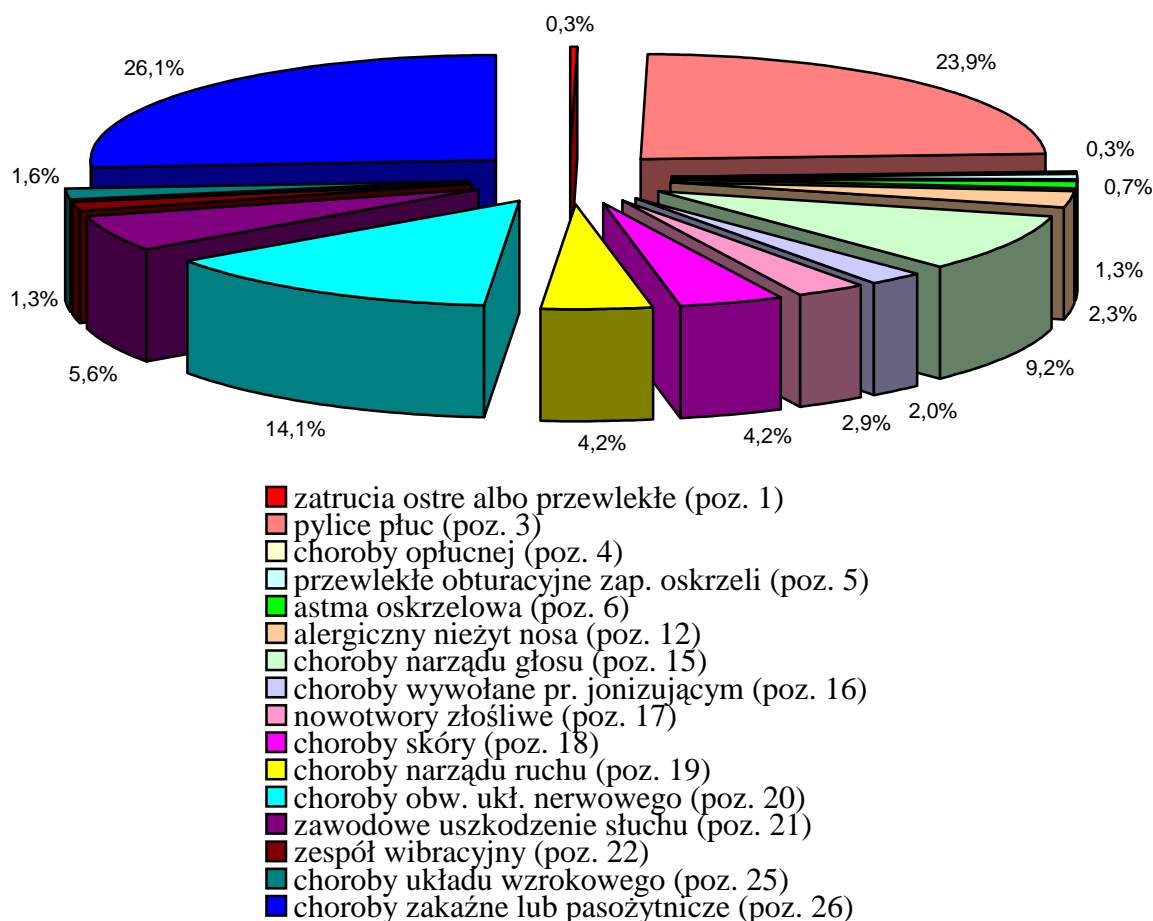
W 2009 roku w województwie dolnośląskim dokonano 635 zgłoszeń podejrzeń chorób zawodowych, z czego stwierdzono 306 chorób zawodowych. Nastąpił spadek liczby stwierdzonych przypadków chorób zawodowych w porównaniu z rokiem ubiegłym (378 przypadków).

W strukturze zachorowalności na choroby zawodowe w 2009 roku czołowe miejsce zajmują następujące jednostki chorobowe:

- choroby zakaźne lub pasożytnicze – 80 przypadków (tj. 26 % ogółu stwierdzonych chorób zawodowych),
- pylice płuc – 73 przypadki (24 %),
- przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego – 43 przypadki (14 %),
- przewlekłe choroby narządu głosu – 28 przypadków (9 %).

Choroby te stanowią 73 % wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych w województwie dolnośląskim w 2009 roku; w różnych latach zmienia się jedynie kolejność pozycji dominujących grup.

Choroby zawodowe stwierdzone w województwie dolnośląskim w roku 2009

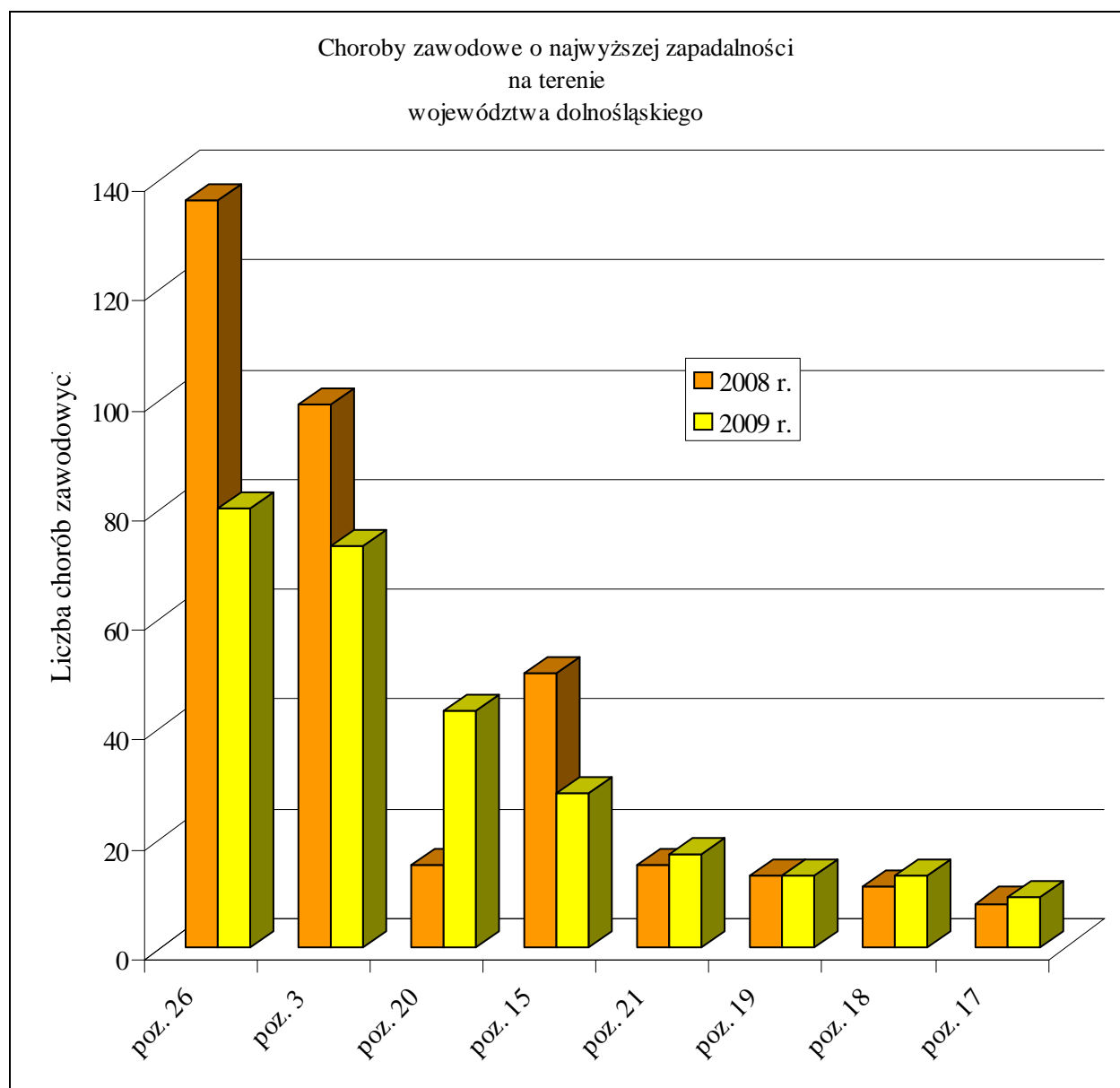

Choroby zawodowe o najwyższej zapadalności na terenie województwa dolnośląskiego w 2009 roku w porównaniu z rokiem 2008.

Lp.	Rok 2008		Rok 2009	
	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób
1	Choroby zakaźne lub pasożytnicze /poz. 26/	136	Choroby zakaźne lub pasożytnicze /poz. 26/	80
2	Pylice płuc /poz. 3/	99	Pylice płuc /poz. 3/	73
3	Przewlekłe choroby narządu głosu /poz. 15/	50	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego /poz. 20/	43

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

4	Zawodowe uszkodzenie słuchu /poz. 21/	15	Przewlekłe choroby narządu głosu /poz. 15/	28
---	---------------------------------------	----	--	----

W roku 2009 wśród chorób zakaźnych lub pasożytniczych dominowała borelioza – stwierdzono 61 przypadków tej choroby (114 w roku 2008). Drugą najczęściej stwierdzaną chorobą zakaźną było wirusowe zapalenie wątroby – 13 przypadków, podobnie jak w roku 2008. Również liczba zachorowań na gruźlicę nie zmieniła się w stosunku do ubiegłego roku – stwierdzono 4 przypadki tej choroby. W poszczególnych rodzajach działalności w gospodarce narodowej dominowały następujące choroby zawodowe:

- w ochronie zdrowia i opiece społecznej oraz w leśnictwie – choroby zakaźne lub pasożytnicze;
 - w górnictwie i kopalnictwie – pylice płuc oraz uszkodzenie słuchu spowodowane hałasem;
 - w edukacji – przewlekłe choroby narządu głosu związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym.
- Reasumując, w województwie dolnośląskim najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w 2009 roku były: choroby zakaźne lub pasożytnicze, pylice płuc, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz przewlekłe choroby narządu głosu związane

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

z nadmiernym wysiłkiem głosowym. Nastąpił bardzo wyraźny spadek liczby stwierdzanych przypadków boreliozy, pylic płuc i przewlekłych chorób narządu głosu oraz bardzo duży wzrost liczby stwierdzonych przypadków chorób obwodowego układu nerwowego wywołanych sposobem wykonywania pracy, głównie zespołu cieśni w obrębie nadgarstka. Wśród chorób zakaźnych i inwazyjnych spadła liczba stwierdzonych zawodowych borelioz, aż o 49 przypadków w porównaniu z rokiem ubiegłym (114 w 2008 roku), nie zmieniła się natomiast liczba stwierdzonych przypadków gruźlicy (4).

14 STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

14.1 SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

W 2009 roku pion Higieny Dzieci i Młodzieży Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego objął nadzorem 1290 szkół oraz 424 samodzielne oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych:

- 578 szkół podstawowych wraz z filiami,
- 225 gimnazjów z 1 filią,
- 6 szkół zasadniczych zawodowych,
- 2 szkoły średnie zawodowe,
- 50 liceów ogólnokształcących,
- 1 liceum profilowane i 1 uzupełniające,
- 196 zespołów szkół ogólnokształcących,
- 188 zespołów szkół ponadpodstawowych,
- 42 szkoły policealne.

Ogółem do wszystkich typów skontrolowanych szkół uczęszczało 317806 uczniów, w tym:

- do szkół podstawowych wraz z samodzielnymi oddziałami przedszkolnymi przy tych szkołach - 119583,
- do gimnazjów oraz 1 filii - 57985,
- do zespołów szkół oraz szkół ponadgimnazjalnych wszystkich typów - 140238.

Działalność nadzorowa ukierunkowana była na poprawę warunków higieniczno-sanitarnych i zdrowotnych w środowisku szkolnym dzieci i młodzieży z uwzględnieniem (podczas kontroli) zagadnień dotyczących oceny:

- stanu technicznego budynków i pomieszczeń,
- stanu technicznego podstawowych urządzeń sanitarnych,
- warunków do utrzymania higieny uczniów,
- bezpiecznego użytkowania bloków sportowych i terenowych urządzeń kultury fizycznej,
- warunków do wykorzystania i przechowywania niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych w szkolnych pracowniach chemicznych,
- dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii,
- higieny pracy umysłowej uczniów - oceny tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych,
- warunków sanitarnych w gabinetach profilaktyki i pomocy przedlekarskiej,
- warunków zdrowotnych w pracowniach komputerowych,
- warunków do praktycznej nauki zawodu,
- obciążenia uczniów tornistrami,
- dożywiania uczniów.

Ogółem w placówkach szkolnych przeprowadzono 2840 kontroli sanitarnych. Wykazano, iż na 1118 skontrolowanych szkół, 30 z nich (w tym najczęściej szkół podstawowych) funkcjonuje w budynkach nieprzystosowanych. W większości są to budynki stare, przedwojenne, nie w pełni zaadaptowane do programu funkcjonalnego placówek, w których nie jest możliwe przestrzeganie wszystkich norm i przepisów higienicznych (wymagają one remontów i modernizacji). Nieprzystosowanie budynków charakteryzują między innymi :

- zbyt mała liczba okien, które nie zapewniają właściwego oświetlenia naturalnego,
- niespełnienie wymagań dotyczących wysokości i powierzchni sal lekcyjnych,
- brak wydzielonych dla chłopców i dla dziewcząt oddzielnych sanitariatów,

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2009 r.

- niezachowanie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych,
- wąskie korytarze i niefunkcjonalne klatki schodowe,
- niespełnienie wymagań w zakresie usytuowania poziomu podłogi w pomieszczeniach dydaktycznych względem przyległego terenu,
- brak sal gimnastycznych lub zaplecza sportowego przy salach gimnastycznych,
- brak właściwej wentylacji.

Zły stan techniczny budynków, wymagający prac modernizacyjnych, kapitalnego lub częściowego remontu, stwierdzono w 74 placówkach szkolnych. Najczęściej występujące uchybienia techniczne dotyczyły:

- złego stanu pomieszczeń w kontrolowanych placówkach: ścian, sufitów, stolarki okiennej i drzwiowej, parkietów, wykładzin podłogowych,
- złego stanu technicznego węzłów sanitarnych (stara wyeksploatowana armatura sanitarna oraz zniszczona glazura),
- złego stanu elewacji budynków,
- złego stanu stolarki okiennej i drzwiowej,
- złego stanu technicznego ogrodzenia budynku,
- niezabezpieczonych grzejników w pomieszczeniach dydaktycznych, sanitariatach, w ciągach komunikacyjnych i w blokach sportowych,
- niezabezpieczonych przestrzeni między biegami schodów w korytarzach,
- wyeksploatowanej nawierzchni przed budynkiem oraz nawierzchni boisk szkolnych,
- brak ich oznakowania, nieprawidłowego oświetlenia w pomieszczeniach dydaktycznych.

W sierpniu 2009 r. oceniano stan przygotowania szkół do nowego szkolnego 2009/2010. Stwierdzono, że na 540 skontrolowanych placówek, w 48 remonty trwać będą również w trakcie roku szkolnego.

Wszystkie skontrolowane budynki szkolne posiadały instalację wodociągową i kanalizacyjną. Nadal na terenie województwa funkcjonują 2 placówki posiadające ustępy zewnętrzne. Zlokalizowane są one w budynkach wolnostojących, murowanych, ogrzewanych. Powierzchnie ścienne i podłogowe wyłożone są glazurą. Dostęp do ciepłej, zimnej wody jest w nich zapewniony. W pobliżu jednej ze szkół rozpoczęto budowę nowej szkoły co poprawi obecną sytuację.

W dalszym ciągu występują placówki w których stwierdza się ponadnormatywną liczbę uczniów na jedno urządzenie sanitarne. Na 1118 skontrolowanych szkół, ponadnormatywną liczbę uczniów na urządzenie ustępowe stwierdzono w:

- 15 szkołach podstawowych,
- 14 gimnazjach,
- 5 liceach ogólnokształcących i 1 profilowanym,
- 8 zespołach ogólnokształcących,
- 17 zespołach ponadpodstawowych.

14.2 OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Do oceny tego zagadnienia brano pod uwagę:

- Pomiary natężenia oświetlenia sztucznego.

Przeprowadzono pomiary w 63 placówkach oświatowo-wychowawczych. W wyniku kontroli stwierdzono, że w 30 placówkach oświetlenie sztuczne w pomieszczeniach dydaktycznych jest

niezgodne z wymogami normy. W związku z powyższym zobowiązano dyrektorów placówek do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

- Oceny tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych.

Skontrolowano 1871 rozkładów lekcji w 367 placówkach. Nieprawidłowości stwierdzono w 195 rozkładach zajęć lekcyjnych. Analiza tygodniowych rozkładów lekcji wykazała, iż większość nieprawidłowości dotyczyła:

- zbyt krótkich przerw międzylekcyjnych,
- nierównomiernego rozkładu zajęć dydaktycznych w poszczególnych dniach tygodnia,
- przekroczenia liczby godzin lekcyjnych obowiązujących dla poszczególnych grup Wiekowych

Podczas kontroli wskazywano na konieczność przestrzegania przepisów i zasad higieny pracy umysłowej uczniów przy konstruowaniu kolejnych rozkładów lekcji.

- Badania dostosowania sprzętu meblowego do wzrostu uczniów i przedszkolaków.

Ocen dokonano w 387 placówkach. Stwierdzono niewłaściwe dostosowanie mebli do wzrostu dzieci w 24 placówkach (6,2%). W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wszczynano postępowania administracyjne lub wydawano stosowne zalecenia pokontrolne zobowiązujące do usunięcia nieprawidłowości, udzielano instruktażu.

Ponadto podczas kontroli placówek dokonywano oceny w zakresie posiadania certyfikatów oceny zgodności z obowiązującymi normami na meble szkolne i przedszkolne. Ocenie podlegały tylko meble zakupione po 1997r.

Skontrolowano 958 placówek, w których stwierdzono, że:

- 476 placówek posiada certyfikaty na wszystkie zakupione meble w placówce,
- 48 szkół i przedszkoli wyposażonych jest w meble bez certyfikatów.

W pozostałych placówkach tylko część mebli szkolnych posiada certyfikaty.

Prowadzone kontrole sanitarne skłaniają dyrektorów placówek do poprawy stanu technicznego używanego sprzętu meblowego, w tym zakup nowego sprzętu certyfikowanego.

- Opieka medyczna w szkołach.

Kontrole wykazały, iż na 1118 skontrolowanych placówek oświatowych, w których opiekę sprawują pielęgniarki szkolne, gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej posiada 666 placówek (tj. 59,5%). Szkoły, które nie posiadają gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, zapewniają uczniom opiekę medyczną w gabinecie innej szkoły lub w zakładach opieki zdrowotnej. Występują jeszcze szkoły w których pielęgniarki sprawują opiekę nad uczniami w miejscach przypadkowych, w pokojach administracyjnych, w salach lekcyjnych lub w gabinetach pedagogów czy dyrektorów szkół oraz w innych zastępczych pomieszczeniach – co narusza obowiązujące przepisy. W roku 2009 odnotowano nieznaczną poprawę w zakresie posiadania przez szkoły gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

Zakres prowadzonych kontroli obejmował ocenę stanu sanitarnego gabinetów profilaktyki. Stwierdzono, iż są one w dobrym stanie technicznym i sanitarnym, wyposażone w niezbędny sprzęt medyczny.

Na 607 skontrolowanych żłobków i przedszkoli gabinety profilaktyki opieki zdrowotnej posiadało tylko 26 placówek. Opieka medyczna nad dziećmi młodszymi sprawowana była głównie na podstawie deklaracji wyboru przez rodziców lekarza podstawowej opieki zdrowotnej.

- Ocena infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Kontrole sanitarne wykazały, że na 1118 skontrolowanych szkół, pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiadają 842 placówki - tj. 75,3%. Wykazano, że 248 szkół nie posiada żadnej sali gimnastycznej ani zastępczej - zajęcia wychowania fizycznego realizowano na korytarzach oraz boiskach. Część szkół zapewniała swoim uczniom zajęcia w salach gimnastycznych, siłowniach, basenach, boiskach innych placówek. Pomimo występujących trudności, z roku na rok infrastruktura do prowadzenia wychowania fizycznego ulega stopniowej poprawie, głównie poprzez remonty oraz modernizacje obiektów, budowę nowych hal sportowych, a także boisk.

Ponadto podczas kontroli tego obszaru, dokonano oceny w zakresie posiadania przez szkoły certyfikatów oceny zgodności z obowiązującymi normami sprzętu sportowego i rekreacyjnego. Na 501 skontrolowanych szkół, 201 z nich posiada w 100% certyfikowany sprzęt sportowy, 64 placówki posiadają urządzenia i sprzęt sportowy bez certyfikatów, w pozostałych placówkach tylko część sprzętu na wyposażeniu posiada stosowne certyfikaty.

- Ocena warunków do utrzymania higieny osobistej uczniów w szkołach.

Przedmiotową ocenę przeprowadzono dwukrotnie, tj. w miesiącu maju i listopadzie 2009 r. na polecenie Głównego Inspektora Sanitarnego, w związku z zagrożeniem grypą typu A/H1N1. Między 16 a 20 listopada 2009 r. skontrolowano 386 placówek. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono:

- w pełni właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej zapewniono w 354 szkołach,
- niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej wykazano w 32 szkołach.

Tam, gdzie stwierdzono nieprawidłowości związane z brakiem warunków do utrzymania higieny uczniów oraz niedostateczny stan higieniczny i porządkowy sanitariatów, wydawano stosowne zalecenia pokontrolne, nakładano mandaty karne. W jednym przypadku wszczęto postępowanie administracyjne celem poprawy warunków sanitarno-technicznych pomieszczeń sanitarnych.

- Obciążenie uczniów tornistrami/plecakami.

W ramach przeprowadzonej akcji ważenia tornistrów w dniu 15 października 2009 r. dokonano oceny obciążenia uczniów szkół podstawowych tornistrami. Stwierdzono, iż na 6464 uczniów aż 2983 z nich nosiło za ciężki tornister. Przyczyniły się do tego za ciężkie puste tornistry, zbyt duża ilość podręczników i przyborów szkolnych oraz dodatkowe, niepotrzebnie noszone rzeczy. Niewiele szkół zapewnia swoim uczniom miejsca do przechowywania podręczników i przyborów szkolnych. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydawali stosowne zalecenia dyrektorom szkół, zaapelowali również do rodziców i samych uczniów o rozsądne przygotowywanie tornistrów/plecaków na zajęcia szkolne.

- Wypoczynek dzieci i młodzieży

Zakwalifikowano 713 placówek wypoczynku zimowego i letniego. W czasie trwania wypoczynku przeprowadzono 544 kontrole sanitarne, podczas których stwierdzono w 5 placówkach zaniedbania czystości i porządku.

Obiekty, w których organizowany był wypoczynek letni i zimowy są w większości pod stałym całorocznym nadzorem PIS i dobrze są przygotowane. Interweniowano w kilku przypadkach tzw. „dzikich placówek”, stwierdzając liczne nieprawidłowości. Wydawano stosowne zalecenia pokontrolne. Ogółem na terenie Dolnego Śląska wypoczywało 28893 dzieci i młodzieży. Wypoczynek w 2009 r. przebiegał spokojnie i w miarę bezpiecznie.

14.3 NADZÓR NAD GOSPODARKĄ SUB. CHEMICZNYMI W SZKOŁACH

W trakcie kontroli sanitarnych gabinetów chemicznych, szczególną uwagę zwracano na właściwe stosowanie i przechowywanie substancji i preparatów chemicznych, na ich zewidencjonowanie i oznakowanie. Na 1114 skontrolowanych szkół, w 2 zespołach szkół stwierdzono brak aktualnych spisów posiadanych substancji i preparatów chemicznych, brak ich oznakowania, brak wymaganych kart charakterystyki. Wydano odpowiednie zalecenia i decyzje administracyjne.

Oszacowano ilość posiadanych przez placówki oświatowe przeterminowanych substancji i preparatów chemicznych. Wykazano, że skontrolowane placówki mają na swoim stanie 381 kg i 173 l tych chemikaliów. Informacje te przekazywano do Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska.

14.4 ŻŁOBKI I PRZEDSZKOLA

W minionym roku do 34 żłobków zapisano 3000 dzieci, a do różnych form wychowania przedszkolnego 44478 dzieci.

W 6 przedszkolach i 2 żłobkach stwierdzono zły stan techniczny budynków, wymagający remontów. Uchybienia dotyczyły między innymi: złego stanu technicznego stolarki okiennej, niewłaściwego oświetlenia sztucznego, złego stanu sanitarno – technicznego sanitariatów, podłóg i ścian w salach stałego pobytu dzieci, braku zabezpieczenia otwartych przestrzeni pomiędzy biegami schodów oraz złego stanu technicznego ogrodzenia terenu przedszkola. W budynkach nieprzystosowanych mieściły się 3 żłobki i 11 przedszkoli. W związku ze stwierdzeniem uchybień i nieprawidłowości w kontrolowanych obiektach wydawano decyzje administracyjne w celu wyegzekwowania poprawy.

Stan czystości i porządku wszystkich skontrolowanych placówek był prawidłowy.

W wielu placówkach odnotowano nadmierne zagęszczenie w pomieszczeniach dla dzieci, szczególnie w oddziałach przedszkolnych i przedszkolach miejskich. Liczba zapisanych dzieci do jednego oddziału wahała się od 25 do 30 maluchów. W wielu placówkach przedszkolnych utworzono dodatkowe oddziały/grupy kosztem sal zajęć ruchowych.

Rodzice i personel często sygnalizowali palącą potrzebę zapewnienia opieki medycznej w placówkach przedszkolnych.

14.5 DOMY DZIECKA

W województwie dolnośląskim funkcjonowały 32 samodzielne domy dziecka, w których przebywało 1370 wychowanków. Skontrolowano 30 z nich. W 2 placówkach stwierdzono zły stan techniczny pomieszczeń i budynków, m.in. ścian, sufitów, elewacji zewnętrznej, uszkodzonych schodów. Zobowiązano strony do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. W Domu Dziecka „Catharina” w Nowym Siodle w powiecie wałbrzyskim, przekroczony został limit miejsc – część wychowanków spała na materacach w świetlicy, uszkodzony był sprzęt meblowy i wyposażenie pomieszczeń sypialnych. Zobowiązano dyrektora placówki do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. W pozostałych zakładach nie stwierdzono poważniejszych zaniedbań.

14.6 INTERNATY I BURSRY ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM

W 2009 roku na terenie Dolnego Śląska funkcjonowały 34 samodzielne internaty i bursy. Przeprowadzono kontrole w 25 placówkach w których mieszkało 1600 uczniów. W 6 placówkach stwierdzono zły stan techniczny budynków. Nieprawidłowości dotyczyły złego

stanu ścian, sufitów, podłóg, stolarki drzwiowej i okiennej. W jednej placówce stwierdzono uchybienia zarówno dotyczące stanu technicznego jak i sanitarnego pomieszczeń. Osoby odpowiedzialne za stan rzeczy ukarano mandatem.

W 237 skontrolowanych placówkach z pobytem dziennym, całodobowym oraz dziennym i całodobowym przebywało ogółem 27970 wychowanków. Odnotowano zły stan techniczny w 15 budynkach, 3 placówki w budynkach nieprzystosowanych. W 4 obiektach stwierdzono niedostateczną ilość urządzeń sanitarnych w stosunku do ilości dzieci. W celu wyegzekwowania właściwego stanu sanitarno-technicznego w placówkach tych prowadzono postępowanie administracyjne.

14.7 SZKOŁY WYŻSZE

W 2009 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 37 wyższych uczelni. Skontrolowano część obiektów w 23 wyższych uczelniach obejmując zakresem kontroli stan sanitarno-techniczny budynków, pomieszczeń dydaktycznych, bibliotek, obiektów sportowych, pomieszczeń socjalnych i zapleczy sanitarno-higienicznych. Zwracano również uwagę na stan oświetlenia sztucznego pomieszczeń dydaktycznych.

Kontrole sanitarne wykazały, że 7% skontrolowanych szkół wyższych posiada budynki w złym stanie technicznym, wymagające remontów lub modernizacji.

Stwierdzono nieprawidłowości w 9 obiektach szkół wyższych Wrocławia:

- budynki dydaktyczne Uniwersytetu Wrocławskiego ul. Szewska 50,51, Biblioteka Główna ul. Mickiewicza 98,
- budynek P-4 ul. Paderewskiego 35 – Akademii Wychowania Fizycznego,
- budynki Wydziału Farmacji przy ul. Szewskiej 38 i pl. Nankiera1 – Akademii Medycznej,
- Instytut Konstrukcji i Eksploatacji Maszyn ul. Łukaszewicza 7/9 – Politechniki Wrocławskiej oraz Politechniki Wrocławskiej w Zespole Zamiejscowych Ośrodków Dydaktycznych w Wałbrzychu.

Najczęściej stwierdzone uchybienia dotyczyły:

- złego stanu sanitarno-technicznego ścian, sufitów i podłóg,
- wyeksploatowanej, zniszczonej stolarki okiennej,
- w złym stanie sanitarno-technicznym pomieszczeń sanitariatów,
- złego stanu oświetlenia sztucznego,
- braku dokumentacji medycznej do celów sanitarno-epidemiologicznych pracowników.

W 2009 r. 2 uczelnie wrocławskie wzbogaciły się o nowe budynki:

- Akademia Medyczna oddała do użytku nowo wybudowany budynek Medycyny Sądowej przy ul. Mikulicza-Radeckiego 4, a Uniwersytet Przyrodniczy budynek Instytutu Inżynierii Rolniczej przy ul. Chełmońskiego 37/43. Ponadto, Akademia Muzyczna zaadaptowała na cele dydaktyki budynek przy ul. Zelwerowicza, Uniwersytet Wrocławski przeprowadził remont kapitalny wraz z modernizacją budynku Praktycznej Nauki Języków Obcych przy ul. Nankiera 2/3.

W dalszym ciągu nie odnotowano poprawy stanu sanitarno-technicznego w:

- 14 obiektach Akademii Medycznej,
- 6 obiektach Uniwersytetu Wrocławskiego.

W województwie dolnośląskim objęto ewidencją 38 domów studenckich. W 22 skontrolowanych domach mieszkało 6548 studentów. Zły stan techniczny wykazano w 4 domach studenckich Wrocławia tj. w: Domu Studenckim T-17 ul. Wróblewskiego 27, Domu Studenckim „Przegubowiec” ul. Kamienna 35/37, Domu Studenckin T-15 i T-16 przy ul. Wittiga.

15 WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA

Realizacja skutecznej promocji zdrowia oraz wychowania zdrowotnego wymaga wielopłaszczyznowych działań, których celem jest zdrowie w każdym aspekcie - jako fizyczny, psychiczny i społeczny dobrostan. W związku z tym podejmowane działania, począwszy od diagnozy, powinny odnosić się do sfer: epidemiologicznej, społecznej, behawioralnej i edukacyjnej. Działalność oświatowo-zdrowotna prowadzona przez Państwową Inspekcję Sanitarną Dolnego Śląska opierała się na wyżej wymienionych ogólnych zasadach promocji zdrowia, a także na wytycznych Głównego Inspektoratu Sanitarnego, celach operacyjnych Narodowego Programu Zdrowia, własnej analizie epidemiologicznej województwa dolnośląskiego i ocenie zagrożeń zdrowotnych jego mieszkańców. W celu zwiększenia siły oddziaływania interwencji prozdrowotnych podejmowano współpracę ze starostwami, urzędami miast i gmin Dolnego Śląska, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi mass mediami. Informacje na temat wszelkich działań były przekazywane również poprzez internet – strony Biuletynu Informacji Publicznej oraz strony internetowe Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Podstawowym działaniem podejmowanym w 2009 roku była edukacja prozdrowotna, której celem była prewencja pierwotna – apelowanie o rezygnację z zachowań, które zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia chorób oraz zachęcanie i umacnianie postaw promujących zdrowy styl życia. W ramach szeroko pojętej edukacji prozdrowotnej realizowano następujące programy:

„ Ogólnopolski Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS”

W 2009 roku działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS na terenie województwa dolnośląskiego realizowano w oparciu o cele i zadania Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2007-2011 w stałej współpracy z przedstawicielami lokalnych władz samorządowych oraz Krajowym Centrum ds. AIDS. Podejmowane przedsięwzięcia skierowane były do społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem pracowników służby zdrowia, pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, policjantów, funkcjonariuszy straży miejskiej, osób bezdomnych i młodzieży akademickiej oraz kształcenia ponadpodstawowego. Przeprowadzono liczne zajęcia edukacyjne wśród młodzieży akademickiej oraz szkół średnich i gimnazjalnych, kontynuowano zajęcia warsztatowe. Organizowano szkolenia dla środowiska medycznego oraz studentów. Zagadnienia dotyczące profilaktyki HIV/AIDS stanowiły obszerne elementy bloków tematycznych w realizowanych programach lokalnych „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej - Wybieram Zdrowie”, „Razem przeciw zagrożeniom” i konkursach w placówkach oświatowo-wychowawczych. Edukację w zakresie profilaktyki HIV/AIDS prowadzono wśród uczestników imprez rekreacyjno-sportowych poprzez rozmowy instruktażowe połączone z rozdawnictwem tematycznych ulotek i broszur. Na uwagę zasługiwał przegląd sztuk teatralnych zorganizowany przez PSSE Wołów w Wołowskim Domu Kultury w którym uczestniczyli uczniowie szkół gimnazjalnych oraz XVII Festiwal „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej – Wybieram Zdrowie” połączony z wystawą plakatów o tematyce HIV/AIDS i rozdawnictwem materiałów edukacyjnych wśród młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, który się odbył z inicjatywy PSSE Wałbrzych w Teatrze Dramatycznym w Wałbrzychu. W opinii realizatorów programu oraz widzów i uczestników szkoleń warto kontynuować projekt edukacji młodzieży poprzez szkolenia kaskadowe wzmocnione spektaklami teatralnymi. W roku 2009 kontynuowano kampanię społeczną pt. „Wróć bez HIV”, skierowaną głównie do osób podróżujących, której głównym celem było uzmysłowienie osobom podejmującym życie seksualne konsekwencji (ryzyka zakażeń HIV) związanych z częstymi zmianami partnerów w kontekście zapobiegania epidemii HIV/AIDS. Do realizacji kampanii na terenie województwa dolnośląskiego czynnie włączyły

się media oraz przedstawiciele lokalnych władz samorządowych. Podsumowanie działań nastąpiło podczas uroczystych obchodów „Światowego Dnia Walki z AIDS” 1 grudnia.

„Trzymaj Formę”

W roku 2009 kontynuowano realizację ogólnopolskiego programu edukacyjnego dla młodzieży najstarszych klas szkół podstawowych oraz szkół gimnazjalnych, którego celem jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej, poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Młodzież pod opieką nauczyciela pracując metodą projektu pogłębia swoją wiedzę w zakresie znaczenia zbilansowanej diety i aktywności fizycznej, uwarażliwia na kwestie prawidłowego odżywiania i konieczności dbania o własną aktywność fizyczną, nabywa wiedzę i umiejętności z zakresu korzystania z informacji zamieszczonych na etykietach produktów spożywczych.

Trzecia edycja „Trzymaj Formę!” przypadająca na rok szkolny 2008/2009 była realizowana w 383 placówkach – 226 Gimnazjach, 118 Szkołach Podstawowych i 39 Zespołach Szkół, w których w programie uczestniczyli zarówno uczniowie Gimnazjum jak i Szkoły Podstawowej. Działaniami objęto 69 807 uczniów oraz ponad 7 760 rodziców (szkolni koordynatorzy często nie potrafili określić liczby rodziców, którym przekazano treści programowe, podana powyżej liczba to jedynie dane cząstkowe uzyskane z ok. 30% placówek).

Działania programowe przybierały rozmaite formy np.: ćwiczeń w układaniu zbilansowanej diety; degustacji zdrowej żywności – jogurtów, serów, wody, mleka, kefirów, owoców i warzyw, sałatek, razowego pieczywa, konkursów plastycznych, wiedzy na temat zdrowego stylu życia; organizacji dni tematycznych poświęconych różnym produktom spożywczym – np. „Dzień z Orzechem”, „Dzień z Gruszką”, „Od ziarenka do bochenka-pieczywo” , „Dzień marchewki” itp. prezentowano wartości odżywcze i przepisy; pokazów aerobiku, ćwiczeń korekcyjnych, tańca czy sportów walki; rajdów rowerowych i pieszych; tworzono komiksy, wiersze, fraszki, piosenki i scenki teatralne, także w językach obcych, o zdrowym żywieniu i aktywności fizycznej.

Obserwowano duże zaangażowanie ze strony młodzieży i nauczycieli w realizację projektów. Na podstawie informacji udzielonych przez szkolnych koordynatorów programu można stwierdzić, że „Trzymaj Formę!” podoba się zarówno adresatom jak i realizatorom programu, a przekazywane treści przyjmowane są z dużym zainteresowaniem. Szkolni koordynatorzy programu zaobserwowali znaczny przyrost wiedzy na temat właściwego odżywiania się oraz wzrost świadomości uczniów dotyczący potrzeby aktywności fizycznej. Zakres tematyczny projektów realizowanych w szkołach wynika z inicjatywy i pomysłu samych uczniów co dodatkowo wzmocniło ich przekaz. Widoczne efekty działania programu to częstsze przynoszenie II śniadania przez uczniów, większe zainteresowanie uczestnictwem w zajęciach sportowych, jak również obserwowane zmiany w zakupach dokonywanych przez uczniów w szkolnych sklepikach – częściej zamiast słodczy uczniowie kupują produkty nabiałowe i owoce, jak również wodę mineralną zamiast słodkich napojów gazowanych.

„Wolność Oddechu – Zapobiegaj Astmie”

W 2009 roku na terenie województwa realizowano program skierowany do uczniów klas I-III szkół podstawowych, ich rodziców i opiekunów, wychowawców i pielęgniarek szkolnych. Jego celem jest uświadomienie rodzicom i opiekunom dzieci znaczenia wczesniej profilaktyki astmy oraz stworzenie dzieciom zagrożonym chorobą możliwości optymalnej jakości życia. w programie uczestniczyło 144 szkół podstawowych działaniami edukacyjnymi objęto 14 618 uczniów.

„ Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu”

Od 2007 roku pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego realizuje ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu. Działania podejmowane przez oświatę zdrowotną koncentrują się na I zadaniu programu jakim jest: „zmiana klimatu społecznego i zachowań w stosunku do palenia tytoniu poprzez wielopłaszczyznowe populacyjne działania edukacyjno-interwencyjne oraz szkoleniowe”. Program na terenie Dolnego Śląska w roku 2009 realizowano poprzez:

- Ogólnopolski program przedszkolnej edukacji antynikotynowej „CZYSTE POWIETRZE WOKÓŁ NAS”

Program adresowany jest do dzieci 5-6 letnich uczęszczających do przedszkoli, ich rodziców i opiekunów. Do celów programu zalicza się: wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy oraz zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub gdy dorośli palą przy nich tytoń, a także: zwiększenie wrażliwości dzieci na szkodliwość dymu papierosowego; zwiększenie wiedzy na temat skutków palenia papierosów. Program realizowano w 121 placówkach w sumie działaniami objęto 5 189 dzieci oraz ich rodziców i opiekunów – ponad 3 224 z nich uczestniczyło w spotkaniu rozpoczynającym realizację programu w przedszkolu, pozostali byli informowani o programie listownie lub indywidualnie. Informacje pozyskane dzięki bezpośrednim realizatorom programu pozwalają pokusić się o stwierdzenie, że zwiększyła się świadomość szkodliwości dymu tytoniowego u odbiorców - dzieci, ich rodziców i opiekunów. Rodzice i opiekunowie na ogół zgadzali się co do potrzeby ochrony dzieci przed dymem i deklarowali, że będą się starali, by dziecko nie było narażone na wdychanie dymu.

- Wojewódzki program edukacji przedszkolnej „NIE PAL PRZY MNIE”.

W pierwszym półroczu roku 2009 na terenie województwa dolnośląskiego zakończono realizację programu edukacyjnego dla dzieci przedszkolnych oraz ich rodziców i opiekunów, którego celem było zwiększenie świadomości rodziców, dziadków i opiekunów dzieci przedszkolnych dotyczącej szkodliwości biernego palenia oraz kształtowanie potrzeby ochrony dzieci przed wdychaniem dymu tytoniowego. W czasie od stycznia do czerwca 2009 r. program realizowano w 122 przedszkolach Dolnego Śląska. Zasięgiem objęto 5959 dzieci uczęszczających do przedszkoli, ich rodziców i opiekunów, a także personel przedszkoli. Program był bardzo pozytywnie postrzegany zarówno przez realizatorów – nauczycieli wychowania przedszkolnego, personel pomocniczy przedszkoli, jak i przez odbiorców. Jak wynika z danych zebranych od przedszkolnych realizatorów programu, treści programowe również mocno oddziaływały na rodziców i opiekunów przedszkolaków, z których wypowiedzi wynikało (na podstawie ankiet), że bardzo często nie zwracali uwagi na fakt przebywania dziecka w miejscach zadymionych, ani nie kojarzyli tych sytuacji z zagrożeniem zdrowia dzieci. Dorośli w znacznej większości deklarowali, że będą zwracać uwagę na to, by dziecko nie było narażone na wdychanie dymu tytoniowego

- Program lokalny „W NOWYM TYSIĄCLECIU BEZ PAPIEROSÓW”

Program mający na celu wzbogacenie wiedzy uczniów na temat istoty uzależnienia od tytoniu i zdrowotnych konsekwencji palenia oraz promowanie postaw sprzyjających niepaleniu realizowany był przez cztery Powiatowe Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne: PSSE w Jeleniej Górze, PSSE w Legnicy, PSSE w Wałbrzychu i we Wrocławiu we współpracy z Dolnośląskim Centrum Onkologii we Wrocławiu, Wojewódzkim Ośrodkiem Koordynującym Programy Profilaktyczne, finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia (V edycja programu, III edycja współrealizowana przez wyżej wymienione instytucje). Adresaci to uczniowie klas I-III szkół ponadgimnazjalnych, łącznie 843 uczniów z 35 klas w 12 szkołach (po trzy szkoły z każdego powiatu uczestniczącego w programie). Ważnym elementem programu był ogłoszony konkurs na plakat i /lub startową stronę internetową promujące modę na niepalenie. Powstałe prace

są bardzo ekspresyjnym wzmocnieniem promowanych przez program idei, które zainspirowały środowiska szkolne do prowadzenia lokalnych kampanii na rzecz wolności od dymu tytoniowego.

- „ŚWIATOWY DZIEŃ BEZ TYTONIU”(31.05.2009), „ŚWIATOWY DZIEŃ RZUCANIA PALENIA”(16.11.2009) oraz kampania medialna „PAPIEROSY POŻERAJĄ CIĘ ŻYWCEM” – interwencje nieprogramowe organizowane przez pracowników pionu oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej we współpracy m.in. z Dolnośląskim Centrum Onkologii, placówkami oświatowo- wychowawczymi, zakładami opieki zdrowotnej przy wsparciu lokalnych władz samorządowych. Podczas festynów, imprez plenerowych, happeningów, konkursów, juwenaliów, pikników zorganizowano w różnej formie 758 punktów informacyjno-konsultacyjnych i rozdano ok. 35 tys. osób ulotki, plakaty, i inne gadzety informujące o kampanii oraz dokonano 172 badania spirometryczne, 1192 badania ciśnienia tętniczego krwi, 977 pomiarów stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu. Współpracowano z lokalnymi mediami, opublikowano 12 informacji prasowych, udzielono 7 wywiadów radiowych i 9 telewizyjnych oraz umieszczono 45 informacji na stronach internetowych. W związku z realizacją listopadowej kampanii pt. „Papierosy pożerają Cię żywcem” przeprowadzono narady z przedstawicielami lokalnych telewizji podczas, których przekazano spoty i metryczki do w/w kampanii, ustalono terminy transmisji spotów.

- Wystawa „OBRAZOWYCH OSTRZEŻEŃ” ORAZ KONFERENCJA W dniach 12-29 października WSSE we Wrocławiu sprowadziła do Wrocławia wystawę „Ostrzeżeń zdrowotnych”. Honorowy patronat nad tym przedsięwzięciem objęli: Wojewoda Dolnośląski, Rektor Politechniki Wrocławskiej oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu. Wystawa była eksponowana na terenie Politechniki przez 2 tygodnie. Szacuje się, że oglądnięto ją około 2 000 osób – prócz studentów i pracowników Politechniki Wrocławskiej, także uczestnicy V Konferencji Naukowo-Szkoleniowej Farmaceutów. Dnia 14 października 2009 r. w ramach uroczystego otwarcia wystawy na Politechnice Wrocławskiej zorganizowano konferencję pt. „Życie Wolne od Papierosa” adresowaną do studentów wyższych uczelni Wrocławia, przy współpracy z Politechniką Wrocławską, Akademią Medyczną we Wrocławiu oraz Dolnośląskim Centrum Onkologii. W konferencji wzięło udział 78 studentów, a także pracownicy naukowcy Akademii Medycznej, Uniwersytetu Ekonomicznego i Politechniki Wrocławskiej. Po konferencji jak również podczas Targów Pracy Politechniki Wrocławskiej, podczas których również prezentowano wystawę obrazowych ostrzeżeń, pracownicy WSSE we Wrocławiu prowadzili akcję informacyjną na temat zdrowotnych skutków palenia tytoniu – rozdawali materiały informacyjne (ulotki, plakaty), przeprowadzali rozmowy ze studentami, przekazywali informacje na temat bezpłatnej terapii uzależnienia od tytoniu. Chętnym badano stężenie tlenu węgla w wydychanym powietrzu. Przy okazji przeprowadzono badanie kwestionariuszowe wśród osób oglądających wystawę, którego celem było poznanie opinii studentów na temat problemu palenia tytoniu w kontekście m. in. przyzwolenia społecznego na palenie w obecności osób niepalących, wprowadzenia zakazu palenia w każdym miejscu publicznym, a także opinii na temat obrazowych ostrzeżeń prezentowanych na wystawie. W badaniu wzięło udział 281 osób. Prócz Politechniki Wrocławskiej wystawa była prezentowana również Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim - w dniach 26-29 października. O wystawie poinformowano lokalne mass media, ze szczególnym uwzględnieniem mediów uczelnianych („Styk” TV, Akademickie Radio „Luz”) oraz mediów internetowych.

- Debata „OSTRZEŻENIA ZDROWOTNE”

3 grudnia 2009 r. na terenie Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej we Wrocławiu odbyła się debata adresowana do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych oraz młodzieży akademickiej. Dyskusję poprzedził wykład lek. med. Rafała Babiaka (specjalisty z Młodzieżowego Punktu Antytytoniowego) pt. „Zgłaszam akces na Raka. Będę palić!” oraz wystąpienia p. Witolda Abramowicza (Rzecznika Praw Studenta na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu) nt. Ekonomicznych skutków palenia tytoniu” i p. Michała

Skalnego (Pełnomocnika Rektora Politechniki Wrocławskiej ds. Uzależnień) dotyczące pomocy udzielanej studentom w walce z czynnym i biernym paleniem przez Politechnikę Wrocławską. W debacie wzięły udział 24 osoby. Debata była relacjonowana przez Radio Wrocław. Pełnomocnicy Rektorów ds. Uzależnień z Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu i Uniwersytetu Przyrodniczego, którzy uczestniczyli w debacie wyrazili chęć przeprowadzenia podobnej debaty dla studentów swoich uczelni

„Wybierz życie – pierwszy krok”

Program na poziomie wojewódzkim wdrożono do szkół od września 2009 roku, którego celem jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę poprzez kształtowanie świadomości na temat czynników zwiększających ryzyko raka szyjki macicy. Adresatami programu są uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (dziewczeta i chłopcy z klas I), rodzice i opiekunowie uczniów, kadra pedagogiczna szkół. Partnerem programu jest Fundacja Edukacji Społecznej, która zapewnia oprzyrządowanie programu w materiały informacyjno-edukacyjne. W ramach realizacji programu przygotowano pisma informujące i zapraszające do współpracy Dolnośląskie Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, Dolnośląskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej we Wrocławiu, Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu, Akademia Medyczna – Wydział Nauk o Zdrowiu. Zorganizowano szkolenia dla powiatowych koordynatorów programu w którym uczestniczą 102 szkoły ogółem 15 550 uczniów szkół ponadgimnazjalnych z terenu woj. dolnośląskiego.

„Program Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej”

Prowadzono edukację wśród młodzieży szkolnej i kobiet w wieku rozrodczym, której celem jest uzmysłowienie przyszłym matkom roli kwasu foliowego w zapobieganiu wadom wrodzonym dzieci. Upowszechnianie spożywania kwasu foliowego propagowano również w ramach festynów rodzinnych, imprez prozdrowotnych ze szczególnym podkreśleniem roli folianów w profilaktyce wad cewy nerwowej, jak również miażdżycy i zaburzeń depresyjnych. O ważności podejmowania działań edukacyjnych w ramach powyższego problemu zdrowotnego, jakim jest występowanie wad cewy nerwowej u noworodków świadczą nadal liczne przypadki urodzeń dzieci obarczonych takimi wadami.

„ Radosny Uśmiech-Radosna Przyszłość”

W roku 2009 kontynuowano realizację zadań programowych, których celem jest profilaktyka próchnicy poprzez edukację z zakresu zasad higieny jamy ustnej i racjonalnego żywienia. Działania powyższe kierowano podobnie jak w latach ubiegłych do uczniów klas II ze Szkół Podstawowych .

„Program lokalny - TERAPEUTA ULICZNY”

Program edukacyjny dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych realizowany na terenie Legnicy, którego celem było zmniejszenie skali zjawiska alkoholizmu i narkomanii. Program realizowano w formie zajęć edukacyjnych we współpracy z Poradnią Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR. Edukacją objęto 834 osoby.

„Światowy Dzień Seniora”

W ramach „Światowego Dnia Seniora” na terenie województwa odbyły się liczne imprezy kulturalne, których celem było zjednoczenie lokalnej społeczności i zwrócenie szczególnej uwagi na osoby starsze. oraz promowanie wśród nich zdrowej, pogodnej jesieni życia. Uroczyste podsumowanie na poziomie wojewódzkim odbyło się na terenie powiatu milickiego.

Wojewódzka Kampania Społeczna pt. „Miłośniku psa i kota zadbaj o swoje i jego zdrowie”

Przeprowadzona została na terenie 24 Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych woj. dolnośląskiego w okresie od kwietnia do września 2009 roku.

Celem kampanii było uświadomienie społeczeństwa o zagrożeniach dla zdrowia związanych z zanieczyszczeniem odchodami zwierząt naszego najbliższego otoczenia oraz zmiana nawyków właścicieli czworonogów.

Prowadzona zintensyfikowana działalność zmierzająca do nakłonienia właścicieli psów do sprzątnięcia po swoich pupilach powinna być prowadzona nadal w ścisłym współdziałaniu z władzami gmin i aktywizowaniu jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych do działań na rzecz zdrowia społeczeństwa.

„Światowy Dzień Walki z Narkomanią”, inicjatywy lokalne

Wzorem lat ubiegłych w ramach interwencji nieprogramowych oraz programów lokalnych prowadzono rozdawnictwo materiałów dotyczących szkód psychicznych, fizycznych i materialnych jakie powoduje uzależnienie od narkotyków. Organizowano punkty informacyjne w ramach obchodów Dnia Walki z Narkomanią. Inicjowano i organizowano konkursy literackie, plastyczne, sztuk teatralnych promujących wśród młodzieży beзнаłogowy styl życia. Współorganizowano szkolenia warsztatowo-wykładowe z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom od środków psychoaktywnych adresowane do nauczycieli, wychowawców, pedagogów, młodzieżowych liderów zdrowia.

Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie występowaniu zaburzeń psychicznych.

W ramach programów lokalnych prowadzone były działania edukacyjne, których celem było zwiększenie umiejętności radzenia sobie ze stresem i emocjami przez dzieci młodzież w sytuacjach trudnych.

Zwiększenie skuteczności pomocy doraźnej w nagłym zagrożeniu życia i zdrowia.

Prowadzone były działania lokalne- edukacyjne z zakresu zasad udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej, których adresatami była młodzież szkół gimnazjalnych i średnich. Działania urozmaicano konkursami dotyczącymi wiedzy i praktycznego postępowania z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Na imprezach masowych prezentowano pokazy postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia. Zorganizowano wiele szkoleń, do udziału w których zaproszeni zostali przedstawiciele PCK, mediów oraz specjaliści medycyny ratunkowej celem zwrócenia uwagi społeczeństwa na konieczność zapobiegania wypadkom którym ulegają dzieci.

16 DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA

W 2009 roku służby sanitarne województwa dolnośląskiego dokonały 64 877 kontroli sanitarnych obiektów użyteczności publicznej i zakładów pracy oraz środków transportu osobowego i żywienia. Wykonano 65 990 badań i pomiarów wybranych elementów środowiska, badań i pomiarów substancji chemicznych w środowisku pracy, a także badań materiału biologicznego od ludzi. W ramach badań dokonano 200 021 oznaczeń, w tym 58 585 oznaczeń chemicznych, 42 752 fizycznych, 98 684 mikrobiologiczne. W postępowaniu administracyjnym wydano 39 197 decyzje, w tym 22 891 merytorycznych w I instancji, 16 156 decyzji płatniczych w I instancji, w II instancji 150 decyzji merytorycznych. W postępowaniu karno - administracyjnym nałożono 1 770 mandatów na łączną kwotę 342 310zł. Sporządzono 8 wniosków o ukaranie za wykroczenia sanitarne.

17 WNIOSKI

1. Zwraca uwagę utrzymująca się w województwie dolnośląskim na najwyższym poziomie w Polsce i stale wzrastająca w ostatnich latach zapadalność na zakażenia wirusem HIV i zachorowania na AIDS. Jest ona kilkakrotnie wyższa w porównaniu z innymi województwami. Bez podjęcia programów badawczych trudne jest wskazanie przyczyn tej sytuacji. W roku 2009 w województwie dolnośląskim podobnie jak w Polsce zaobserwowano spadek częstości występowania zatruc i zakażeń pokarmowych. Nadal najczęstsze są zatrucia wywołane pałeczkami jelitowymi *Salmonella*. W porównaniu, do roku 2008 odnotowano dalszy spadek liczby zachorowań na świnkę. Tendencję spadkową obserwowano również w Polsce. Zanotowano w 2009 roku, podobnie jak w całym kraju wzrost liczby zachorowań na krztusiec. W roku 2009 odnotowano nieznaczny, w porównaniu z ubiegłym rokiem, wzrost liczby zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową na terenie województwa dolnośląskiego. W Polsce obserwowano tendencję spadkową.
Na terenie województwa dolnośląskiego w 2009 roku nie notowano zachorowań na błonicę, poliomyelitis, dur brzuszny, włośnicę, tularemie, leptospirozę.
2. Obowiązkowe szczepienia ochronne w roku 2009 zrealizowano na bardzo wysokim poziomie. Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w województwie dolnośląskim w roku 2009 należy uznać za korzystną. Na terenie województwa dolnośląskiego objętych jest opieką 555 665 dzieci i młodzieży do lat 19 (dane wg sprawozdania MZ-54 za rok 2009). Na terenie województwa działa 715 punktów szczepień, w tym 163 praktyk lekarzy rodzinnych, 285 NZOZ, 194 SPZOZ. W roku 2009 nie stwierdzono pogorszenia wykonawstwa szczepień ochronnych. Wszystkie noworodki urodzone w 2009 roku, które nie miały przeciwwskazań, do szczepień zostały zaszczepione przeciwko gruźlicy i wzv typu B. Na 27820 noworodków nie zaszczepiono 83 noworodków z powodu przeciwwskazań, co stanowi 0,3% nieuodpornionych w stosunku do liczby urodzeń. Podobna sytuacja dotyczy szczepień przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i poliomyelitis. Rocznik 2008 uodporniony jest w 98,9%.
3. W zdecydowanej większości placówek są opracowane, wdrożone, kontrolowane i modyfikowane na bieżąco procedury lub instrukcje, zapewniające ochronę przed zakażeniami zakładowymi zgodnie z obowiązującymi standardami. Z każdym rokiem stwierdza się stałą poprawę prawidłowości przeprowadzania zabiegów dezynfekcyjnych w zakładach opieki zdrowotnej. Zaopatrzenie zakładów opieki zdrowotnej w środki dezynfekcyjne należy uznać za wystarczające, a asortyment stosowanych preparatów za urozmaicony. W roku sprawozdawczym sytuacja w lecznictwie uległa poprawie na poziomie zaopatrzenia w urządzenia myjąco-dezynfekujące. W porównaniu do lat ubiegłych zarejestrowano mniejszą liczbę placówek, w których stwierdza się naruszenie zasad prawidłowej sterylizacji. W zdecydowanej większości skontrolowanych zakładów nie stwierdzono przeprowadzania reprocesowania sprzętu jednorazowego użytku. W roku sprawozdawczym, podobnie jak w roku poprzedzającym, zaobserwowano wzrost liczby placówek służby zdrowia o charakterze zabiegowym, które wykonują usługi medyczne przy użyciu sprzętu jednorazowego. W roku 2009 w stosunku do roku 2008 praca zespołów kontroli zakażeń szpitalnych była lepiej zorganizowana. Zespoły i komitety do spraw zakażeń zakładowych w szpitalach wykazują na ogół aktywną działalność w zakresie zapobiegania zakażeniom szpitalnym. Na terenie działalności WSSE we Wrocławiu zgłoszono 8 ognisk epidemicznych (w roku 2008 zarejestrowano 13 ognisk epidemicznych). Często w szpitalach nie prowadzi się osobnego rozdzielnika i dystrybucji środków myjących i dezynfekujących oraz środków ochrony indywidualnej: rękawic jednorazowych i fartuchów ochronnych z rozbiciem na oddziały. Najczęściej nie przestrzegana procedura w zakładach opieki zdrowotnej na terenie województwa dolnośląskiego jest procedura mycia rąk - świadczą o tym zbyt małe ilości zużytych

środków myjących i dezynfekujących do rąk. Badania czystości mikrobiologicznej wykonywane są najczęściej w przypadku prowadzonych dochodzeń epidemiologicznych. W roku sprawozdawczym 2009, ponownie zmniejszyła się liczba biologicznych kontroli procesów sterylizacji przeprowadzonych w ramach nadzoru przez pracowników powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych.

4. Zakłady opieki zdrowotnej, a w szczególności szpitale, są w trakcie realizacji programów dostosowania w terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 10 listopada 2006 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 213, poz. 1568).
5. W 2009 roku z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę zaopatrywanych było łącznie 2 743 719 mieszkańców Dolnego Śląska. Okresowo nie spełniała norm sanitarnych woda dostarczana do 244 379 mieszkańców Dolnego Śląska. Podobnie jak latach poprzednich utrzymywała się tendencja do przyłączania wodociągów sieciowych o najmniejszej produkcji wody do dużych wodociągów, które charakteryzowały się lepszą jakością surowca oraz większą wydajnością ujęć wodnych. Jakości wody w porównaniu z 2008 r. nie uległa zmianie.
6. W 2009 r. stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 zostało przekroczone w Nowej Rudzie. W pozostałych miejscowościach badane zanieczyszczenia osiągnęły średnioroczne stężenia poniżej dopuszczalnych poziomów.
7. Stan sanitarny większości miast i wsi jest oceniony jako zadowalający. Obserwuje się wzrost dbałości o tereny rekreacyjne, parki i zieleńce, w tym piaskownice dla dzieci. W celu dalszej poprawy stanu sanitarnego terenów wiejskich konieczna jest rozbudowa sieci kanalizacyjnych i podłączenie do kanalizacji wszystkich posesji. W związku tym realizowane są plany skanalizowania wsi w niektórych gminach województwa przy wykorzystaniu środków z funduszy unijnych.
8. W stosunku do 2008 roku stan sanitarno - techniczny większości obiektów świadczących usługi hotelarskie poprawił się. Stan sanitarno - higieniczny zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, tatuażu i odnowy biologicznej oceniono jako dobry. Właściciele/ zarządcy wykazują większą dbałość o stan sanitarny i estetykę obiektów.
9. Stan sanitarno - techniczny dworców PKS w województwie dolnośląskim ocenia się jako dobry. W dalszym ciągu niezadowalający jest stan sanitarno - techniczny dworców i stacji kolejowych.
10. Narażenie ludności na naturalne źródła promieniowania na terenie Dolnego Śląska jest na bardzo niskim poziomie, nie przekraczającym poziomu tła promieniotwórczego. W zakładach pracy stosujących źródła promieniowania jonizującego i niejonizującego nie odnotowano żadnego przypadku przekroczenia dawek granicznych i dopuszczalnych natężeń.
11. Konsekwentne działania organów inspekcji sanitarnej, podejmowane w ramach urzędowej kontroli spowodowały dalszą poprawę stanu sanitarno-technicznego w zakładach produkcji i obrotu żywnością. Pomimo uzyskanej poprawy, w dalszym ciągu w stosunku do niektórych przedsiębiorców prowadzone jest postępowanie w celu wyegzekwowania wdrożenia zasad GHP, GMP i systemu HACCP. Mając na uwadze bezpieczeństwo i zdrowie konsumenta organy inspekcji sanitarnej prowadzą ustawiczne działania, zgodnie z ustalonymi procedurami nad żywnością oraz materiałami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.
12. Kontrole warunków środowiska pracy przeprowadzone w nadzorowanych zakładach wykazały uchybienia higieniczno-sanitarne. Do najważniejszych nieprawidłowości w zakresie warunków higieny pracy, należały: stwierdzenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych przekraczających normatywy higieniczne na stanowiskach pracy (w 11,6 % zakładów będących w ewidencji), brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych

- w środowisku pracy (24,8 % zakładów skontrolowanych), brak oceny ryzyka zawodowego (13,5 % zakładów skontrolowanych), niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń (14,4 % zakładów skontrolowanych).
13. Stwierdzono uchybienia (11,5 % skontrolowanych podmiotów) w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i preparatów chemicznych, w tym chemicznych prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3 oraz produktów biobójczych - głównie brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych oraz nieprawidłowe oznakowanie opakowań.
14. Największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy województwa dolnośląskiego wystąpiły w zakładach pracy związanych z wydobywaniem rud miedzi, hutnictwem miedzi i innych metali, produkcją maszyn i wyrobów metalowych, produkcją drewna i mebli, produkcją tkanin. Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał w dalszym ciągu ponadnormatywny hałas. W warunkach zagrażających zawodowym uszkodzeniem słuchu, pracowało 19482 osoby. Do istotnych czynników należały również pyły, głównie pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc – 6218 osób, a także czynniki chemiczne (głównie ołów, arsen, miedź) – 2986 osób. Liczba osób pracujących w warunkach szkodliwych, tj. w warunkach, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy (NDS i NDN), wynosiła 23969, co stanowiło 6,8 % osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego w roku 2009. W przypadku 81,3% tych osób jednym z czynników szkodliwych był ponadnormatywny hałas. Likwidacja przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, zwłaszcza w przypadku przekroczeń hałasu, jest często niemożliwa ze względów technicznych. W przypadkach, gdy ze względów technicznych nie jest możliwa eliminacja nadmiernego hałasu wymaga się od pracodawcy wdrożenia programu działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas, w tym zaopatrzenia pracowników w odpowiednio dobrane indywidualne ochrony słuchu oraz ograniczenia czasu ekspozycji na ten czynnik. Zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy mają odzwierciedlenie w chorobach zawodowych. W 2009 r. nastąpił spadek liczby stwierdzonych chorób zawodowych (306 przypadków) w porównaniu z rokiem ubiegłym (378 przypadków). Na pierwszym i drugim miejscu wśród najczęściej rozpoznawanych chorób zawodowych w woj. dolnośląskim nadal utrzymują się choroby zakaźne lub pasożytnicze i pylice płuc. Wśród chorób zakaźnych spadła liczba rozpoznanych borelioz o 49 przypadków, druga co do ilości stwierdzonych chorób zakaźnych – gruźlica, utrzymuje się na stałym poziomie. W 2009 r. znacznie wzrosła liczba stwierdzonych przypadków chorób obwodowego układu nerwowego wywołanych sposobem wykonywania pracy (o 28 przypadków w stosunku do roku 2008), które znajdują się aktualnie na 3 miejscu pod względem najczęściej stwierdzanych chorób zawodowych w woj. dolnośląskim. Choroby zawodowe dominowały zarówno w ochronie zdrowia i opiece społecznej jak i branżach produkcyjnych oraz w leśnictwie i edukacji.
15. Nie uległa istotnej zmianie sytuacja dotycząca prowadzenia zajęć w budynkach nieprzystosowanych do procesu nauczania oraz warunków sanitarno-higienicznych w nadzorowanych placówkach. W dalszym ciągu stwierdza się zły stan techniczny budynków oświatowych. Do grupy placówek w których występuje najwięcej uchybień technicznych należą szkoły podstawowe i zespoły szkół. Wiele szkół wykorzystuje na remonty pozyskane fundusze unijne. Dużą uciążliwością są prowadzone prace remontowe w czasie funkcjonowania placówek Infrastruktura do prowadzenia zajęć z wychowania-fizycznego, mimo stopniowej poprawy w tym zakresie, jest w dalszym ciągu niewystarczająca. Niedobór bazy sportowej przyczynia się do organizacji części

tych zajęć poza szkołą. Z powodu braku wystarczającej ilości placówek wychowania przedszkolnego odnotowuje się zagęszczenia pomieszczeń przedszkolnych. Konieczne jest zapewnienie uczniom we wszystkich dolnośląskich szkołach możliwości korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Należy w tym zakresie eliminować stwierdzone nieprawidłowości organizacyjne. W stosunku do roku ubiegłego nie zmniejszyła się ilość posiadanych przez szkoły przeterminowanych substancji i preparatów chemicznych. Systematycznie, choć nieznacznie, ulega poprawie infrastruktura dolnośląskich uczelni, ale potrzeby w tym zakresie stale są duże. Placówki nauczania i wychowania w niewystarczającym stopniu są wyposażone w ergonomiczne i bezpieczne meble oraz urządzenia i sprzęt sportowy. Placówki wypoczynku dla dzieci i młodzieży w większości zostały zorganizowane prawidłowo.

16. Działalność oświatowo – zdrowotna realizowana na terenie Dolnego Śląska przez Państwową Inspekcję Sanitarną, zwłaszcza przez pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia cieszy się uznaniem zarówno wśród realizatorów jak i odbiorców, do których działania te są kierowane. Zadania podejmowane przez pion Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w całym województwie dolnośląskim obejmowały obszary tematyczne ujęte w Narodowym Programie Zdrowia, w tym: dieta i aktywność fizyczna jako czynniki kształtujące potencjał zdrowotny nastolatków, styl życia wolnego od tytoniu jako przeciwdziałanie chorobom tytoniozależnym, profilaktyka chorób zakaźnych (ze szczególnym uwzględnieniem zakażeń HIV, wirusami grypy, meningokokami).